

**KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE BİYOGRAFİ KULLANIMININ
ÖĞRENCİNİN AKADEMİK BAŞARISINA VE DERSE KARŞI
TUTUMUNA ETKİSİ**

Hakan BİÇER
Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim SARI

Kütahya, 2019

Yemin Metni

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Biyografi Kullanımının Öğrencinin Akademik Başarısına ve Derse Karşı Tutumuna Etkisi” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların “Kaynaklar” bölümünde gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

27.10.2019

Hakan BİÇER

Kabul ve Onay

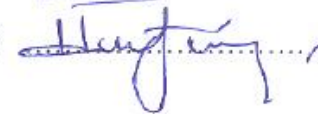
Hakan BİÇER'in hazırlamış olduğu “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Biyografi Kullanımının Öğrencinin Akademik Başarısına ve Derse Karşı Tutumuna Etkisi” başlıklı yüksek lisans tez çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliğı ile kabul edilmiştir.

25.10.2019

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim SARI

Prof Dr. Adem SEZER

Dr. Öğr. Üyesi Hafize ER TÜRKÜRESİN

Doç. Dr. Baykal BİÇER

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Önsöz

Tarih boyunca değişen ve ileryen eğitim, kişilerin hayata hazırlanmasında ve topluma kazandırmada önemli bir rol oynamaktadır. Bir dönemde geçerli olan eğitim anlayışı başka bir dönemde geçerliliğini kaybederve yerini toplumun ve zamanın şartlarını ve gereksinimlerini karşılayan başka bir eğitim anlayışına bırakır. Ülkemizdeki eğitim anlayışı da bu süreçten olumlu yönde etkilenmiş ve bu değişim ve ilerleme doğrultusunda öğretim yöntem tekniklerinde çeşitli değişiklikler geçirmiştir.

Ülkemizde okutulan sosyal bilgiler dersinin temel hedefleri arasında şunlar bulunmaktadır; manevi değerlerinin farkında olan, haklarını ve ödevlerini bilen, sorumluluk sahibi ve bilinçli bireyler yetiştirmektir. Bu belirtilen hedefleri kazandırmak için sosyal bilgiler derslerinde edebi kaynaklardan faydalanmak gerekmektedir. Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretiminde biyografinin materyal olarak kullanılmasının öğrencilerin akademik başarısına ve derse karşı tutumuna etkisi araştırıldı.

Teşekkür

Yüksek lisans öğrenimim sürecinde değerli deneyimlerini benimle paylaşıp, bu araştırmanın geliştirilmesinde ve sonuçlandırılmasında, araştırma konusu seçimi dahil olmak üzere her konuda beni yönlendirip desteğini esirgemeyen değerli danışmanım sayın Dr. Öğr. Üye. İbrahim SARI'ya, araştırma sürecinde değerli yönlendirmeleriyle yardımlarını biran olsun eksik etmeyenBaşkent Üniversitesinde görevli Dr. Öğr. Üyesi Evrim ŞENCAN GÜRTUNCA' ya, araştırmadaki veri toplama araçları öntest ve sontest uygulamaları esnasında okullarının kapılarını açarakkolaylık sağlayan Ankara ili Sincan ilçesi Ahmet Andiçen Ortaokulu idarecilerine, çalışma boyunca her zaman desteğini esirgemeyen sevgili eşim Pınar BİÇER'eve çocuklarıma ayrıca bu araştırmada emeği geçen herkese teşekkürü bir borç bilirim.

İçindekiler

Yemin Metni	i
Kabul ve Onay.....	ii
Önsöz	iii
Teşekkür.....	iv
İçindekiler	v
Tablolar Listesi.....	vii
Şekiller Listesi.....	viii
Simgeler ve Kısaltmalar	ix
Simgeler.....	ix
Kısaltmalar	ix
Özet	x
Abstract	xi
Birinci Bölüm.....	1
Giriş.....	1
Kavramsal Çerçeve.....	4
Sosyal bilgilerin tanımı ve kapsamı	4
İlkokul ve ortaokulda sosyal bilgiler öğretiminin önemi.....	8
Sosyal bilgiler dersinde tutum	9
Sosyal bilgiler programında genel hedefler	10
Sosyal bilgilerin edebiyatla ilişkisi	10
Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi	12
Sosyal bilgiler dersinde edebi ürün kullanımı	14
Sosyal bilgiler eğitiminde kullanılan edebi ürünler	16
Biyografi.....	16
Biyografi türleri	18
Türk edebiyatı bağlamında biyografi.....	18
Sosyal bilgiler ve biyografi.....	20
Biyografi seçimi kullanımı bağlamında değerlendirmeler	21
Sosyal bilgilerde biyografi kullanımının oluşturacağı olumlu etkiler	22
Sosyal bilgilerde biyografi kullanımının oluşturabileceği olumsuz etkiler ...	23
İlgili Araştırmalar	23
Problem Durumu	25
Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	27
Problem Cümlesi	29
Alt problemler.....	29
Sayıtlar	29
Sınırlılıklar.....	30
İkinci Bölüm	31
Yöntem ve Teknik.....	31
Araştırma Modeli	31
Çalışma Grubu.....	32
Veri Toplama Araçları.....	32
Uygulama Süreci	35
Yöntem ve Teknikler.....	39

Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça.....	39
Yöntem ve Teknikler.....	41
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça.....	41
Dersin İşlenişi.....	41
Yöntem ve Teknikler.....	44
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça.....	44
Yöntem ve Teknikler.....	46
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça.....	46
Yöntem ve Teknikler.....	48
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça.....	48
Verilerin Çözümlemesi ve Analizi	48
Üçüncü Bölüm	51
Bulgular.....	51
Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	51
İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	51
Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	52
Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	53
Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	56
Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular	62
Dördüncü Bölüm.....	63
Sonuçlar, Tartışma ve Öneriler	63
Sonuçlar ve Tartışmalar.....	63
Öneriler.....	65
Kaynaklar	67
Ekler	72
Ek-1: Kültür ve Miras Ünitesi Başarı Testi.....	72
Ek-2: Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği	80
Ek-3: Tutum Ölçeği İzni.....	81
Ek-4: Uygulama İzin Belgesi	82
Ek-5: Etik Kurul Kararı	84
Ek-6: Uygulama Sunuları	86
Ek-7: Deney Grubu 2017/2018 Eğitim-Öğretim Yılı Not Dökümü.....	103
Ek-8: Kontrol Grubu 2017/2018 Eğitim-Öğretim Yılı Not Dökümü.....	104
Özgeçmiş.....	105

TablolarListesi

Tablo 1.Denklenmiş Kontrol Gruplu Yarı Deneme Modeli Uygulaması Gruplar	31
Tablo 2.Araştırmada Deney ve Kontrol Grupları	32
Tablo 3.Başarı Testi Maddelerinin Güçlük Ve Ayırt Edicilik İndeksleri	34
Tablo 4.Araştırma Uygulama Süreci.....	36
Tablo 5.Uygulama Süreci 1.Hafta Günlük Planı	39
Tablo 6.Uygulama Süreci 2. Hafta Günlük Planı	41
Tablo 7.Uygulama Süreci 3. Hafta Günlük Planı	44
Tablo 8.Uygulama Süreci 4. Hafta Günlük Planı	46
Tablo 9.Uygulama Süreci 5. Hafta Günlük Planı	48
Tablo 10.Deney Grubu Basıklık, Çarpıklık Katsayıları.....	49
Tablo 11.Kontrol Grubu Basıklık, Çarpıklık Katsayıları.....	50
Tablo 12.Ön Test Başarı Puanının Tanımlayıcı İstatistikleri.....	51
Tablo 13.Son Test Başarı Puanının Tanımlayıcı İstatistikleri	52
Tablo 14.Deney ve Kontrol Gruplarında Ön Test-Son Test Başarı Puanları İstatistikleri	52
Tablo 15.Başarı Puanının Karşılaştırma Testi	52
Tablo 16.Sevme Puanının Deney ve Kontrol Gruplarında Ön Test-Son Test Karşılaştırması	53
Tablo 17.Fayda Puanının Deney ve Kontrol Gruplarında Ön Test-Son Test Karşılaştırması	54
Tablo 18.İlgi Puanının Deney ve Kontrol Gruplarında Ön Test-Son Test Karşılaştırması	54
Tablo 19.İstek Puanının Deney ve Kontrol Gruplarında Ön Test-Son Test Karşılaştırması	55
Tablo 20.Güven Puanının Deney ve Kontrol Gruplarında Ön Test-Son Test Karşılaştırması	55
Tablo 21.Deney ve Kontrol Gruplarında Tutum Puanları İstatistikleri	56
Tablo 22.Deney ve Kontrol Gruplarında Tutum Puanları İstatistikleri	57
Tablo 23.Sevme Puanının Karşılaştırma Testi.....	57
Tablo 24.Deney ve Kontrol Gruplarında Tutum Puanları İstatistikleri	58
Tablo 25.Fayda Puanının Karşılaştırma Testi	58
Tablo 26.Deney ve Kontrol Gruplarında Tutum Puanları İstatistikleri	59
Tablo 27.İlgi Puanının Karşılaştırma Testi	59
Tablo 28.Deney ve Kontrol Gruplarında Tutum Puanları İstatistikleri	60
Tablo 29.İstek Puanının Karşılaştırma Testi	60
Tablo 30.Deney ve Kontrol Gruplarında Tutum Puanları İstatistikleri	61
Tablo 31.Güven Puanının Karşılaştırma Testi	61
Tablo 32.Deney ve Kontrol Grubu Ayırımında Başarı Puanı İle Tutum Puanları İlişkisi	62

Şekiller Listesi

Şekil 1. Sosyal bilgilerin yararlandığı alanlar	6
Şekil 2. Sosyal bilgiler ders kitaplarında sözlü ve yazılı edebi türlerin kullanım durumu.	14

Simgeler ve Kısaltmalar

Simgeler

- N : Öğrenci Sayısı
Ss : Standart Sapma
X : Aritmetik Ortalama
KT : Kareler Toplamı
KO : Kareler Ortalaması
Sd : Serbestlik Derecesi
F : ANOVA test istatistiği
P : Anlamlılık katsayısı

Kısaltmalar

- Akt : Aktaran
vb : Ve Benzeri
yy : Yüzyıl
NCSS : National Council for the Social Studies
TDK : Türk Dil Kurumu
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

Özet

Sosyal Bilgiler Öğretiminde Biyografi Kullanımının Öğrencinin Akademik Başarısına ve Derse Karşı Tutumuna Etkisi

Bu çalışmanın amacı sosyal bilgiler dersinde biyografinin materyal olarak kullanılması öğrencinin akademik başarısına ve derse karşı tutumuna etkisini ölçmek için yapılmıştır. Çalışma 2018-2019 eğitim- öğretim yılının güz döneminde, Ankara ili Sincan ilçesinde bulunan Ahmet Andiçen Ortaokulunda yapılmıştır. 2017-2018 eğitim-öğretim yılı ders başarıları karşılaştırılarak başarı düzeyleri, sınıf mevcutları ve cinsiyet dağılımları benzer olarak deney ve kontrol grubu öğrencileri belirlenmiştir. Çalışmaya deney grubu 7/L (31) öğrenci, kontrol grubu olarak 7/M (31) öğrenci olmak üzere 62 öğrenci katılmıştır. Uygulama “7. Sınıf Kültür ve Miras” ünitesi kapsamında yarı deneysel bir çalışma olarak yapılmıştır. Çalışmanın veri toplama aracı, araştırmacının hazırlamış olduğu Sosyal Bilgiler Dersi başarı testi ile M.N. Gömleksiz ve A.Ü. Kan, tarafından hazırlanmış 29 soruluk Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği“dir. Çalışmada başarı testi ve Tutum ölçeği öntest puanlarında, deney ve kontrol grubu öğrencileri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Uygulamanın tamamlandığı beşinci hafta sonrasında yapılan son test deney ve kontrol grubu verilerinde deney grubundaki başarının kontrol grubundaki başarıya göre anlamlı bir farkın oluştuğu tespit edilmiştir. Deney ve kontrol grubu son tutum verilerine göre deney grubunun derse karşı tutumunda kontrol grubuna göre anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Biyografinin materyal olarak kullanıldığında sosyal bilgiler dersinin öğretilmesine katkı sağladığı ve öğrencinin derse karşı tutumlarında olumlu yönde değişim olduğu kanaati araştırmacı tarafından belirtilmiştir.

Anahtar Kelimer: Akademik başarı, Biyografi, Sosyal bilgiler, Tutum

Abstract

The Effect of Using Biography in Social Studies Teaching on Students' Academic Achievement and Attitudes Towards the Course

The aim of this study was to evaluate the effect of using biography as a material in social studies lesson to measure the student's academic success and attitude towards the course. The study was conducted in the Ahmet Andıçen Secondary School in Sincan district of Ankara province in the fall semester of 2018-2019 academic year. The achievement levels, class sizes and gender distributions were compared to the experimental and control group students by comparing the 2017-2018 academic year course achievements. The experimental group was 7 / L (31) and the control group consisted of 62 students (7 / M (31)). Application “7. It was conducted as a quasi-experimental study within the scope of Class Culture and Heritage Unit. The data collection tool of the study was prepared by M.N. Shirtless and A.Ü. Blood, prepared by the 29-question Attitude Scale of Social Studies Course. In the study, there was no significant difference between the experimental and control group students in the achievement test and attitude scale pretest scores. In the last test and control group data, after the fifth week after the application was completed, it was determined that the success in the experimental group had a significant difference compared to the success in the control group. According to the last attitude data of the experimental and control group, it was determined that there was a significant difference in the attitude of the experimental group towards the course compared to the control group. When the biography was used as a material, it was stated by the researcher that the student contributed to the teaching of the social studies lesson and that there was a positive change in the attitudes of the student towards the course.

Keywords: Academic Achievement, Attitude, Biography, Social studies,

Birinci Bölüm

Giriş

Toplumların tarih boyunca üzerinde düşündüğü ve çeşitli tanımlar getirdiği en temel unsurların başında eğitim gelmektedir. Durum bu şekildeyken eğitim, farklı zamanlarda farklı şekillerde tanımlanmıştır. Eğitim, bilinen en kapsamlı tanımıyla, insanları belirlenmiş amaçlara göre yetiştirme süreci ve kişilik geliştirmede bir çevre etkenidir (Erdem ve Fidan, 2001). Eğitim tarihi üzerinde en geniş çalışmalardan birini yapmış olan (Akyüz, 2008), eğitimi kişinin zihninin, bedeninin, duygusal ve toplumsal becerilerinin ve davranışlarının en uygun doğrultuda geliştirilmesi ve ona uygun hedeflere yönelik yeni beceriler, davranışlar, bilgiler kazandırılması doğrultusundaki çalışmalar bütünü olarak tanımlamıştır (Akyüz, 2008). Bir diğer tanımla eğitim, kişiliğin gelişmesine olanak sağlayan, bireyi merkezde kabul eden, yetişkinlik dönemine hazırlayan, bireye ihtiyaç olan bilgi, beceri ve davranışlar kazanmasına fayda sağlayan bir süreç olarak ifade edilebilir (Tezcan, 1996). Bireyi topluma uyumlu hale getirmenin yanı sıra kişinin kendini gerçekleştirme, toplumsal yaşama uyum sağlama, modern dünyanın değişim ve gelişim durumlarına ayak uydurmasını sağlama gibi sorumluluklarda üstlenmektedir. Bununla birlikte kişinin sevgi, saygı, anlayış, yardımlaşma ruhu içinde bağımsız, özgün, demokratik davranışlar gösterme yeterliliği kazandırır. Aynı zamanda bireyi hayata hazırlamak, kişiyi mesleki yeterlilik ve bilimsel bir anlayış katmak, erdemli, girişimci ve düzgün karakterli bir kişilik inşa etmek gibi sorumluluklara da sahiptir (Oktay, 2012).

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere eğitim kısaca, kişinin toplumsal katılım yeterliliğinin artması, kişisel gelişmesinin gerçekleşmesi ve özgüveninin artması için seçilmiş, tasarlanmış, kontrollü ve denetimli bir çevreyi kapsayan toplumsal bir süreçtir.

Eğitimle bağlantılı olarak öğrenmenin ise günümüze kadar yapılan tanımların çeşitlenmesi eğitimci veya psikologların hangi kuramları benimsediği ile ilgilidir. Öğrenme, yaşantı ürünü olarak meydana gelen davranış ya da potansiyel davranıştaki kalıcı izli değişimdir (Senemoğlu, 2004). Öğrenim bu şekilde tanımlanırken öğretim ise öğrenmenin gerçekleşmesi için tasarlanan

sistemli, teşkilatlı, planlı çalışmaların bütünü olarak ifade edilmiştir (Akyüz, 2008). Öğretmen tarafından hedef olarak belirlenen davranışları bireye vermek için belirlenmiş yaşantılarını sunma sürecine öğretim denir (Başaran, 2007). Bütün bu tanımların özeti olarak öğretim şu şekilde ifade edilebilir. Etkinliklerinin bir adım önceden tespit edilen hedeflere yönelik planlama yapılarak kontrol altında tutulması ve uygulamaya geçirilmesine öğretim denir. Eğitim bireyin toplumsal yaşantıya katılımı ve kendini geliştirmesini zaman kavramıyla kısıtlamadan planlı veya plansız gelişimini sağlamak iken öğretim, bireyin bir rehber eşliğinde ve program dâhilinde gelişimini sağlamaktır. Bu kavramların gelişimi toplumun ve toplumu oluşturan insanların topluma fayda düzeyleri hakkında bize bilgi verir. Kısacası eğitim ve öğretimi ayıran en önemli özellik; eğitimin öğretimi kapsamı ve öğretimin eğitimin bir alt boyutu olması; eğitim toplumun faydasını gerektirirken, öğretimin bireysel faydayı gerektirmesidir. Eğitim ve öğretimi ayıran unsurların yanı sıra ortak unsurları da vardır. Örneğin, tüm öğretim faaliyetleri aynı zamanda eğitim faaliyetleridir. Aynı zamanda eğitim ve öğretim etkinliklerinin devamında edinilen davranışlar genellikle kişinin dışardan yönlendirilmesi ve kişiye o davranışı kazandırmak için rehberlik yapılmasında söz konusudur.

Toplumunu oluşturan insanların kendi toplumlarında üretken ve faydalı bireyler olması günün koşullarına uyan ve değişime ayak uydurabilir kişiler olarak eğitilmelerine bağlıdır. Kişilerin eğitim sürecinin en yoğun ve önemli kademesi ise ilkököl ve ortaokul. Bu nedenle ilkököl ve ortaokul bireysel yaşamda ve kişisel gelişimde önemli yere sahiptir. Bir çocuğun, yetişkinlerin yaşamlarındaki rollere hazırlanmasında ilkököl ve ortaokul, eğitsel bağlamda temel oluşturur. Diğer bir ifadeyle ilkököl ve ortaokul, öğrencilerin ilgileri ve becerileri doğrultusunda yetiştirilerek onların yaşam koşullarına hazırlanması sürecinde milli eğitim sisteminde yeri oldukça önemlidir (Gültekin, 1999). Sosyal bilgiler, topluma ve insana dair tüm bilimlerin içerik ve yöntemleri ışığında, kişilerin fiziki ve toplum çevrelerinin etkileşimini zamansal boyutta disiplinler arası anlayışla irdeleyen ve demokratik değerleri temel alan, düşünce ve beceri sahibi insan yetiştirilmesini hedefleyen bir çalışma alanını ifade eder (Şimşek, 2009). Bu derste öğrenci, fiilen yaşadığı yakın ve uzak toplum çevrelerini geçmişiyile, bugünüyle ve yarınıyla tanımak imkânına sahip olur. Bu çerçevede, öğrencilerde toplumsal kişilik

oluşumunda ve toplumsal kişiliğin gelişmesinde bu ders önemli bir işleve sahiptir (Can, Sözer ve Yaşar, 1998). Buna ek olarak, öğrenciye ileriki yaşamında gerek duyacağı bilgi, tutum, değer ve becerileri kazandırarak, eğitim misyonunun gerçekleştirilmesinde önemli rollerden birini oynar. Sosyal bilgiler dersinin amaçlarından biri de yukarıda da bahsedildiği gibi öğrencilerin derse karşı olumlu tutum içerisinde edindikleri bilgileri günlük yaşamlarına dâhil etmeleri ve yaşamlarında bu bilgileri kullanmalarınıdır.

Sosyal bilgiler bir disiplin olarak kişilerin, bilimsel süreç becerilerini kazanarak üretken ve kendi düşüncelerini ortaya koyabilen vatandaşlar haline gelmesini hedefler. Sosyal bilgiler dersinde uygulanan öğretim yöntem ve tekniklerinin uygunluğu her derste olduğu gibi öğrencilerin tutumunu ve başarısını olumlu yönde etkilerken; uygun olmayan yöntem teknikler ise tutum ve başarıyı olumsuz yönde etkilemektedir. Bu sebeple öğrencilerin derse katılımını arttıracak dersin amacına uygun olabilecek öğretim yöntem teknikleri seçilmeli ve kullanılmalıdır.

Öğretmenlerin öğrencileri sosyal bilgiler dersine etkin katılımını sağlamak amacıyla kullanabilecekleri yöntemlerden biri de biyografidir. Bu yöntem öğrencilerin somut düşünme becerilerini artırma, olayları özümseme, olaylara karşı farklı bakış açıları geliştirme gibi beceriler kazandırabilir. Bu önemli rol vesilesi ile sosyal bilgiler dersi, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş dönemlerinde yayınlanan ve günün ihtiyaçlarına göre güncellenen ilkökul programlarının vazgeçilmez dersi olarak kabul edilmiştir (Keskin ve Öztürk, 2004). Öğrencilerin, çok önemli olduğunu düşündüğümüz sosyal bilgiler dersine ilişkin olumlu bir tutum geliştirmesi sağlanmalı; bu tutumun sonucunda bireylerin sosyal bilgiler dersini severek öğrenmesine ve başarılarının artmasına zemin hazırlanmalıdır (Kan, 2006). Burada eğitimlere çok iş düşmektedir.

Eğitici, yani öğretmen, bir derste, öğrencilerin başarılarını belirleyen ana unsurlar arasında duyuşsal giriş davranışlarının olduğunugöz önünde tutarak, öğrencinin derse karşı olumlu tutumlar sergilemesine yol açmalıdır. Çünkü şu çok iyi bilinir ki tutumların olumsuz olması, öğrenme ortamını olumsuz etkiler ve öğrencileri başarısızlığa sevk eder (Ergin, 2006).Bu bilgiler ışığındaçalışmada, bir dersi sevdirmek ve o dersin etkili olmasını sağlamak için geliştirilen yollardan biri ile ilgili veri toplamak ve elde etmektir. Böyle bir çalışma seçilmesinin nedeni,

öğrencinin merkezde olduğu etkin katılımı birlikte verilmek istenen kazanımın sosyal hayatla birleştirilerek manalı bir duruma getirildiği ve öğretim sürecinde öğrencinin sosyal bilgiler dersine karşı olumlu bir tutum geliştirmelerinin sağlanmasıdır. Araştırmada, hipotezin deney yoluyla kanıtlanması amaçlanmaktadır.

Kavramsal Çerçeve

Sosyal bilgilerin tanımı ve kapsamı

Sosyal bilimler disiplinlerinin birleşiminden oluşan sosyal bilgiler dersinin herkes tarafından kabul gören bir tanımını yapmak zordur. Aşağıda, sosyal bilgiler dersi için farklı uzmanlar tarafından yapılan değerlendirmeler belirtilmiştir. ABD'nin sosyal bilgiler eğitimi konusunda önemli kurumlarından NCSS (The National Council for Social Studies) sosyal bilgileri şöyle tanımlamaktadır: Sosyal ve insani bilimler yurttaşlık özelliklerini geliştirmek için oluşturulan bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde sosyal bilgiler, antropoloji, ekonomi, arkeoloji, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyolojinin dışında beşerî bilimlerin içeriği üzerinde planlı ve eş güdümlü bir çalışma sağlar. Sosyal bilgilerin ilk amacı, bireylerin kültürel anlamda farklı demokratik bir toplumun vatandaşları olarak, birbirine bağımlı bir dünyada, bilinçli ve mantıklı kararlar vermelerine olanak sağlamaktır (NCSS, 1994).

Sosyal bilgiler alanı, insanların şerefine ve haysiyetine korunması amacıyla oluşturulmuş demokrasi toplumunda bireylerin rolünü incelemek, sosyal olaylarla insan ilişkilerini irdelemek amacıyla oluşturulmuş faaliyet alanıdır. Sosyal bilgilere farklı bir tanım ilköğretim okullarının iyi ve sorumlu ve bilinçli yurttaş yetiştirme amacı doğrultusunda sosyal bilimlere ait disiplinlerden seçili bilgiler temelinde öğrencilerin toplumsal yaşamın temel bilgileri, becerileri, tutum ve değerleri kazanması amaçlı çalışma alanıdır (Er, 2005). Dönmez'e (2003) göre ise sosyal bilgiler, temel kültürel unsurların, pek fazla sayıda alan çalışmalarının tespitlerinden disiplinler arası bir sentezle oluşturulmuş bilgileriyle bütünleştiren, ilköğretim düzeyindeki çocukların dış dünya algılarına uygunluğu sağlanmış derstir.

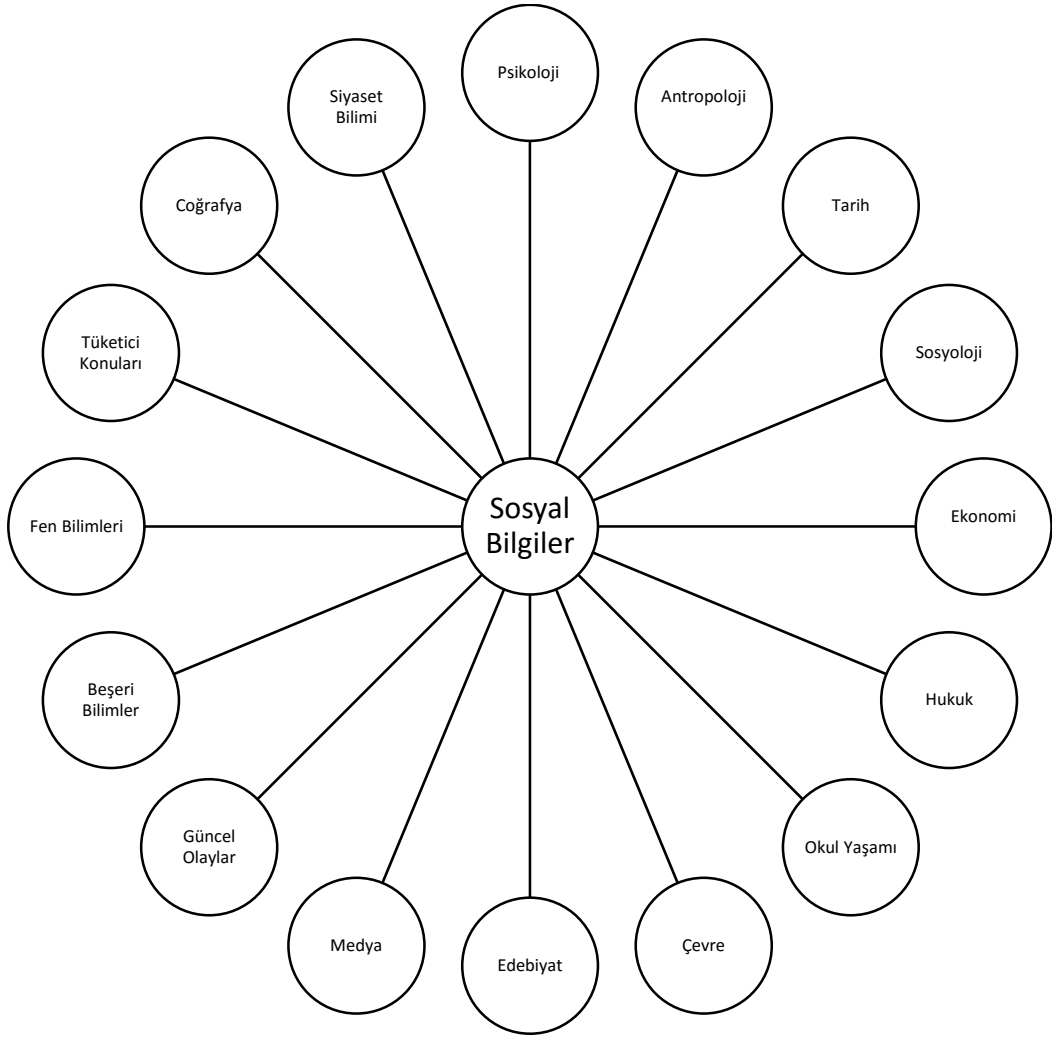
Yukarıda ifade edilen tanımlar bağlamında sosyal bilgiler; Kişilerin toplumsal yaşama uyum sağlamasında ve toplumsal meselelere çözüm

retmesinde gereken bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırılması amacı taşıyan bir tür vatandaşlık eğitimi programı olarak tanımlanabilir (Otluoğlu ve ztrk, 2003). Özetle sosyal bilgiler; elde edilmiş bulguların sentezlenerek öğrencilerin düzeylerine göre öğrenme alanı oluşturmak, öğrencileri sosyal yaşama alıştırmak ve sorunlara karşı çözüm üreten etkin vatandaş yetiştirme amacı taşıyan bir disiplin olarak ifade edilebilir.

Bu açıdan bakıldığında, sosyal bilimlerle sosyal bilgileri ayıran çizginin iyi belirlenmesi gerekmektedir. Söz konusu iki kavram sıklıkla karıştırılmaktadır. Zira sosyal bilimler ve sosyal bilgiler kavramları birbirinden farklı durumlara değinmektedir. Sosyal bilimlerin bünyesinde tarih, coğrafya, sosyoloji, ekonomi, psikoloji, hukuk ve eğitim olmak üzere birbirinden tamamen bağımsız bilimler yer alır (Barth ve Demirtaş, 1996). Sosyal bilimleri, bilimsel şekilde toplumları inceleyen disiplinler; ilgilendiği konuyu gruplar bağlamında oluşan insan etkinlikleri; amacını ise beşerî anlayış olarak belirtmektedir (Köstüklü, 2006). Bu nedenle, sürekli bir değişime sahip olan, karmaşık ve çok türden sorunları bulunan insan ve toplumların hayatında, sosyal bilimler önemli yer tutar. Sosyal bilgiler ise daraltılmış bir program olarak karşımıza çıkmakta olup çok sayıda alanı kapsayan (coğrafya, tarih, vatandaşlık, hukuk, sosyoloji, kronoloji, arkeoloji vb.) disiplinlerin senteziyle oluşturulmuş bir ana disiplin olarak ifade edilebilir.

Aşağıda belirtilen şekilde sosyal bilgilerin yararlandığı on altı alan vardır. Bu alanların her biri sosyal bilgilerin kazandırmak istediklerine yardımcı olmaktadır. Beşer bilimler, fen bilimleri, psikoloji, hukuk, sosyoloji ve antropoloji gibi bilimler sosyal bilgilerin insan yaşantısı ve evre düzeni ile ilgili bağlantı kurmasına fayda sağlar. Coğrafya çevresini tanınmasına, bulunduğu yerin iklimini yaşantı şekillerini bilmesine fayda sağlar. Tarih geçmişin öğrenmesine fırsat verir. Siyaset bilimi ve güncel olaylar tarih ile birleşerek günü ve geleceğin yorumlanmasına kaynak oluşturur. Tüketiciler konuları ve ekonomi bilinçli yaşamını kolaylaştırır. Medya gündemi takip etmesine fırsat verir. Edebiyat ğrencinin kültürünü anlamasına imkn verir. Okul yaşamı öğrencinin formal öğrenmesine katkı sağlar. Bu sayılan alanlar sosyal bilgiler derisinin yararlandığı alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu alanlar aşağıdaki şekilde gösterilmiştir:

Şekil 1. Sosyal bilgilerin yararlandığı alanlar (Mortorella, Akt: Doğanay, 2002).

Ülkemizde sosyal bilgiler öğretiminin temellerinin çok eskiye dayandığı söylenebilir. Örneğin, Türk kültüründe, İslamiyet'ten önce, çocukların ve gençlerin eğitilmesinde içinde yaşanan toplumun törelerin ön plana alındığı bilinmektedir (Akyüz, 2005). İslamiyet'in kabulünün ardından, eğitimde dine ilişkin konuların ön plana çıktığı ifade edilmektedir. Osmanlı Devleti döneminde, özellikle sıbyan mekteplerinde ve medreselerde dinî temelde bilgiler eğitim programlarında yer almış; buna ilave olarak sosyal bilimlere ilişkin konular kısıtlı da olsa belli kurumlarda eğitime dâhil olmuştur. Sosyal bilgiler alanında sayılan dersler ise ilk kez II. Abdülhamit zamanında (1876-1909) Maarif Nezareti bünyesindeki ilköğretim kurumları özelliği taşıyan iptidai programlarında yer almıştır (Kılıçoğlu, 2009).

1900'lü yılların başına kadar yukarıda bahsedildiği gibi bir gelişim süregelmiştir. Cumhuriyet döneminde, özellikle Tevhid-i Tedrisat (1924) sonrasında, ilkokullarda bir kısım düzenlemeler yapıldığı görülür. 1926 yılında yapılan düzenlemelerde “ilkokulun temel amacı yeni nesli yaşadığı yerde aktif bir şekilde intibak ettirmek suretiyle iyi vatandaş yetiştirmektir” ilkesi temel alınarak; tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi dersleri ikişer saatlik dilimlerde haftada altı saat olmak kaydıyla dördüncü ve beşinci sınıfların müfredatına konulmuştur (Erdem, 2010). İlerleyen yıllarda güncellenerek oluşturulan programlarda, 1926 programında yer verilen amaca, “bedenen ve ruhen en güzel alışkanlıklara sahip olmak, Türk toplumuna ve cumhuriyet idaresine uyum sağlamak, faydalı olmak, milli, çağdaş ve beşeri fikir ve duygulara sahip hale ulaştırmak” ilkeleri ilave edilmiştir (Er, 2010). Dört düzenlemede de işaret edilen hususlara 1948 programında “ ilkokul, öğrencilere milli kültürü vermektir; ülkede yetişen bütün vatandaşlara aynı milli ülküleri, aynı milli amaçları vermek için lazım olan bütün bilgileri, alışkanlıkları, ilgileri, hizmet arzusuna verimli bir şekilde kazandırmak” ilkesi eklenmiştir. Böylece dersler, dördüncü ve beşinci sınıflarda 1936 programında yer verilen isim ve saatlere göre düzenlenmiştir. 1962 yılı program taslağında ilkokul öğreniminin amacı, “kişisel, insanlık münasebeti, ekonomik ve toplumsal hayat” bağlamında belirlendiğinden; tarih, coğrafya ve yurt bilgisi dersleri yerini “*Toplum ve Ülke*” incelemeleri dersine bırakmış (Sönmez, 1999).

Bu bağlamda; sosyal bilgiler dersinin, Türk eğitim sisteminde pek eski olmayan bir ders olduğu görülmektedir. 1968-1969 öğretim yılında okulların tamamında, 1970-1971 öğretim yılıdaysa ortaokullara deneme mahiyetinde resmen girmiştir. İlk zamanlarda dersin niteliği tam anlamıyla kavranamamış; farklı değerlendirmeler söz konusu olmuştur. Bu farklı ve yanlış değerlendirmeler sosyal bilgiler programlarının beklenen verimi sağlamamasına neden olmuştur (Dönmez, 2003).

Sosyal bilgiler programının son dönem (2018) durumuna bakıldığında önemli gelişmelere sahne olduğu görülmektedir. Söz gelimi; son programda (2018) önceki programlardaki (1998 ve öncesi) eksiklik fark edilerek sosyal bilimlere dahil dersler ayrı ders olarak görülmemiş, tamamının tek başlık altında, “sosyal bilgiler” şeklinde, toplanması önemli bir adım olmuştur. Bu yolla

disiplinler arasında bir entegrasyon sağlanarak, söz konusu entegrasyon sosyal bilgilere temel teşkil etmiş ve entegre parçalar ayrılmaz bütün oluşturmuştur.

Disiplinler arasındaki entegrasyon yedi temel öğrenme alanında MEB tarafından 2018 yılı sosyal bilgiler programında oluşturulmuştur. Söz konusu yedi temel öğrenme alanı;

- Birey ve Toplum
- Kültür ve Miras
- İnsanlar Yerler ve Çevreler
- Bilim, Teknoloji ve Toplum
- Üretim, dağıtım ve tüketim,
- Küresel bağlantılar ve
- Etkin Vatandaşlık olarak belirlenmiştir.

Türk eğitim sisteminde ilk olarak 2005 yılında oluşturulan ve 2018 yılında son hali verilen sosyal bilgiler programı, 1968 yılı programına kadar tek disiplinli olarak uygulanmış; tarih, coğrafya ve vatandaşlık derslerinin ayrı dersler olarak verilmesi uygun görülmüştür. 1968-1980 yılları arasında 6. ve 8. sınıflar için sosyal bilgiler dersi verilmesine karar verilmiştir (Akyüz, 2005). 12 Eylül 1980 askerî darbesinden sonraki yıllarda tek disiplinli olmak üzere millî tarih ve coğrafya dersleri yeniden müfredata eklenmiştir. 1998 yılı sonrasında bu uygulamaya son verilmiştir. Sonraki ilköğretim programında sosyal bilgiler dersinin 4. ve 7. sınıflarda da verilmesi uygulamasına başlanmıştır (Öztürk, 2006). Günümüz uygulamasında (2018) ise tematik öğrenme, sorun çözme ve işbirlikçi öğrenmeye vurgu yapan sosyal yapılandırmacı yaklaşım temel alınmıştır (Selvi, 2018). Bu bağlamda Türk eğitim tarihinde sosyal bilgiler dersinin içeriğinde yapılan değişiklikler, Türklerin müslüman olmasıyla başlasa da temel değişimler Osmanlı Devleti dönemiyle başlamış; fakat en önemli dönüşüm cumhuriyet tarihinde yaşanmıştır. Bu dönemde disiplinler arası bir ayrışma söz konusu olsa da (millî tarih, millî coğrafya) 1998 yılında yapılan değişiklikle bu disiplinler birleştirilmiştir (Öztürk, 2006).

İlkokul ve ortaokulda sosyal bilgiler öğretiminin önemi

Toplumsal yaşama uyum sağlamak kolay değildir. Temel toplumsal kurumlara ve ilişkilere sahip toplumlarda bireyin toplumsal yaşantıyı ailesinden

öğrenmesi mümkündür. Söz konusu durum, toplumsal kurumlarla ilişkilerin hızla ve sürekli gelişim gösterdiği günümüz toplumlarında sosyal hayatın öğrenilmesini zorlaştırmakta; çocuk, insanlar arası ilişkilerin farklı olduğunu, sosyal ilişkilerin de aileden başlayan ve devlete kadar uzanan geniş bir yapıda olduğunu öğrenmek zorunda kalmaktadır. Bu durumda çocuk, sosyal yaşamın değişken yapısını sadece ebeveynlerinden öğrenemez (Er, 2010). Günümüz toplumlarında öğretme işlevini ailenin yanında eğitim kurumlarının üstlendiği görülmektedir. Söz konusu işlevi yürüten eğitim kurumlarının öğrencilere çok sayıda beceri ve davranış kazandırdığı görülür. Günümüz eğitim sisteminde özellikle açlığı, yoksulluğu, savaşı, dış ilişkileri, işsizliği, hava ve su kirliliğini ve daha birçok toplumsal sorunu çocuklara öğreten sosyal bilgiler dersi, bu açıdan önem arz etmektedir (Selvi, 2018). Bu ders çocuğun doğumdan itibaren çevresini tanımasını, yurt sevgisini kuvvetlendirmesini, duyu organlarının keskinleşmesini, araştırma yeteneğinin gelişmesini sağlar (Binbaşoğlu, 1988). Bu doğrultuda kişiyi sosyal yaşama hazırlayan, problem çözme becerisini arttıran ve eleştirel bakış açısını geliştiren bir eğitim olan sosyal bilgiler, ilkökul ve ortaokul düzeyinde öğrencilerinin duyuşsal ve fiziksel gelişimini tamamlama noktasında önemli bir derstir.

Sosyal bilgiler dersinde tutum

Tutum ile ilgili literatür tarandığında çok fazla tanımla karşılaşmaktadır.

Örneğin tutum, psikolojik materyal ile alakalı olumlu ya da olumsuz bir yoğunluk düzenlenmesidir (Çöllü ve Öztürk, 2006). Türk Dil Kurumunun (2017) yayımladığı sözlükte; olay ve duruma karşı gösterilen tavra “tutum” denmektedir. Şahsın tasarladığı ve şahsın psikolojik nesne ile alakalı fiiller, fikir ve hisleri düzgün bir biçimde oluşturan bir yönelimdir (Kahyaoğlu, 2011). Tutum bir derse karşı olumlu yaklaşım, derse katılma, dersten keyif alma, dersin önemini kabul etme davranışlarını içerir (Özçelik, 1998; Sarıtaş ve Süral, 2008). Bütün bunlar göz önünde tutulduğunda sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin derse olan tutumları ders başarılarını büyük oranda etkilemektedir (Akıllı, 2008).Kazanımı öğrenmede isteksiz bir biçimde tutum gösteren öğrenci, eğitim ortamında gerçekleştirmesi şart olan öğrenme etkinlikleri ile geçirmeyeceği için öğrenme durumu etkilenebilir. Öğrencinin derse karşı olan olumsuz tutumu, bu derste başarılarını olumsuz yönde etkileme olasılığı yüksektir (Gömleksiz ve Kan, 2013). Bütün

bunlar göz önünde bulundurulduğunda yeni bir bilgi öğrenmek için o bilgiye istekli olmak ve merak duymak önemli bir gerekçe olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğrenmenin üst düzeyde sağlanması için öğrencinin derse katılımını sağlamak önemlidir. Sosyal bilgiler dersine karşı alakayı ve öğrenme isteğini sadece düz anlatım tekniğiyle gerçekleştirmek, istenen başarı elde etmeyi zorlaştıracaktır (Er ve Oruç, 2010). Bütün bunlar dikkate alındığında kişiyi merkeze alan yöntem teknikler kullanmak öğrenmeyi artıracak gibi sosyal bilgiler dersine ilişkin olumlu tutum kazanmasını da sağlayacaktır. Araştırmada sosyal bilgiler dersinde biyografi kullanımıyla desteklenen bir ders anlatımı hedef kitlenin sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarını ne yönde etkilediği ve başarı düzeylerine etkisi ortaya konulmuştur.

Sosyal bilgiler programında genel hedefler

Sosyal bilgiler dersi programı, öğrencilere bir kısım kazanımlar sağlamak amacını taşımaktadır. Kazandırılması amaçlanan yeterlilikler Milli Eğitim Bakanlığının 2018 yılında hazırladığı hedefler içerisinde şöyle özetlenebilir. İnsan haklarına saygılı olma, milli ve manevi değerlerinin farkında, vatandaşlık hislerinin geliştiği, katılımcı, etkin vatandaş yetiştirme. Aynı zamanda Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, hukuk kurallarının herkes için geçerli olduğu ve her bireyin eşit olduğu fikrine sahip bilinçli vatandaşlar yetiştirmeyi hedeflediği görülmektedir (MEB, 2018). Bu hedeflere ulaşma noktasında edebi unsurlardan faydalanılması gerektiği göz ardı edilemez bir gerçektir.

Sosyal bilgilerin edebiyatla ilişkisi

Edebiyat, duygu ve düşünceleri, insan ve toplum yaşantısını, söz ve yazıyla en etkili şekilde anlatmayı amaçlayan bir sanat türüdür. Edebi eserin işlevi, insanın ve çevresinin tanıtımıdır ve edebi eserde kişinin kendisi ve çevresiyle çatışmaları yansıtılır. Böylece yaşantı zenginleşir, güzel olanın farkına varılır (Mutluay, 1977).

Sosyal bilgiler ise antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyasal bilimler, psikoloji, din, sosyoloji, sanat, edebiyat, matematik ve doğa bilimlerinin kendisine uyan ve ilişkili olduğu içeriklerden oluşan bir okul programıdır. Diğer yandan, birbiriyle ilişkili, küresel dünyada, kültürel farklılıklara sahip demokratik toplum vatandaşları şeklinde, kamu yararı gözetin

bilgi temelinde, mantıklı karar verebilme becerisi bulunan vatandaşlar yetiştirmek amacını taşımaktadır (Köken, 2009).

Bu tanımlardan yola çıkıldığında, edebiyatın da sosyal bilgilerin de insana odaklandığı görülür. Her ikisinin de hedefi insanların topluma uyumunun sağlanması ve çevresine uyumlu kılınmasıdır.

İlköğretim, çocukların temel bilgi, beceri ve tutum kazandıkları ilk basamak olması bakımından oldukça önemlidir. Yukarıda da ifade edildiği gibi, sosyal bilgiler dersi bu basamak içerisindeki en önemli derslerden biridir.

Bu sebeplerle Millî Eğitim Bakanlığı, 2004 yılında yapılandırmacı eğitim anlayışı çerçevesinde tüm ilköğretim programlarını geliştirmiştir. Bu gelişim sürecinden, doğal olarak sosyal bilgiler öğretim programı da etkilenmiş ve bir değişim sürecine girmiştir (Doğanay, 2008). Soyutlanmış bilgiler, ezber, temel beceriler ve nötr değerlerden, bütünlüğe, düşünmeye, kavramsal anlamaya doğru bir yöneliş göstermeye başlamıştır.

Yakın zamanda sosyal bilgiler eğitimcileri, edebî çalışmaların ve edebî kaynakların sosyal bilgiler öğretimine önemli katkıları olduğunu kabul etmeye başlamışlardır. Özellikle ilköğretimde, edebiyat ve sosyal bilgiler arasında güçlü bir ilişki olduğu görüşü giderek daha yaygın bir hal almaktadır (Guzetti ve McGovan, 2003). Buna yol açan en önemli sebep, edebiyat ve edebî ürünlerin insan deneyimlerini yansımasıdır. Nitekim edebiyat çalışmalarında, somut başarıların konu olarak ele alınmasıyla ortaya çıkan parlak portreler, genç okurların düşüncelerinde heyecan yaratır ve bu konuda yaptıkları çalışmalar onların kimlikleşme hislerinin gelişimine destek olur (Gürler, 2018). Bu derste öğrenciler genellikle içeriği ezberlemek zorunda tutuldukları ve bu bilgilerin yaşantılarında işe yaramadığı düşüncesine kapılmaktadırlar. Halbu ki öğretmen tarafından seçilen uygun edebî metinlerle kazanım somutlaştırılıp, öğrencinin daha kolay anlayabileceği bir biçim verilmesi daha uygun ve olasıdır (Er, 2010). Sosyal bilgiler ve edebiyat bir bütünün iki parçası olarak birbirlerine hayli yakın kavramlar olduğundan sosyal bilgiler dersinin ihtiva ettiği konular ile edebî ürünler arasında çok yakın ilişkiler rahatlıkla kurulabilir.

Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi

İlerleme ve farklılaşma aşamasında olan sosyal bilgiler; ezber temelli, tek düze bilgilerden bütünsel düşünmeye ve yaparak yaşarak öğrenme temelli kazanımlara kaymaktadır (King, 1987). Sosyal bilgiler ve edebiyat alanlarında söz sahibi önemli eleştirilenler sosyal bilgileri, düşünmeye dayalı demokratik vatandaşlıkla ilgili temel bilgileri içermemekle suçlamaktadırlar (Finn ve Ravitch, 1987). Revizyonist bazı düşünürler ise; sosyal bilgilerin bazı etik değerlere kıymet vermediğini manasız, yalan yanlış aktivitelerden oluşan uydurma içeriklerle dolu düşünen değil ezberleyen ve etkin vatandaş yetiştirmede başarısız olduğunu belirtmektedir (Downey, 1986; Marquand, 1988; Parker, 1989; Perfect,1989).

Eleştirilere cevaben, sosyal bilgiler alanında yenilikçiler, konuların bütünselliği içinde üretici fikirlerin gelişeceği, küresel hassasiyetlerin artacağı, sosyal katılımın ve öğrenci etkinliğinin artacağı öğretim stratejileri ile zenginleştirilmiş bir programın hazırlanacağını ileri sürmektedirler. Bu yenilikçiler fikirlerini şu şekilde bir temele dayandırmaktadır: Sosyal bilgiler vatandaşlık eğitimi zenginleştirme bağlamında roman, mitoloji, biyografi, drama gibi edebi eserlerin yer aldığı “iyi anlatılan bir öykü” olmalıdır (Crabtree ve Ravitch, 1988; Downey, 1986; Hartoonson ve Laughlin,1989).

Zaman geçtikçe etkisinin arttığı görülen edebi eserlerin farklı alanlardaki öğretime katkısı sosyal bilgiler alanındaki kazanımların öğretilmesinde önemli katkıları olduğu görülmektedir. Yakın zamanda edebiyat ile sosyal bilgiler arasında güçlü bir ilişkiden sıklıkla bahsedilmektedir (Er, 2010). Yayıncılar ders kitaplarına edebi eserlerden örnekler koymaya başladılar. Bunun yanı sıra editörler eğitim yöntemleri kitaplarını incelerken edebiyat-sosyal bilgiler ilişkisine değinilip değinilmediğine bakarak o kitapla ilgili fikir sahibi oldukları önemli bir gerçektir (Parker, 1989). Diğer yandan bilimsel platformlarda edebi kitapların sosyal bilgiler öğretiminde kullanılması ile ilgili akademik çalışmalar zaman geçtikçe artmaktadır.

Sosyal bilgiler - edebiyat ilişkisi yıllardır süre gelen bir tartışma konusu olsada güncelliğini de muhafaza etmektedir. Eğitim filozofları tarafından 19. yüzyılın başlarında öğrencinin toplumsal algılarının olumlu şekilde değişmesi için tarihin edebiyat ile ilişkilendirilmesinin öneminden bahsedilmiştir. İlerleyen

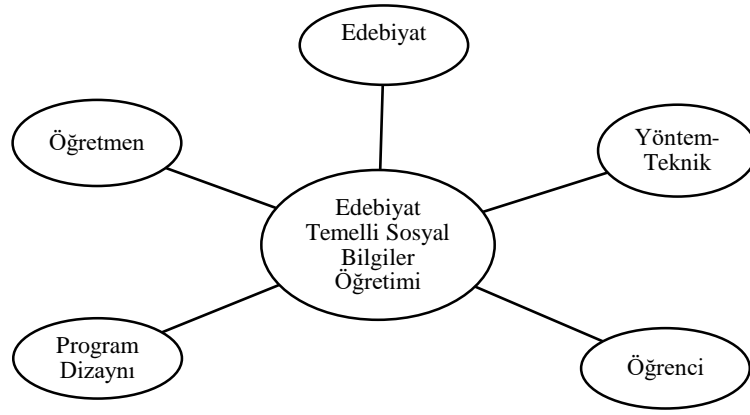

zamanlarda bu görüşü destekleyen nitelikte birçok düşüncede ortaya atılmıştır. Bunlardan birisi olan edebi eserlerin kişilerin geçmişi idrak etmelerinde ve öğrenmelerinde çok önemli katkıları olacaktır (Johnson, 1925).

Yıllardır konuşuluyor olmasına rağmen, edebiyat-sosyal bilgiler arasındaki ilişki derinliğe inilerek incelenmemiştir. Hatta yakın tarihlerde yapılan bir çalışmada, ticari kitapların etkili kullanımı ve sosyal bilgilerdeki öğrenmeye nasıl ve hangi yönlerden katkı yaptığına ilişkin çok fazla çalışma sonucunun olmadığını göstermiştir (Mc Govon ve Sutton, 1988). Ayrıca, son yıllarda uluslararası kuruluşlar tarafından gerçekleştirilen bazı çalışmalarda, sosyal bilgiler öğretmenlerinin ders kitabı dışında pek fazla yazılı araç gereç kullanmadıkları belirtilmiştir (Gürler, 2018). Aslında bu durumun sebebi öğretmenlerin ders kitabını çok fazla kullandıklarından kaynaklandığıdır.

Bu çalışma yukarıda ifade edilen durumları değerlendirmek ve somut verilerle, edebiyat - sosyal bilgiler ilişkisini ortaya koymak için yapılmıştır. Diğer bir ifadeyle, çok sayıdaki eğitimci, düşünür ve bilim insanının ortaya koyduğu fikirlerin sağlamlasının yapılması planlanmaktadır. Böylece istatistiki verilerle, durum doğrulanacak veyayanlışlanacaktır.

Aşağıda, edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretiminin temel öğeleri görülmektedir. Bu temel öğeler şu şekilde açıklanabilir; program dizaynı, edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi yapılırken program edebiyat unsurları ile dizayn edilir. Edebi ürün kavramı kazanımlar doğrultusunda seçilen biyografi, destan, masal, hikâye, efsane, türkü, şiir vb. gibi ürünlerdir. Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretiminde yöntem ve teknik seçiminde dikkat edilecek unsur kazanıma uygun edebi ürünün olmasıdır. Öğrenci bir diğer ifadeyle hedef kitle verilmek istenen kazanımın alıcısıdır. Öğretmen ise verilmek istenen kazanımın rehberi uygulayıcısı şeklin de tanımlanabilir ve bu tanımlar aşağıda şekilde belirtilmiştir

Şekil 2.Sosyal bilgiler ders kitaplarında sözlü ve yazılı edebi türlerin kullanım durumu.

Sosyal bilgiler dersinde edebi ürün kullanımı

Edebiyat ve eğitim birbirleriyle içiçe ve birbirlerini tamalar niteliktedir. Eğitim kişilerin sosyal yaşamda yerlerini almaları için şart olan bilgi, beceri ve anlayışlara sahip olmalarına, kişiliklerini geliştirmelerine yardım ederken edebiyat çocukların ve gençlerin, fikirlerini, duygularını ve tasarladıkları hayallerini dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak topluma kazandırmalarında yardımcı olur. Çocuğun, erken dönemde, gelişimine, yeteneklerine, ilgi ve istidatlarına uygun edebi eserler ile karşılaşması, kişiyi dilsel, zihinsel, duyuşsal ve sosyal açıdan olumlu yönde ilerlemesini etkileyecektir (Aydın, 2016). Çocukların küçük yaşlarda, kelime haznesini ve hayal gücünü geliştirecek, sıfatları, zamirleri anlayacak, yaratıcı düşünmeye yönelecek, dikkatini arttırmayı, sabırla dinlemeyi öğrenecek, okumaya karşı alakası artacak hatta işittiği soyut sözcükleri somutlaştıracaktır (Senemoğlu, 2004). Bireylerde öğrenme gerçekleşirken duyu organlarını kullanmanın önemi göz ardı edilemez. Bir kişi ne kadar çok duyu organını, öğrenmek için kullanırsa öğrenme büyük oranda gerçekleşir.

Öğrenme piramidine göre; okuduklarımızın %10'u, duyduklarımızın %20'si, gördüklerimizin %30'u, görüp işittiklerimizin %50'si, görüp, işittiklerimiz ve konuştuklarımızın %80'i, görüp, işitip, temas edip ve konuştuklarımızın %90'ını öğreniriz (Demirel, 2000). Bu verilere bağlı olarak oluşturulacak biyografiler görsellerle zenginleştirilirse görselliği artacaktır.

Biyografiler seslendirilirse işitsel özelliği artacaktır. Biyografiler üzerinde öğrencilerin tartışmasına fırsat verilirse konuşmaları sağlanacaktır. Bütün bunlar dikkate alınırsa öğrencilerin öğrenme oranları yüksek olabileceği düşünülmektedir. Bu ifadeden de anlaşılacağından öğrencilerin öğrenme düzeylerini arttırmak için bütün duyu organlarını işler hale getirmek gerekmektedir. Öğrenmeyi arttırmak için duyu organlarını işler hale getirecek edebi ürünlerin seçilmesinde bir o kadar önem arz etmektedir. Bu konuda eğitimciler büyük görevler düşmektedir. Edebi ürünleri seçerken ilk önce kendisi okunmalı, anlamalı ve gözden geçirmelidir. Kullanılan edebi ürünün verilmek istenen kazanımla alakası var mı? Edebi üründe öğrencileri yanlış düşünmeye sevk edecek ifadeler var mı? Edebi ürün objektif mi? Edebi ürün kişiye göre değişen ifadeler içeriyor mu? gibi sorular sorulmalı ve soruların cevapları doğru analiz edilmelidir. Aksi takdirde gözden kaçacak en küçük bir sözcük ile istenmeyen ve beklenmeyen bir davranış oluşabilir (Gürler, 2018).

“Edebiyatın, çocuğun duyuşsal gelişimine tesiri açısından, çocuk için yazmak, çocuğa özenli bir dil kullanmak ve çocuğun seviyesine uygun kahramanlar seçmek, kolay bir seçim olmamaktadır. Birçok çocuk, zamanla okuduğu veya seyrettiği yapıtın esas karakteriyle özdeşleşmek istemekte ve bir vahşete sebep olabilmektedir (Can, 2003). Belirtilen ifadeden de anlaşılacağı üzere edebi ürün tespitinde çok dikkatli olunmalıdır. Öğrencinin edebi metinde empati yapabileceği kahramanın özelliklerinin emsal olabileceğine dikkat edilmelidir (Büyüklerine saygılı olma, etrafı temiz tutma, yalan ve kötü söz söylememe vb. özellikler örnek olabilir) .

Öğrencilerin, okuduğu edebi ürünlerdeki şahıslardan ve edebi ürünlerin konularından etkilendiği tespit edilen bir durumdur. Bundan dolayı, sosyal bilgiler dersinde edebi ürün kullanırken seçimler daha dikkatli yapılmalıdır. Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyine uygun edebi ürünlerin tercih edilmesinde öncelikli görev öğretmenlere düşmektedir (Gürler, 2018). Edebi ürün kullanılmasında öğretmenlerin dikkate alması gereken hususlar şunlar; Öğretmenler okullarında alanıyla ilgili kitapları bulmakta zorlanacağı için kendi kütüphanesini oluşturmaları önemlidir. Çünkü sosyal bilgiler dersinin kazanımına uygun bir edebi ürün kullanmak istediğinde okul kütüphanesinde uygun edebi ürün olmaması öğretmenin bu edebi üründen faydalanmamasına neden olabilir (Can,

2003). Öğretmen arşiv oluşturmaları bu arşivde hangi kitabın hangi konuda kullanılacağını rahatlıkla bulmalı. Öğretmen arşivini düzenlerken, yararlı bilgileri nasıl sunacağını bilerek düzenlemeli. İlgili edebi ürünleri kenarda bırakmamalı ve notlarını tutarak detaylı düzenlemeli. Öğretmen ders işlerken dersin kazanımına uygun edebi ürünleri, öğrencilerin öğrenme düzeylerine uygun olarak sunmalı ve ödevler vererek okuma alışkanlığı kazandırmalıdır. Sosyal bilgiler derinde kullanılacak olan edebi ürünlerin yansızlığını kontrol etmeli ve yanlı yazılmış ürünleri kullanmamalıdır (Er, 2010).

Sosyal bilgiler eğitiminde kullanılan edebi ürünler

Sosyal bilgilerde kullanılabilen edebî ürünler sözlü ve yazılı edebiyatı ürünleri şeklinde bir ayrımla değerlendirilebilir. Bu türler aşağıda ifade edilmiştir.

Fıkralar, romanlar, bilmece, seyahatname, anılar (hatıra), hikâye, şiir, deneme, fabl, biyografi, destan, masal, efsane, atasözleri, tekerleme, türkübü araştırmada açıklamalı olarak sadece biyografi türü incelenmiştir. Bunun sebebi takip eden bölümde, biyografi türü tanımlanırken vurgulanacaktır.

Biyografi

Birçok alanda uygulanan bir edebiyat türü olması, biyografiye birden fazla tanım yapılması olanağı sunmuştur. Aktaş ve Gündüz' e (2009) göre genellikle ünlülerin hayatına dair ve verdiği eserleri konu alan derlenmiş halde tanıtıcı yazılar biyografi olarak adlandırılır. Bir diğer tanım ise kendi alanlarında tanınmış ve toplumda belli bir itibara ulaşmış ünlü şahsiyetlerin yaşamını bir bütün olarak anlatan ve başkası tarafından kaleme alınan eserlere biyografi dendiği şeklindedir (Asiltürk, 2011). Alpaslan (2009) ise biyografiyi “edebiyat, siyaset, spor ve daha birçok alanda başarılı, önderlik eden kişilerin yaşam hikâyelerine yer verilen kısa veya uzun metinlerin genel adıdır” şeklinde ifade eder.

Biyografilerin yazılma sebepleri, en temel başlıkta “merak ve dürtü” olarak gösterilebilir. Çünkü insanlar, ölümlü olduklarını anladıklarından beri anmak, hatırlamak, unutmamak ve ölenlerin hayatını anlamak isteği gütmüşlerdir (Çelebioğlu, 2007). Bu açıdan bakıldığında biyografi yazılarının gözlemden ziyade tanıtılan kişinin yaşamları ve eserlerine dair araştırma, onlara dair bilgi toplanması amacıyla yazılması söz konusu olduğu görülür (Aktaş ve Gündüz, 2009). Bu iki bağlamda biyografiler gerçekliğe sahiptir. Söz konusu gerçeklik,

çağdaş biyografilerin esas özelliğidir (Er, 2005). Bu nedenle biyografi çerçevesinde aktarılan bilgilerin belge, kanıt ve tanıklara dayandırılması gerekir. Bu gereklilikle kişiye dair önce yazılmış yazı, kitap, yapılmış araştırmalar, resmi bilgi ve belgeler, kayıtlar, günlükler, mektup vb. yazışmalar, ona dair söyleşiler, anekdotlar, o kişinin yaşamında yeri olan insanlar ve fotoğraflar kaynak olarak alınabilir (Alpaslan, 2009).

Gerçeklik ve belgelere dayanma özelliğinin yanı sıra dikkat edilmesi önem arz eden önemli konulardan biri de nesnel olmaktır. Biyografi yazarının görüş, yorum ve ortaya koyduğu sonuçlar, her zaman doğru ve eksiksiz kaynaklara dayanmalıdır. İyi bir biyografide olması beklenen diğer bir özellik ise yararlanılan kaynak ve belgelerin doğru ve tam olmasıdır. Biyografisi yazılan bireyin hayatını canlandıracak olaylar, görüş ve düşüncelerini ifade eden açıklamalar bu belgelere dayandırılmalıdır (Oğuzkan, 2000). Biyografilerin taşınması gereken diğer temel özellikler şöyle sıralanabilir:

- Biyografisi yazılan bireyin yaşadığı dönem ve hayat şartları dikkate alınmalıdır.
- Biyografi yazarı eserini bir tarihçi gibi şekillendirmelidir. Diğer bir ifadeyle biyografi yazılırken bireyin hayatı bir tarihçi bakış açısıyla sıralı bir şekilde yansıtılmalıdır.
- Okuyan kişiyi yönlendirici bir durum sergilenmemelidir.
- Biyografiye konu edilen şahsın hayatı fazla abartılmadan ya da aşağılanmadan sergilenmelidir.
- Şahsın önemi, değeri, benzer kişilerden farkı belirlenmelidir.
- Yaşam öyküsü yazılan şahsın doğumu, aile çevresi, eğitim süreci, kişiliği, arkadaşlık ve akrabalık ilişkileri, aşkları, evliliği, çocukları, alanıyla ilgili başarıları, yaşadığı ve gittiği yerler, eserleri, resmi görevleri, sağlığı, ölümü konu edilmelidir (Alpaslan, 2009).
- Biyografik eserlerde yazarın anlatımı konunun el verdiği ölçüde renkli ve çekici olmalıdır (Oğuzkan, 2000).

Yukarıda sıralanan özellikler, birkaç farklı biyografi türünün doğmasına sebep olmuştur. Bu türler aşağıdaki gibidir.

Biyografi türleri

Biyografiler yukarıdaki özelliklerin bir araya gelmesi sonucu farklı şekillerde sınıflandırılır: Dönemsel, mesleki ve millet temelindeki biyografiler ve evrensel biyografi. Bu dört temel sınıflandırma, başka alt başlıkları doğurur (Er, 2010). Örneğin, bir millete tabi olanların biyografilerini içerenlere ulusal biyografi denir. Bir bölgeye mensup kişilerin biyografilerinin toplandığı eserlere bölgesel biyografi denir. Belli bir mesleğe mensup kişilerin yer aldığı eserlere mesleki biyografi denir (Er ve Şahin, 2010). Belli bir dönemde yaşayanların yaşamlarını konu alan biyografilere dönemsel biyografi denir. Şahsiyetlerin bilgilerini eski tarihten yeni tarihedoğru kendi dönemi içerisinde konumunu, yaptıklarını, sergilediği başarıları, farklı özellikleriaraştırmalara ve incelemelere dayanarak anlatılmasına bilimsel biyografi denir (Erdem, 2010). Roman, hikâye gibi öyküleme kurgusu yapılarak, olay anlatımı yöntemiyle konu olan şahsiyeti bir roman kahramanı gibi olayların içindeki konumlarıyla anlatılmasına biyografik roman denir. Ölen bir kişinin ardından, onun hayatına dair bildiklerini, gördüklerini duyduklarını ve öğrendiklerini ölümün verdiği hüznün içerisinde herhangi bir şekle veya yazı sistemine bağlanmaksızın yazmasına ise nekroloji (ölüm ardı yazıları) denilmektedir (Gençtürk, 2005).

Araştırmada bu türlerin içinden tarihi karakterleri tanıtmak ve dönemsel başarılarını sistemli olarak aktarmak, öğrencide empati kurma ve eleştirel düşünme becerisini geliştirmek ve dönemin şartlarını fark ettirmek hususlarının kavratılmasını sağlamak için dönem biyografisi ve bilimsel biyografi türlerinden faydalanacak ve şu örneklerle çalışılacaktır: Osman Bey, Orhan Bey, 1.Murat, 1.Beyazıt,1.Mehmet, 2.Murat, 2.Mehmet, Kanuni Sultan Süleyman, Yavuz Sultan Selim 3.Selim, 2.Mahmut, 2.Abdulhamit, Mevlana, Evliya Çelebi, Mimar Sinan.

Türk edebiyatı bağlamında biyografi

Tarih boyunca Türk devletlerinde hayatları ve eserleri ile incelenmeye değer, çalışmalarının sonraki kuşaklara aktarılması gereken çok sayıda sanatçı, bilim insanı, asker ve devlet adamı yetişmiştir. Kimi yazarlar da yukarıda ifade edilen tür ve kişilerin unutulmamasını ve yeni kuşaklara tanıtılmasını sağlamak için eserler vermişlerdir (Oğuzkan, 2000). Biyografi türünün Türk Edebiyatı açısından ilk örneklerinin "Yenisey ve Orhun Abideleri" olduğu bilinmektedir

(Otluoğlu ve Öztürk, 2003).

Türkler İslamiyet'i kabul ettikten sonra biyografi türü daha da gelişme göstermiştir (Er ve Kaymakçı, 2009). Peygamberlerin hayatlarını konu alan siyerlerin; belirli meslek mensuplarını, tarikat önderlerini, evliyalrı, bilginleri konu edinen tezkirelerin bu dönemi takip eden zamanda yazıldığı görülür. Bu tür eserler özellikle dini tarafı baskın biyografi eserleridir (Oğuzkan, 2000). Hükümdar ve kahramanların savaşları, o dönemde meydana gelen önemli, siyasi, kültürel ve ekonomik olaylar Danişmentname, Selimname, Sülaymanname, Battalnamebenzeri eserlerde yer almış, biyografi türüne ait olarak değerlendirilmişlerdir (Er ve Kaymakçı, 2009).

Ne var ki bütün bu eserlerin günümüz biyografi türünün tüm özelliklerini taşımaları söz konusu olmayabilir (Oğuzkan, 2000). Türk Edebiyatı'nın modern anlamdaki biyografi örnekleri Tanzimat Edebiyatı döneminde verilmiştir (Alpaslan, 2009). Namık Kemal tarafından yazılan Evrak-ı Perişan, Ahmet Mithat tarafından kaleme alınan Beşir Fuad ve Ahmet Müfit tarafından yazılmış olan Tepedelenli Ali Paşa adlı kitaplar biyografi türünün bu dönem örneklerindedir (Er ve Kaymakçı, 2009). Aynı dönemde Recaizade Ekrem tarafından yazılmış olan Kudemadan Birkaç Şair, Ebuzziya Tevfik tarafından yazılan İbni Sina, Napolyon, Gutenberg, Ahmet Refik'e ait olan Kabakçı Mustafa ve Sokullu isimli eserler de biyografi türünün gelişimine katkıda bulunan eserlerdir (Oğuzkan, 2000).

Cumhuriyet Dönemindeki biyografi çalışmaları hem Osmanlı hem de Cumhuriyet Döneminin önemli bilim, düşünce, sanat ve siyaset adamlarını konu edinmiştir. Dönemin önemli örnekleri Şevket Süreyya Aydemir tarafından yazılan Tek Adam, İkinci Adam, İsmail Hakkı Uzun Çarşılı tarafından yazılmış olan Çandarlı Vezir Ailesi, Cemal Kuntay tarafından kaleme alınan Mehmet Akif, Namık Kemal ve Sarıklı İhtilalci, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Atatürk isimli eserler olarak sıralanabilir (Er ve Kaymakçı, 2009).

İnsanların, kişilerin yaşadıkları dönem, olay ve değişimleri merak ettikçe biyografi alanında çalışmalar arttığı bir gerçektir. Bu durumda biyografi, yukarıda ifade edildiği gibi ilk biyografik eser olarak sayılan Orhun Abideleri ile başlayıp, İslamiyet ile gelişme göstermiş; ardından Cumhuriyet Döneminde örnekleri

artmıştır.

Sosyal bilgiler ve biyografi

Sosyal bilgiler ders bağlamında baktığımızda, biyografinin, çocukların kendisini geçmişte başarılar kazanmış kişilerle özdeşleştirme duygusunun karşılanması açısından oldukça etkili edebi tür olduğu görülür (Er ve Kaymakçı, 2009). Aynı zamanda, çocukların başkalarının yaşam mücadelesini, karşılaştıkları sorunları ve başarılarının gerekçelerini anlamalarını, onların gelecekte karşılaşacakları durumlara hazırlanmasını sağlar. Söz konusu yapıtları okuyan kişiler, hayatını okuduğu şahıslara hayranlık ve sevgi duymaya başlar ve kendilerini onunla bütünleştirirler (Oğuzkan, 2000). Bu hususta biyografi, öğrencide empati duygusunu geliştirebilir.

Yukarıda belirtildiği gibi kişilerin yaşam öyküsünü anlatan biyografi, kişisel anılardan veya araştırmayla elde edilmiş yazılı ve sözlü kaynakların düzenlenmesi ve yorumlamasından kaynaklanır. Bu durum biyografinin tarihin bir kolu görülmesine neden olmaktadır (Otluoğlu ve Öztürk, 2003). Bu özelliğinden dolayı her biyografi yazarı bir derecede tarihçi olarak ifade edilebilir. Biyografiye yüklenebilen bu anlam konu edilenin yaşamını, dönemi içinde izlemek için öğrencilere fırsat sunmaktadır (Gençtürk, 2005).

Bir dönemin tarihi olayları ne kadar mantıksal olarak düzenlenmiş olursa olsun öğrenciler, olayları, bir bireyin yaşamı kadar gerçek ve somut olarak göremezler. Önemli kişilerin yaşamları anlatıldıkça, bir devrin adetleri, özellikleri ve ruhu adeta çocukların gözünde canlandırılmış, yaşatılmış olur. Aynı zamanda biyografiye konu olan şahıslar buldukları devrin önemli birer temsilcisi olup, bir milletin bütün heveslerini, bütün ideallerini ve bütün fedakârlıklarını yansıtırlar. Derslerde özellikle bir devir veya düşünce anlatılırken, o devri ya da o düşünceyi temsil eden önemli kişilerin yaşamları gösterilmedikçe ,geniş çapta bilgi ya da çıkarım elde edilemez (Er, 2005).

Yukarıda anlatılanlar doğrultusunda sosyal bilgiler eğitimi veren eğitimcilerden derslerinde mutlak surette kullanılması istenen edebî türlerden birinin neden biyografi olduğu anlaşılmaktadır (Er ve Kaymakçı, 2009). Bahsedilen bu özellikler dolayısıyla biyografiler, sosyal bilgiler öğretimi açısından son derece işlevsel bir materyal olarak kullanılabilirler (Otluoğlu ve

Öztürk, 2003). Örneğin, sosyal bilgiler kazanımları içerisinde verilmek istenen çok sayıda tarihi olay ve bu olaylara konu olmuş tarihi karakter vardır. Bu kazanımların öğretilmesinde öğrencinin dönemi tam anlamıyla anlayabilmesinde biyografi yeni bir materyal olarak kullanılabilir. Biyografiye kullanılarak verilebilecek kazanımlar 2018 programında öğrenme alanları dikkate alınarak şu şekilde olabileceği düşünülmektedir. 5. Sınıf sosyal bilgiler dersi “Bilim Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanı içerisinde 5.4.4 numaralı “Buluş yapanların ve bilim insanlarının ortak özelliklerini belirler” kazanımında bilim insanlarının biyografilerinden faydalanılabilir. 6. sınıf sosyal bilgiler dersi “Kültür ve Miras” öğrenme alanını kapsayan kazanımlarda ilk Türk Devletlerinin kurucularının biyografilerinden faydalanılabilir. 7. Sınıf “Kültür Mirası” öğrenme alanında araştırma konusuna örnek oluşturan Osmanlı Devleti padişahlarının biyografilerinden yararlanılabilir. 8. Sınıf TC İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi “Bir Kahraman Doğuyor” öğrenme alanında Mustafa Kemal Atatürk’ün biyografisi kullanılabilir gibi; bu dersin bir diğer öğrenme alanı “Ya İstiklal Ya Ölüm” ünitesinde Milli Mücadele Dönemi anlatılırken, bu döneme ait önemli kahramanların biyografileri kullanılarak dersin öğretimi kolaylaştırarak yeni materyaller kazandırılabilir. Bu bağlamda biyografi sosyal bilgiler dersinde çok fazla sayıda ünite ve kazanımda yeni bir materyal olarak kullanılması mümkündür.

Biyografi seçimi kullanımı bağlamında değerlendirmeler

Bir ders materyali olarak biyografi kullanımında, biyografilerin tek amacı herhangi bir kişinin hayatını öğretmek veya hayatından örnekler vermek değil ilgili kişinin hayatı anlatılırken ve ya örnekler verirken dönemin önemli olaylarını ve özelliklerini de anlatmalıdır (Oruç, 2010). Biyografinin kapsamı tarihlerle tanımlanırken o tarihleri kapsayan dünyanın farklı bir yerinde cereyan eden olayları tarif edilen zaman dilimi ile ilişkilendirilmelidir. Eserde bahsedilen yerlerin listesi yapılmalıdır. Bütün coğrafi yerleşim yerleri harita üzerinde gösterilmelidir (Er ve Şahin, 2012). Eğer biyografi eski bir dönemde geçiyorsa o zamandan bu yana yerin ne kadar değiştiğini göstermek amacıyla modern bir harita kullanılmalıdır. Farklı haritalar kullanarak (topografya haritası, siyasi harita, iklim haritası, nüfus yoğunluğu haritası vs.) farklı bilgilere vurgu yapılmalıdır. Biyografinin anlatıldığı dönemin buluşlarına da değinilmeli ve bu

uluşların toplumsal yaşamda ne tür değişiklikler sebep olduğu üzerine durulmalıdır (Gençtürk, 2005). Bir biyografi çalışması yapılırken o dönemin ünlü bilim insanları, siyasetçileri ve ünlü yazarları hakkında bilgiler bulunmalı ve biyografisi anlatılan kişinin hayatına etkileri vurgulanmalıdır. Biyografisi incelenen kişinin dönemine ait gazete, dergi ve günün popüler hikayelerinde bakılmalı ve şahsın hayatını nasıl etkilediği vurgulanmalıdır. Seçilen biyografi öğrencinin bilişsel duyuşsal ve devinişsel gelişiminin olumlu yönde etkileyecek bir konusu olmalı aynı zamanda konu olan kişilerin yaptıkları işler öğrencilerin kavrayabilecekleri düzeyde olmalıdır. Biyografiler görsel unsurlarla desteklenmelidir (Er ve Kaymakçı, 2009). Bu öneriler göz önünde bulundurulmalı; biyografi kullanımının olumlu yönlerine ve olumsuz yönlerine dikkat ederek biyografi kullanılmalıdır. Aşağıda biyografilerin olumlu ve olumsuz tarafları belirtilmiştir.

Sosyal bilgilerde biyografi kullanımının oluşturacağı olumlu etkiler

Sosyal bilgilerde biyografi kullanımının konunun öğrenilmesinde öğrenciyebazı katkıları olabilir. Bunlar; toplumda nam oluşturmuş şahıslara saygı duymalarına ve onların yaşamlarını örnek almalarının önü açılacağı gibi, ünlü insanların, liderlerin, sanatçıların ve kahramanların hayatlarında soyut anlaşılması zor olayları somutlandırabilir (Er, 2010). Öğrencinin, biyografilerin konusunu oluşturan kişinin yaşadığı toplumun gelenek, görenek ve adetleri hakkında bilgi edinmesine yardımcı olur. Biyografinin konusunu oluşturan tarihe mal olmuş kişilerin buldukları milletin ideallerini ve fedakârlıklarını fark etmesini sağlar (Erdem ve Oruç 2010). Kişilerin hayatları öğrencilerin ilgisini çekerek konunun öğrenilmesini kolaylaştırır ve başarıyı artırır. Öğrencilerin kişilerin hayatını öğrendiğinde kendi yaşantılarıyla empati kurmasına fayda sağlar. Öğrencinin geçmişle şimdiki zaman dilimi arasında bir kıyas yapmasına fırsat verir. Öğrencinin büyük insanlara karşı saygı duymasını ve geçmişe o zaman diliminde saygı duyma becerisi kazandırır. Vatanseverlik gibi milli duyguları pekiştirir (Özdemir, 2009).

Sosyal bilgilerde biyografi kullanımının oluşturabileceği olumsuz etkiler

Sosyal bilgiler dersinde biyografi kullanımının olumlu tarafları olduğu kadar birtakım olumsuzlukları da mevcuttur. Bunlar; biyografilerde kahramanın ele alınma biçimi öğrencinin asıl konudan uzaklaşmasına sebep olur. Örnek olarak biyografisi verilen kişinin toplumdan soyutlandığında öğrencini toplumun özelliklerine odaklanacağına kişinin yaşamına odaklanacaktır. Böylelikle biyografi hikayeye dönüşüp amacından sapacaktır. Dönesel biyografilerde tip olarak alınan kişi öğrencinin ilgisini çekmeyebilir ve budurum o dönemin anlaşılmasını zorlaştıracaktır (Er, 2010). Bir kişinin biyografisini verdiğinizde o dönemin bütün olaylarını anlatmakta yetersiz kalabilir. Geçmişte yazılmış biyografi güncelliğini kaybedebilir, bu durumda zamanın süregelen olayları arasında bağlantı kurulmayabilir (Erdem ve Oruç, 2010).

İlgili Araştırmalar

Konu hakkında literatürde pek fazla çalışma bulunmamaktadır. Mevcut çalışmalar ise çoğunlukla makale şeklinde yazılmıştır. Aşağıda özetlenen çalışmalardan alınan destekle zenginleştirilen araştırmada, literatürdeki boşluk doldurulmaya çalışılacaktır.

Er, (2005) “Sosyal Bilgiler Dersinde Biyografi Öğretimi Atatürk’ün Hayatı Metninin Analizi ve Yeni Bir Tasarım” konulu yüksek lisans tezinde İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi, 5. Sınıf Sosyal Bilgiler ve 8. Sınıf TC. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinde yer alan “Atatürk’ün Hayatı” metninin biyografi öğretimine dayalı olarak öğrenci seviyesine uygunluk gösterip göstermediği tespit etmeye çalışmıştır. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır ve anket verileri ışığında oluşturulan tasarım esaslı bir yapıya sahiptir. Her bir problem için bir anket oluşturulmuştur. Araştırma sonucunda “Atatürk’ün Hayatı” konusunun, öğrenci seviyeleri dikkate alınır, ihtiyaç ve beklentilerine öncelik verildiği ve öğretmen görüşlerine başvurulduğu zaman daha iyi anlaşılabilceği sonucuna ulaşılmıştır.

Gençtürk, (2005) “ Tarih Öğretiminde Biyografi” konulu bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır. Alan araştırması niteliği taşıyan bu araştırma, 9. sınıf tarih dersi konularının işlenmesinde biyografiye dayalı tarih öğretimi ile düz anlatım

yönteminin öğrencilerin başarıları üzerindeki etkisini ölçmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, biyografiye dayalı tarih öğretimi yöntemi lise tarih dersi konularının öğretilmesinde, düz/klasik anlatım yönteminde toplam öğrenci erişlerinde daha başarılı mıdır? sorusuna cevap aranmıştır. Araştırma sonucunda tarih öğretiminde biyografi kullanımına dayalı tarih öğretimi yönteminin Lise 9. sınıf tarih dersi konularında toplam öğrenci erişlerinde daha başarılı olduğu tespit edilmiştir.

Er,(2010) “ Sosyal Bilgiler Eğitimi Kapsamında İlköğretim Öğrencilerinin Biyografi Kullanımına İlişkin Görüşleri” isimli bir doktora tezi hazırlamıştır. Araştırmanın amacı, mevcut 4.-8. Sınıf sosyal bilgiler ve TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi müfredatında bulunan biyografik unsurları ortaya koymak ve araştırma kapsamında öğrencilerin biyografi kullanımına ilişkin görüşlerini esas almak suretiyle bir karşılaştırma yaparak bu konuda yeni bir bakış açısı oluşturmaya çalışmaktır. Çalışmada elde edilen bulgulara göre, uygulanmakta olan sosyal bilgiler ve TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi müfredatının; bilim insanı, sanatçı, yazar, politikacı, asker, sporcu ve diğer meslek gruplarına ait kişilerin biyografisi noktasında öğrencilerin beklentilerini istenilen düzeyde karşılayamadığı sonucu da ortaya çıkmıştır.

Erdem, (2010) “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Biyografi Kullanımı” konulu çalışma yaparak bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır. Çalışmasını 2009-2010 öğretim yılı güz döneminde 7.sınıf düzeyinde uygulanmıştır. Araştırmayı belirlediği deney ve kontrol grubu üzerinde uygulamıştır. Deney grubunda sosyal bilgiler dersi biyografi kullanılarak, kontrol grubunda ise biyografi kullanılmayarak işlenmiştir. Yapılan analizler sonucunda sosyal bilgiler öğretiminde biyografiler kullanılarak ders işlenen deney grubunun sosyal bilgiler dersindeki başarıları, ders işlenişinde biyografiye yer verilmeyen kontrol grubunun sosyal bilgiler dersindeki başarılarına göre anlamlı derecede farklılık gösterdiğini ve sosyal bilgiler öğretiminde biyografi kullanımının öğrencilerin sosyal bilgiler dersindeki başarılarını artırmada etkili olduğu belirlemişlerdir.

Yapılan çalışmayı bu çalışmadan ayıran temel nokta sosyal bilgiler dersi “Kültür ve Miras” ünitesinin içerik olarak yapılan çalışmaya kaynak olan “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinden farklılık göstermesi, Erdem’in araştırmasında biyografi kullanımının sosyal bilgiler dersine karşı başarısına etkisi ölçülmüşken bu çalışmada materyal olarak seçilen biyografinin öğrencinin derste akademik

başarısı ile birlikte derse karşı tutumuna etkisi de ölçülmek istenmiştir; aynı zamanda uygulanan yöntemin ve öğrenci profillerinin farklılığı da Erdem'in çalışmasına göre farklı yönlerdendir.

Erdem ve Oruç, (2010) "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Biyografi Kullanımının Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumlarına Etkisi" konulu bir çalışma yaparak bir makale yayınlamışlardır. Çalışmalarını 2009-2010 öğretim yılı güz döneminde 7. Sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmişlerdir. Araştırmayı belirledikleri deney ve kontrol grubu üzerinde uygulamışlardır. Deney grubunda sosyal bilgiler dersi biyografi kullanılarak; kontrol grubunda ise biyografi kullanılmayarak işlenmiştir. Yapılan analizler sonucunda öğrenci tutumlarında biyografi kullanılan deney grubunun diğer materyallerin kullanıldığı kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde arttığı tespit edilmiştir.

Er ve Şahin (2012) "sosyal bilgiler Dersinde ' Biyografi ' Kullanımına İlişkin Öğrenci Görüşleri" konulu bir çalışma yaparak bir makale yayınlamışlardır. Çalışmalarında 2008-2009 eğitim-öğretim yılında Ankara il merkezindeki üç farklı ilçede bulunan, sosyo-ekonomik açıdan üst çevreleri örnekleyen ilköğretim okullarında yapılmıştır. Araştırmaya toplam 457 öğrenci katılmıştır. Yapılan analizler sonucunda öğrencilerin ilköğretim sosyal bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde biyografi kullanımına ilişkin görüşlerinde; farklı meslek gruplarına ait birçok kişinin biyografisinin, derste bulunmasına yönelik istek ve önerileri olduğunu tespit etmişlerdir.

Problem Durumu

Toplumların yapı taşı olan çocuklar benmerkezci bir yaşantıyla yaşama başlar devamında gerçek olaylarla yaşamın farkına varır ve yaşamı öğrenir; ardından, soyut düşünce süreci içinde gelişirler. İlköğretim 3, 4 ve 5. sınıftaki öğrenciler, yaşları itibariyle somut düşünme döneminin yanı sıra soyut düşünmeye başladıkları geçiş döneminde bulunmaktadır (Senemoğlu, 2004). 6, 7 ve 8. sınıflardakiler ise hem soyut düşünmeye geçmekte hem de gerçeğe ilişkin değişik fikirler üretebilmektedir. Yine bahsedilen dönemde öğrencilerdeki bu gelişmelere paralel olarak sosyal bilgiler derslerinde yer alan somut kavramlar yerlerini soyut

kavramlara bırakmaktadır (Tekgöz, 2005). Bu noktada öğretimde araç - gereç kullanımına olan ihtiyaç da aynı oranda artmaktadır.

Çağdaş eğitimin bir gereği olan öğretim teknolojileri ve uygun araç – gereçler, öğretim faaliyetlerine birçok yarar sağlamaktadır. Çoklu öğrenme ortamı sağlama, öğrencilerin değişik ihtiyaçlarını karşılama, dikkati çekme, anımsamayı basitleştirme, soyut halleri somutlaştırma, zamandan kazanma, güvenli gözlem yapma, içeriği basitleştirme araç - gereç kullanımının sağladığı yararlılardan bazılarıdır (Yeşiltaş, 2006). Bunun yanı sıra iyi geliştirilmiş ve kullanışlı öğretim materyalleri süreci farklılaştırır ve öğrenimi pozitif yönde artırır. Materyallerin öğretim içerisindeki en önemli rollerinden biri fikirleri somutlaştırması ve anlaması güç olgu ve olayları basitleştirmesidir (Tekgöz, 2005). Görsel - işitsel yöntemlerle öğretimin yapılması, öğrencilerin pratik öğretime kavuşmasını sağlayacak; bu sayede başarıyı artıracaktır. Bugüne kadar yapılan çalışmalarda görüldüğü gibi, eğitimde materyal kullanımı önemli ve vazgeçilmez bir gerçektir. Bu sebeple hedef davranışlarla ilgili araç ve gereçler, öğrencinin başarısının yükselmesi için sınıf ortamında muhakkak kullanılmalıdır (Gençtürk, 2005).

Sosyal bilgiler dersine bu şekilde yaklaşıldığında, öğretmen merkezli değil öğrenci merkezli yöntem tekniklerin ve etkinliklerin kullanılmasının daha doğru olacağı düşünülmektedir (Köstüklü, 2006). Zira öğrenci merkezli yaklaşımların kullanılması öğrencileri aktif hale getireceği ve öğrencinin öğrenmesini hızlandıracağı gibi derse karşı ilgi ve tutumlarını da olumlu yönde pekiştirecektir. Bu yolda yeni eğitim yöntemlerinin kullanılmaya başlaması ile karşımıza çıkan en önemli araçlardan biri, öğrenci merkezli edebi metinler olacaktır.

Edebiyatla eğitim arasında göz ardı edilemez önemde bir ilişki vardır. Zira edebiyat, öğretim bakımından bireye çok çeşitli beceriler kazandırır. Bu bağlamda edebi ürünler çocuklara tanıtılmalı ve sosyal bilgiler derslerinde farklı bir yöntem olarak kullanılmalıdır. Bir materyal olarak kullanılan edebi ürünler öğrencinin bazı faydaları vardır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir;

- Akademik başarılarının artırılmasına,
- Okuma ve okuduğunu anlama kabiliyetlerinin geliştirilmesine,
- Eğitim sürecinde anlaşılması zor terimlerin öğretilmesine,
- Bireylerin, sosyal ve kültürel değerlerinin geliştirilmesine,

- İnsani, kültürel ve evrensel değerlerin aktarılmasına,
- Diğer kültürleri öğrenme, onlarla iletişim kurabilme ve onlara kendini ifade edebilme becerisinin kazanılmasına,
- Eleştirme, sorgulama, çözümlenme ve empati kurma yeteneklerinin geliştirilmesine katkı sağlamaktadır (Akt: Ekici ve Kaya, 2015).

Yukarıda belirtilenlere ilave olarak meşhur veya mesleklerinde önemli yerlere gelmiş insanların yaşam öyküleri farklı yönleriyle toplumu oluşturan bireylere örnek oluşturmaktadır (Oğuzkan, 2000). Biyografilerin diğer edebi ürünler gibi bir öğretim materyali olarak kullanılmasının, çocukların bilim, sanat, edebiyat ve spor gibi alanlara ilişkin bilgi sahibi olmaları ve çocuklara doğruya, güzele yönelme ve birlik beraberlik gibi duyguların kazandırılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çocuklar bu kavramların anlamlarını duyuşsal düzeyde öğrenip bunların önemini kavrayarak bilinçlenirler. Yine çocuklar, hedef belirleme ve geleceklerine yön verme sürecinde biyografik eserlerden ilham alırlar (Kıbrıs, 2000). Bu bağlamda tarihe adını yazdırmış karakterlerin yaşantılarının sosyal bilgiler dersinde bir öğretim materyali olarak kullanılması sosyal bilgiler dersinin içerik olarak zenginleşmesi ve amaçlarına ulaşması noktasında büyük bir önem arz etmektedir. Farklı bir şekilde ifade edecek olursak gelecek yaşantılarının oluşturma ve planlama sürecindeki çocuklarımıza değerlerini öğretmede ve kişilik eğitimi verme amacıyla da biyografiler kullanılabilir.

Bu bilgiler ışığında sosyal bilgiler dersinin öğretiminde yeni materyallere ihtiyaç duyulduğuna işaret etmek gerekmektedir. Bu çalışma belirtilen alanda kaynak oluşturacak yeni materyal ve öğretim yöntemleri içerisinde edebi ürünlerin olmasının önemini fark ettirmek için hazırlanmıştır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amaçları şu şekilde sıralanabilir. Sosyal bilgiler dersinde biyografiler sayesinde öğrencide empati kurma becerisini geliştirmek. Sosyal bilgiler- edebiyat arasındaki bağı güçlendirmek. Sosyal bilgiler öğretiminde yeni materyaller geliştirmek ve kullanmak. Sosyal bilgiler alanında farklı materyeller geliştirerek öğrencinin dersdeki akademik başarısına ve derse karşı tutumuna olumlu yönde etkisini artırmak. Bu amaca uygun olarak sosyal bilgiler öğretiminde biyografinin materyal olarak kullanıldığı bir deney grubu ile ders

kitabının materyal olarak kullanıldığı kontrol gruplarına “Kültür ve Miras ” ünitesi başarı testi ve sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği uygulanmıştır. Bu uygulama sonucunda öğrencilerin akademik başarılarının ve derse karşı tutumlarının etkilenmesinde anlamlı fark olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın problem cümlesi “Sosyal bilgiler öğretiminde biyografinin bir materyal olarak kullanılmasının öğrencilerin akademik başarısına ve derse karşı tutumuna etkisi nedir” olarak belirlenmiştir.

Araştırmada sosyal bilgiler dersinde biyografinin bir materyal olarak kullanımın faydalı olup olmadığı ve aynı zamanda öğrencilerin derse karşı tutumlarını etkileyip etkilemediği bilgisine ulaşılmayı sağlayacaktır.

Sosyal bilgiler dersinde edebi ürünlere yeteri kadar yer verilmediği; özellikle biyografilerden gerektiği gibi yararlanılmadığı düşünülmektedir. Oysa biyografi okuyan bir öğrenci olaylara bütünsel olarak bakar ve olayları bu yönde değerlendirme becerisine sahip olur. Bu bağlamda, sosyal bilgiler dersi kazanımlarında biyografi kullanımına ilişkin akademik çalışmalarda yeterli düzeyde olmadığı ve araştırmanın bu alanda oluşan boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Biyografilerin;

- Empati yeteneğini geliştireceği,
- Yaratıcı ve eleştirel düşünme becerisine katkı sağlayacağı,
- Ortaokul düzeyinde daha etkin bir sosyal bilgiler programı öğretiminin gerçekleşmesine katkı sağlayacağı,
- Somut öğrenme becerileri geliştireceği,
- Olaylara bütüncül bir bakış geliştireceği,
- Bu alanda yapılacak araştırmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

Buradan hareketle biyografi kullanımının, özellikle tarihi roman, şiir, öykü, destan, karikatür vb. gibi önemli bir öğretim yöntemi olarak sosyal bilgiler dersi öğretimine katkıda bulunacağı bu çalışmanın hipotezlerine dahildir.

Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi; “Sosyal bilgiler öğretiminde biyografinin bir materyal olarak kullanılmasının öğrencilerin akademik başarısına ve derse karşı tutumuna etkisi nedir” olarak belirlenmiş ve şu alt problemler oluşturulmuştur;

Alt problemler

- Biyografinin kullanıldığı deney grubunun ön test başarı puanları ile ders kitabının kullanıldığı kontrol grubunun ön test başarı puanı arasında anlamlı fark var mıdır?
- Biyografinin kullanıldığı deney grubu ile ders kitabının kullanıldığı kontrol grubunun son test başarı puanları arasında anlamlı fark var mıdır?
- Biyografinin kullanıldığı deney grubunun ön tutum verileri ile ders kitabının kullanıldığı kontrol grubunun ön tutum verileri arasında anlamlı fark var mıdır?
- Biyografinin kullanıldığı deney grubu ile ders kitabının kullanıldığı kontrol grubunun son tutum puanları arasında anlamlı fark var mıdır?
- Biyografinin kullanıldığı deney grubunun ön tutum ve son tutum puanları ile ders kitabının kullanıldığı kontrol grubunda ön tutum ve son tutum puanları arasında anlamlı farklılık var mıdır?
- Öğrencinin akademik başarısı ile derse karşı tutumu arasında anlamlı ilişki var mıdır?

Sayıtlar

Yapılan araştırmada aşağıdaki varsayımlardan hareket edilmiştir:

- Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrenciler için düzenlenen fiziki ortamın aynı olduğu varsayılmaktadır.
- Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrenciler için hazırlan ve uygulanan akademik başarı testinin “Kültür ve Miras” ünitesi içinde yer alan kavramları içerdiği varsayılmaktadır.
- Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrenciler için hazırlanan ve uygulanan tutum ölçeğinin sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarını ölçecek sorular olduğu varsayılmaktadır.

- Seçilen öğrencilerin akademik başarı testine objektif cevap verdikleri varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

Araştırma; 2018 2019 eğitim - öğretim yılında birinci yarı yıl döneminde Ankara ili Sincan ilçesi Ahmet Andiçen Ortaokulu 7/L (31 Öğrenci) ve 7/M (31 öğrenci) öğrenim gören 62 öğrenciyle sosyal bilgiler 7. Sınıf “ Kültür ve Miras” ünitesinde 5 hafta 15 ders saati olarak uygulanmış, sonuçları ön test ve son test akademik başarı testi ve ön tutum son tutum testi ile sınırlandırılmıştır.

İkinci Bölüm

Yöntem ve Teknik

Bu bölümde çalışmanın yöntemi, modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, uygulama süreci ve verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Araştırmada, 7. sınıf sosyal bilgiler öğrenme alanlarından birisi olan “Kültür ve Miras” ünitesinde, biyografinin materyal olarak kullanılmasının akademik başarıya ve öğrencinin sosyal bilgiler dersine karşı tutumuna etkisini incelemek amacıyla, deneme modellerden biri olan ve yarı deneme modelleri arasında yer alan “Eşitlenmiş Kontrol Gruplu Model” kullanılmıştır. Deneysel araştırmalarda araştırmacılar, deneysel işlemden önce ve sonra karşılaştırılabilir işlemler uygular ve daha sonra uygulanan işlemlerin etkilerini inceler. Araştırmada kullanılan yarı deneme modellerinden eşitlenmiş kontrol gruplu modelde, deney ve kontrol grupları oluşturulurken grupların tesadüfi değil; benzer özellikte öğrencilerden oluşturulması, bu modeli deneysel modelden farklı kılar (Karasar, 2009). Eşitlenmiş kontrol gruplu yarı deneysel desenin çalışmaya uyarlanmış biçimi aşağıda Tablo 1’de gösterilmiştir (Büyüköztürk, 2013).

Tablo 1

Denklenmiş Kontrol Gruplu Yarı Deneme Modeli Uygulaması Gruplar

		Öntest	İşlem	Sontest
Deney	7/L	Başarı Testi	Biyografi ÖğretimYöntemi ile Yapılan Ders	Başarı Testi
Kontrol	7/M	Başarı Testi	Ders Kitabı ile Yapılan Ders	Başarı Testi

Çalışmaya uygun kazanımlar belirlenmiş, bu kazanımlarla ilgili araştırmacı tarafından hazırlanan “Kültür ve Miras Ünitesi Başarı Testi” deney ve kontrol grubuna ön test olarak uygulanmıştır. Uygulama süreci sona erdiğinde aynı test son test olarak tekrar uygulanmıştır.

Araştırma konusuna kaynak olarak seçilen “Kültür ve Miras” ünitesinde Osmanlı Devleti’nin kuruluşu ile başlayıp çöküşüne kadar gerçekleşen siyasi, idari, kültür, sosyal, askeri olayların tümü incelenmektedir. Dönemin Padişahlarının biyografilerinden yararlanabilecek bir ünite olduğu için bu konunun araştırmaya uygun olduğu kanaati oluşmuştur.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 eğitim- öğretim yılında Ankara ili Sincan İlçesi Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Ahmet Andiçen Ortaokulunda öğrenim gören 7.sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma süresince deneysel işlemin kapsamı dahilinde basamaklar takip edilmiş, deney ve kontrol gruplarının belirlenmesinde ise sınıfın öğrenci sayıları ve öğrencilerin öğrenme düzeyleri birbirine yakınlığına dikkat edilmiştir. Bu yakınlığın tespitinde 2017-2018 eğitim öğretim yılı öğrenci not ortalamaları dikkate alınmış ve not fişleri ekler kısmına eklenmiştir. Deney grubu olacak sınıfın seçimi rastgele kura çekilerek yapılmıştır. Seçilen sınıflardan 7/L kontrol grubunu, 7/M ise deney grubunu oluşturmaktadır. 7/L sınıfında 15 kız, 16 erkek olmak üzere toplam 31 öğrenci bulunmaktadır. 7/M sınıfında 17 kız, 14 erkek olmak üzere toplam 31 öğrenci bulunmaktadır.

Tablo 2

Araştırmada Deney ve Kontrol Grupları

Gruplar	Sınıflar	Kız	Erkek	Sınıf Mevcudu
Deney	7/L	15	16	31
Kontrol	7/M	17	14	31
Toplam				62

Veri Toplama Araçları

Araştırmada araştırmacı tarafından oluşturulan “Sosyal Bilgiler Dersi Kültür ve Miras Ünitesi Başarı Testi” ile (Gömleksiz ve Kan, 2013) tarafından hazırlanan 29 maddelik Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği uygulanmıştır. Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği uygulama öncesinde 75 öğrenci üzerinde denenmiş özdeğeri 1 ve üzerinde olan beş faktörlü ölçeğin güvenirlik hesaplaması yapılmıştır. Buna göre ölçeğin toplam Cronbach Alpha katsayısı.61 olarak belirlenmiştir. Ölçeğe ilişkin Guttman Split Half katsayısı .71; Eşit uzunluklu ve

eşit uzunluklu olmayan Spearman Brown değerleri ise .71 olarak belirlenmiştir. Özdamar (1999), ölçeklerde.60 ile.80 arasındaki bir güvenilirlik katsayısına sahip ölçeklerin oldukça güvenilir olduğunu belirtmektedir. Ölçek geçerli ve güvenilir bulunmuştur. Deney ve kontrol grubuna ön test-son test olarak uygulanmıştır.

Bu ölçeğin uygulanmasında, öğrencilerden ölçekte yer alan maddelere yönelik düşüncelerini yansıtılmaları beklenmiştir. Her maddenin karşısında “tamamen katılıyorum”, “katılıyorum”, “kararsızım”, “katılmıyorum”, “hiç katılmıyorum”, şeklinde öğrencilere beş seçenek sunulmuştur. Öğrencilerden bu seçeneklerden yalnızca bir tanesini işaretlemeleri istenmiştir. Bu şekilde, olumlu tutuma sahip öğrencilerle, olumsuz tutuma sahip öğrencilerin daha iyi tespit edileceği düşünülmüştür. Ölçekte likert tipinde ifadeler için “tamamen katılıyorum (5)”, “katılıyorum (4)”, “kararsızım (3)”, “katılmıyorum (2)”, “hiç katılmıyorum (1)”, puanları verilmiştir. İstatiksel analizler göz önünde bulundurularak olumlu cümleler "tamamen katılıyorum" dan itibaren 5,4,3,2,1; olumsuz cümlelerde "tamamen katılıyorum "dan itibaren 1,2,3,4,5 puanla değerlendirilerek SPSS programının veri dosyalarına işlenmiştir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 29, en yüksek ise 145 puandır. Ölçekten elde edilen puanların yorumlanması ise; 1-29 puan = 1; 29-57 puan = 2 ; 58-86 puan = 3; 87-115 puan= 4; 116-145 puan = 5 ; 1-2 arası (olumsuz); 3 (Nötr); 4-5 (olumlu) tutumları ifade etmektedir.

Araştırmacı tarafından oluşturulan “Kültür ve Miras Ünitesi Başarı testi” çoktan seçmeli (1 doğru, 3 çeldirici) 20 sorudan oluşmaktadır. Başarı testinin oluşturma aşamasında ünite kazanımlarına uygun bir belirtke tablosu hazırlanmıştır. Bu kazanımlara uygun soru hazırlamak için ders kitapları incelenmiştir. Araştırmacı tarafından dört seçenekli 35 soru havuzu oluşturmuştur. Belirtke tablosu da hazırlanarak yedi sosyal bilgiler öğretmeni, iki Türkçe öğretmeni, bir ölçme değerlendirme uzmanı, bir sosyal bilgiler alanında öğretim görevlisinden görüş alınarak soru sayısı 25’e düşürülmüştür. Hazırlanan başarı testinin güvenilirliğini belirlemek için çalışmaların yapılmadığı ortaokul 7. Sınıfta öğrenim gören 80 öğrenciye ön uygulama yapılmıştır. Uygulama sonucu analiz edilmiştir. Ön uygulaması yapılan başarı testinin; madde ayırt ediciliği +1 ve -1 arasında değişmektedir. Madde ayırt edicilik indisinde .30 ve üzerindeki puana sahip maddelerin ayırt ediciliği ancak zorunlu olması veya düzeltilerek .20-.30

arasında kalan maddelerin teste alınabileceği belirtilmektedir (Büyüköztürk, 2015). Ön testte yer alan beş soru .30'dan küçük çıkmıştır. Bu nedenle beş soru testten çıkarılmış, çıkarılan sorular kapsam geçerliliğini düşürmediği için tekrar soru eklenmemiştir. Ayrıca başarı testinin KR20 güvenirlik katsayısı madde kovaryanslarından yararlanılarak hesaplanmıştır ve KR20 güvenirlik katsayısı 0.865 gibi yüksek bir değer olarak bulunmuştur. Buradan hareketle çalışmada “Kültür ve Miras” ünitesine ilişkin öğrencilerin akademik başarılarını ölçmek amacıyla kullanılan Kültür ve Miras Ünitesi Başarı Testinin güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir. Güvenirlik; bir ölçüm aracıyla edinilen sonuçların hatalardan ayıklanma derecesi olarak ifade edilir. Güvenirliğin 0,80'den fazla olduğu durumlarda birçok kaynakta, ölçme aracının yapılan araştırmalarda kullanılması için yeterli olduğundan bahsedilmiştir (Özguven, 1998).

Tablo 3

Başarı Testi Maddelerinin Güçlük Ve Ayırt Edicilik İndeksleri

Madde	Madde Güçlük İndeksi(p)	Madde Ayırt Edicilik İndeksi (r)
Soru 1	0,29	0,45
Soru 2	0,31	0,35
Soru 3	0,42	0,48
Soru 4	0,32	0,52
Soru 5	0,41	0,52
Soru 6	0,21	0,42
Soru 7	0,19	0,39
Soru 8	0,26	0,52
Soru 9	0,84	0,30
Soru 10	0,78	0,32
Soru 11	0,71	0,45
Soru 12	0,21	0,35
Soru 13	0,76	0,43
Soru 14	0,79	0,45
Soru 15	0,74	0,42
Soru 16	0,26	0,32
Soru 17	0,84	0,31
Soru 18	0,60	0,32
Soru 19	0,32	0,42
Soru 20	0,27	0,48

*p<0,60; r<0,20: Bu maddeler kullanılamaz.

Uygulama Süreci

Araştırma, 2018-2019 eğitim- öğretim 1.döneminde Ankara ili Sincan İlçesi Ahmet Andiçen Ortaokulunda yapılmıştır. Çalışma, sosyal bilgiler Dersi “Kültür ve Miras” öğrenme alanı kapsamında gerçekleştirilmiştir. Ders materyali olarak kullanılmak üzere araştırmacı tarafından kazanımlara uygun olarak 15 adet biyografi hazırlanmıştır. Konular, süreç ve biyografiler Tablo 4’te belirtilmiştir. Çalışmadenedey ve kontrol gruplarının tespitinde sınıf öğrenci sayıları ve sınıftaki öğrencilerin öğrenme seviyelerinin yakınlığı, sınıfların seçilmesinde dikkat edilen hususlar olmuştur. Deney grubu olacak sınıf kura yöntemiyle rastgele belirlenmiştir. Seçilen sınıflardan 7/M kontrol grubunu, 7/L ise deney grubunu temsil etmektedir. 7/L sınıfı 31 kişi, 7/M sınıfı da 31 kişidir. Her iki sınıfın toplamı 62 öğrenciden oluşmaktadır. Uygulama sürecindeki aşamalar aşağıda belirtilmiştir;

- Uygulama yapılan okulda öğrenim gören 7. Sınıf öğrencilerine, 03-07 Aralık 2018 tarihleri arasında sosyal bilgiler dersinde uygulanacak çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir.
- Uygulama, kontrol grubu olarak planlanan 7/M sınıfta ve deney grubu olarak planlanan 7/L sınıfta 03 Aralık 2018 tarihinde başlamış. Kontrol grubu olan 7/M sınıfta ve deney grubu olan 7/L sınıfta 09 Ocak 2019 tarihinde tamamlanmıştır. Uygulama hem kontrol hem de deney grubu için 5 haftada tamamlanmıştır.
- Araştırmanın başlangıcında deney ve kontrol grubuna aynı sorulardan oluşturulmuş Kültür ve Miras Ünitesi Başarı Testi ve Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği uygulanmıştır.
- Deney ve kontrol grubundaki derslerin işleyişi araştırmacı tarafından yürütülmüştür. Ortaokullarda 7. sınıflar için sosyal bilgiler dersi 3 saattir.
- Kontrol grubunda “Kültür ve Miras Ünitesi” yıllık plana uygun olarak işlenmiştir. Deney grubunda ise ders kitabından destek alarak biyografiler ana ders materyali olarak kullanılmıştır.
- Deney grubunda dersler işlenirken, toplamda oniki adet padişahın ve üç adet Osmanlı’nın mimarisine ve kültür-edebiyatına katkı sağlamış önemli

isimlerin biyografisi kullanılmıştır. Bu biyografilerin tamamı araştırmacı tarafından kazanımlara uygun olarak hazırlanmış biyografilerdir.

- Araştırma tamamlandıktan sonra kontrol grubuna da deney grubuna aynı sorulardan oluşan “Kültür ve Mirasımız Ünitesi Başarı Testi” son test olarak ve “Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği” son tutum ölçeği olarak uygulanmıştır. Ulaşılan bulgular neticesinde istatistiksel çalışmalar yapılmıştır. İstatistiksel analiz sonuçları dikkate alınarak uygulamanın yararlılığı tartışılmış ve öneriler sunulmuştur.

Tablo 4

Araştırma Uygulama Süreci

Hafta	Kullanıldığı Tarih	Kullanılan Biyografi	Konu
1.Hafta	03-07 Aralık/2018	Osman Bey, Orhan Bey, 1.Murat, 1.Beyazıt,1.Mehmet	Beylikten Cihan Devletine
2.Hafta	10-14-Aralık/2018	2.Murat, 2.Mehmet	Beylikten Cihan Devletine
3.Hafta	17-21 Aralık/2018	2.Mehmet, 1. Süleyman, 1. Selim	İnsanı Yaşat ki Devlet Yaşasın
4.Hafta	24-29 Aralık/2018	3.Selim, 2.Mahmut, 2.Abdulhamit	Değişen Dünyada Değişen Osmanlı
5.Hafta	07-11 Ocak/2019	Mevlana, Evliya Çelebi, Mimar Sinan,	Osmanlı'dan Kalan Kültür Mirasımız

1.hafta deney grubu olan 7/L sınıfına “Beylikten Cihan Devletine” konusu için seçilmiş olan “Osman Bey ve Orhan Bey, 1.Murat, Yıldırım Beyazıt, 1. Mehmet, 2. Murat ve 2. Mehmet” dönemi konuları slayttan sunulmuştur. Uygulayıcı 03.12.2018 tarihinde iki ders saati olarak planlanan derste yeni bir üniteye geçildiğini ve bu üniteden önce öğrencilere iki tane test uygulayacağını belirtti. Öğrencilere amacı anlatmayarak sadece testlere ait soruları cevaplamalarını ve bu cevapların herhangi bir sınav puanı olarak değerlendirilmediğini söyledi. Uygulayıcı Osmanlı Devletinin kurucusu olan Osman Gaziye ait biyografiyi tahtaya yansıtarak okumaya başladı. Osman Gazi'nin babası ve annesi kimdir? Kaç kardeşi vardır? Çocukluk dönemi nasıl geçmiştir? Gibi sorulara cevapladıktan sonra Osman Gazi'nin gördüğü rüyayı

anlattı ve öğrencilerden bu rüya ile ilgili yorumları istedi; öğrenciler değişik fikirler belirttiler uygulayıcı hepsini olumlu tutumuyla dinledi ve küçük bir beylikten büyük bir imparatorluğa gidecek sürecin başlangıcı olduğunu belirtti. Osman Gazi' nin gördüğü rüyadan sonra Şeyh Edebalı'nın kızıyla evlendiğini, Ertuğrul Gazi (babası) öldükten sonra aşiretin başına geçtiğini anlattı. Bizans ile yapılan mücadelenin önemine vurgu yaptı. Ekranaya yansıtılan görüntüde koyunhisar savaşının önemine değinerek, Bizans Devleti ile yapılan ilk savaş olduğunu söyledi.

Orhan Gazi' ye ait biyografiyi etkileşimli tahtadan yansıttı, aşiret ve beylik kavramları arasındaki farkı öğrencilere soru olarak sordu; istekli üç öğrenciye söz hakkı verdi ve öğrenciler aşiretin küçük bir topluluk olduğunu beyliğin ise daha büyük bir topluluk olduğunu söylediler. Öğretmen cevapları onaylayarak aşiret ile beyliğin farkını açıkladıktan sonra cevap veren öğrenciler verdikleri cevapların doğruya yakın olduğunu fark edince yüzlerinde gülümser bir ifade oluştu. Orhan Bey'in Bursa ve İznik gibi önemli şehirleri fethine vurgu yaparak başkenti Bursa'ya taşıdığını söyledi. Çimpe Kalesini alarak Osmanlı'nın Rumeli'ye geçtiğini belirtti. Askeri olarak yaptığı çalışmalardan bahsederken ilk düzenli orduyu kuran kişinin Orhan Bey olduğunu söyledi. 1.Murat ve Yıldırım Beyazıtın biyografilerini ekrana yansıttı ve öğrenciler içerisinde istekli olanlara okuttu. Öğrencilere beylik alametleri ile ilgili soruyu sordu, öğrencilerde cevaplamak için fazla istek görülmedi ve öğretmen beylik alametlerini sıralayarak bir kişinin bey olduğunda beyliğin başına geçtiğinde bu alamet olarak adlandırılan hutbe okutmak, para bastırmak vb unsurları göstermesini ve dikkat etmesi gerektiğine değindi. 1 Murat'ın biyografisi içerisinde haçlı ordusuyla yapılan ilk savaşa değinildiğinde, öğrencilerden bir tanesi haçlı kelimesinin ne olduğunu sordu. Uygulayıcı, Hıristiyanlığın simgesine haç isminin verildiğini ve Müslümanlara karşı kurulan Hıristiyan birliğine de Haçlılar dendiğini söyledi. Uygulayıcı, 1. Murat'ın Edirneyi alarak başkenti Bursa'dan Edirne'ye taşıdığını ifade etti. Yıldırım Beyazıt'ın İstanbul'u kuşattığını fakat Ankara Savaşı'ndan dolayı kuşatmayıtamalamadığından bahsederken, Ankara Savaşı'nın kaybedilmesinden sonra devletin dağılma tehlikesi yaşadığına vurgu yaptı. İlk hafta uygulaması olan ilk günü bitirirken diğer derste anlatacağı Fetret Devri ile ilgili öğrencilerin ön hazırlık yapmasını istedi.

05. 12. 2018 tarihinde derse başlarken bir önceki derste anlattıklarını hatırlattı. Ankara Savaşına atıfta bulundu. Yıldırım Beyazıt' ın biyografisini açtı bu savaşın neden kaybedildiğine ve yeni kurulmuş bir beyliğe etkisine değindi. Sonrasında 1. Mehmet' in biyografisinden bilgiler vermeye başladı kardeşleri ile mücadeleye değindi ve fetret devrinin Osmanlı Beyliğine verdiği zararı sordu, öğrencilerden bir tanesi kardeşler arasındaki mücadelenin olumsuzluğuna kendi kardeşiyle yaşadığı örneklerden bahsederek değindi. Uygulayıcı ve sınıf arkadaşları tebessümle cevabı dinledi. Uygulayıcı burada padişahlarında aslında yaşadığı olayların büyük olduğuna değinirken bizlerinde bu tarz kardeş tartışmaları yaşadığımızı vurgu yaptı ve içselleştirmede katkıda bulundu. Bir derslik süre bittiğinde bazı öğrencilerin fısıldayarak padişahların normal insanlar olduğunu tasdikler sözlerin olduğu duyuldu. Uygulamanın ikinci haftası uygulayıcı, devlet olma yolunda Osmanlı Beyliğinin ne gibi aşamalardan geçtiğine değinerek öğrencilerin 2.Murat ve 2.Mehmet ile ilgili okumalar yapması ödev olarak verdikten sonra dersi bitirdi. Dersin işlenişi Tablo 5'te araştırmacı tarafından oluşturulan günlük planda verilmiştir.

Tablo 5

Uygulama Süreci 1.Hafta Günlük Planı

1.BÖLÜM			
DERS	Sosyal Bilgiler	SINIF	7. Sınıf
ÖĞRENME ALANI	Kültür Ve Miras	SÜRE	40'+40'+40'
KONU	Beylikten Cihan Devletine		
2.BÖLÜM			
Kazanımlar	SB.7.2.1. Osmanlı Devleti'nin siyasi güç olarak ortaya çıkış sürecini ve bu süreci etkileyen faktörleri açıklar. Kuruluştan İstanbul'un fethine kadar olan dönemde devletin hüküm sürdüğü yerler ile iskân politikası, askerî, ekonomik ve toplumsal yapı detaya girilmeden ele alınır. Osmanlı Devleti'nin kuruluşu ile ilgili farklı tarihsel yorumlara değinilir.		
Değerler ve beceriler	Bu öğrenme alanı işlenirken kültürel mirasa duyarlılık ve estetik gibi değerlerle kanıt kullanma becerisinin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.		
Yöntem ve Teknikler	Anlatım, soru-cevap, inceleme, tartışma		
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça	Osman Bey, Oran Bey, 1.Murat, Yıldırım Beyazıt ve 1.Mehmet'in biyografi sunuları, Akıllı Tahta		
Dersin İşlenişi	<p>1- Osmanlı Devleti hakkında neler biliyorsunuz?</p> <p>2- Bir devletin kurulduğu coğrafya o devlete ne gibi katkılar sağlayabilir? Söyleyiniz.</p> <p>3- Sizce bir devletin uzun yıllar varlığını devam ettirebilmesi hangi nedenlere bağlıdır?</p> <p>4- Osman Bey, Orhan Bey, 1.Murat, Yıldırım Beyazıt ve 1 Mehmet'in biyografileri okutulacak. Biyografiler içerisindeki sorular sorulacak.</p> <p>Öğrencilere bilgi verilecek;</p> <p>Süleyman Şah tarafından kurulan Türkiye (Anadolu) Selçukluları 1243 yılında Moğollarla yapılan Köseadağ Savaşı'nı kaybetti ve yıkılışa doğru sürüklendi. Türkiye (Anadolu) Selçukluları'nın parçalanmasının ardından Anadolu'da irili ufaklı pek çok yeni küçük beylik kuruldu. Söğüt-Domaniç çevresinde kurulan Osmanoğulları bu beyliklerden biriydi.</p> <p>OSMANLI DEVLETİ</p> <p>Osmanlı Devleti 1299 yılında Bilecik-Söğüt çevresinde Bizans sınırına yakın bir yerde Ertuğrul Gazi'nin oğlu Osman Bey tarafından kuruldu. Osmanlılar Oğuzların - Bozok kolunun - Kayı boyunun - Kınık soyundandır.</p> <p>Osman Bey zamanında Bizans tekmurlarıyla yapılan savaşlar kazanılmıştır. Bizans'la yapılan ilk savaş Koyunhisar savaşıdır. Osman Bey'in gördüğü rüya devletin kuruluş sürecinde önemli bir detaydır.</p> <p>Orhan Bey zamanında İznik, Bursa gibi önemli şehirleri aldı. Bursa başkent yapıldı. Bizans'a yapılan yardımlar karşılığında Çimpe kalesi alındı. Çimpe Kalesi, Rumeli'de elde edilen ilk topraktır. Çimpe kalesi Osmanlıların Balkanlardaki fetihleri için önemli bir üs olmuştur. Düzenli ordu kuruldu.</p> <p>1.Murat devrinde Edirne alındı ve başkent Bursa'dan Edirne'ye taşındı.Sırp Sındığı savaşı:Haçlı ordusu ile ilk kez savaşıldı.Osmanlı kazandı.Rumeli'deki Türk hakimiyeti kesinleşti.</p> <p>Yıldırım Bayezid zamanında İstanbul ilk kez kuşatıldı.</p>		

2.hafta deney grubu olan 7/L sınıfına “Beylikten Cihan Devletine” konusunun devamı işlenecektir.10.12.2018 tarihinde bu haftanın iki ders saatlik uygulamasına başlanmıştır. Uygulayıcı geçen hafta değindiği padişahların hayatlarını ve dönemsel özelliklerini özetleyerek anlatmış öğrencilerden bir tanesi ders kitabından farklı konulara değinildiğini uygulayıcıya belirtmiş. Uygulayıcı öğrenciye “detaylandırarak size daha farklı bilgiler vermek istiyorum” diye cevap

vermiştir. Uygulayıcı 2. Murat'ın hayatının olduğu biyografi slaytlarını etkileşimli tahtadan yansıtmaya başlamıştır.17 yaşında tahta geçtiğini, annesi Emine Hatun, babası Mehmet Çelebi olduğunu söylediğinde öğrencilerden bir tanesi çelebi ifadesinin anlamını sormuştur. Uygulayıcı, Yıldırım Beyazıt'ın bazı oğullarına çelebi denmiştir, çünkü Mevlana Celalettin Rumi'nin soyundan geldiği varsayımı yapılmaktadır diye bir cevap vermiştir. 2. Murat'ın Avrupa ve Balkanlar'da fetihler gerçekleştirdiğine değinerek, Enirne Segedin Antlaşmasının Osmanlı açısından önemine vurgu yaptı. Dersin sonunda 2. Mehmet' in babasının isteği üzerine 12 yaşında tahta geçtiğini anlattı. Uygulamanın yapıldığı sınıfın yaş aralığının 13- 14 olduğu gözönünde bulundurarak onlarında ne kadar önemli işler yapabilecekleri vurgusu yaparak ve dersi sonlandırdı.

Uygulamanın ikinci haftası 12.12.2018 tarihinde bir derslik uygulamaya başladığında uygulayıcı Feth Marşını etkileşimli tahtadan açarak “Fatih'in İstanbulu' u Fethettiği yaştasın” sözlerine vurgu yaparak öğrencilerin genç yaşta büyük işler yapabileceğine vurgu yaptı. Uygulayıcı, 2. Mehmet'in biyografisini yansıtarak genel bilgileri verdikten sonra 12 yaşında ilk defa tahta geçtiğini bu sürecin çok kısa sürdüğünü belirtti. Tahtta genç bir padişahın olduğunu fırsat olarak gören Bizans Devleti Osmanlı Devletine savaş ilan edince Babası 2. Murat'ı tahta davet ederken belirttiği ifadelerle vurgu yaptı “ Eğer sen padişahsan ordunun başına geçmelisin, eğer ben padişahsam emrediyorum komutan olarak ordunun başına geç” dedi. Bu ifadelerden öğrencilerin hangi çıkarımda bulduklarını sorarak 2.Mehmet' ino yaşta verdiği çok önemli karara vurgu yapmaktır. Bu soruya öğrenciler 2. Mehmet zekasına, cesaretine ve kararlılığına ilişkin cevaplar vermişlerdir. 2.Mehmet'in 21 yaşında İstanbul'u feth ederek bir çağı kapatıp yeni bir çağ açılmasını sağladığına değindi. Doğu Roma İmparatorluğunun yıkılmasının Dünya tarihi açısından önemine vurgu yaptı. Uygulayıcı iki haftanın sonunda Osmanlı Beyliliğinin kuruluşteki haritasını ve 2.Mehmet zamanındaki haritasını göstererek devletin geldiği seviyeyi göstererek dersin ikinci haftasındaki uygulamayı bitirmiştir. Dersin işlenişi Tablo 6'da araştırmacı tarafından oluşturulan günlük planda verilmiştir.

Tablo 6

Uygulama Süreci 2. Hafta Günlük Planı

1.BÖLÜM			
DERS	Sosyal Bilgiler	İNİF	7.Sınıf
ÖĞRENME ALANI	Kültür Ve Miras	ÜRE	40'+40'+40'
KONU	Beylikten Cihan Devletine		
Değerler ve beceriler	Bu öğrenme alanı işlenirken kültürel mirasa duyarlılık ve estetik gibi değerlerle kanıt kullanma becerisinin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.		
Yöntem ve Teknikler	Anlatım, soru-cevap, inceleme, tartışma		
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça	2.Murat ve 2. Mehmet'in biyografi sunuları, Akıllı Tahta		
Dersin İşlenişi	<p>1- Osmanlı Devleti hakkında neler biliyorsunuz?</p> <p>2- Bir devletin kurulduğu coğrafya o devlete ne gibi katkılar sağlayabilir? Söyleyiniz.</p> <p>3- Sizce bir devletin uzun yıllar varlığını devam ettirebilmesi hangi nedenlere bağlıdır?</p> <p>2.Murat ve 2. Mehmet'in biyografileri okutulacak. Biyografiler içerisindeki sorular sorulacak.</p> <p>Öğrencilere bilgi verilecek;</p> <p><u>OSMANLI DEVLETİ</u></p> <p>2.Murat 17 yaşında tahta geçti, Avrupa Devletleri ile mücadele etti ve Edirne Segedin Antlaşmasını yaptı.</p> <p>2. Mehmet 12 yaşında ilk tahta geçtiğinde Bizans' ın savaş ilan etmesinden sonra 2. Murat tekrar tahta geçti.19 yaşında ikinci kez tahta geçen 2. Mehmet İstanbul'u fetih ederek Doğu Roma İmparatorluğuna son verdi.</p>		

3.hafta deney grubu olan 7/L sınıfına “İnsanı Yaşat ki Devlet Yaşasın” konusu işlenmiştir. 17.12.2018 tarihine denk gelen iki ders saatlik uygulamada Fatih Sultan Mehmet'in biyografisi materyal olarak kullanılmıştır. Ders başlangıcında uygulayıcı öğrencilere geçen hafta işlediği konuları özetleyerek

Osmanlı Devletinin büyümesine etki eden unsurlardan bir tanesi olan hoş görü kavramına değindi. Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'u fethini biyografisinden faydalanarak okudu. Uygulamanın yapıldığı okul Akşemsettin mahallesinde olduğundan yola çıkarak Akşemsettin'in kim olduğu sorusunu sorarak öğrencilerden biyografiyi dikkatli takip etmelerini istedi. Biyografinin ilerki sayfalarında Fatih Sultan Mehmet'in hocası İstanbul'u fethinde yanında bulunan insanın Akşemsettin olduğunu belirterek az önce sorduğu soruyu cevapladı. Fatih Sultan Mehmet'in medrese eğitimi aldığına, bilime çok önem verdiğiğine, padişah olduktan sonra ünlü matematikçi Ali Kuşçu'yu saraya davet ettiğine, İstanbul'un çok önemli eğitim kurumu olan Sahnı Seman Medresesini açtığına değindi. Uygulayıcı tarafından öğrencilere sıra arkadaşının farklı özelliklerine karşı nasıl bir yaklaşımda buldukları sorusunu sorarak farklılıklara saygılı olmayı düşündürmeye çalıştı. Öğrencilerden aldığı cevaplardan bazıları anlayışla karşılayabilecekleri, arkadaşlarını olduğu gibi kabul edebilecekleri fakat olumsuz davranışlarını düzeltmek içinde yol göstereceklerini söylediler. Uygulayıcı Osmanlı Devletinin Avrupa, Asya ve Afrika kıtasında toprakları olduğuna Fatih Sultan Mehmet'in cihat politikasını anlattı. Devletin devamı için kardeş katli kanununu çıkardığını anlattığında, öğrenciler uyguluyacıya “ bir insan kardeşlerini nasıl öldürür diye” bir soru sordu. Uygulayıcı Osmanlı Devleti'nde her zaman aile içerisinde taht kavgaları yaşandığına ve bu devlete zarar verdiğiğine hatta Çelebi Mehmet zamanında bu taht kavgaları yüzünden yıkılma tehlikesi yaşadığı cevabını verdi. İstanbul'un fethinden sonra 2. Mehmet'e Fatih yani fetih eden kişi anlamında bu ismin verildiğine değinen uygulayıcı. Fatih'in İstanbul'un fethinden sonra yayınladığı ferman ile hiçbir ibadethane yıkılmayacak ve kimse din değiştirmek zorunda bırakılmayacak maddelerini eklemiş olmasının 2. Mehmet'in hangi politikasına örnektir sorusunu sorarak öğrencilerden cevap istedi. Öğrenciler istekli bir şekilde parmak kaldırdılar ve “ hoş görü” cevabını verdiler. Fatih Sultan Mehmet fetihlerinde donanmaya ve deniz sularına hakim olmayada çok önem verdiğiğine değinerek Karadeniz'in hakimiyetini ele geçirmek için gösterdiği mücadeleye vurgu yaptı. Bir sonraki derste “halifelik” nedir sorusunu araştırmalarını isteyerek dersi bitirdi.

Uygulamanın 19.12.2018 tarihine denk gelen tek derslik bölümünde. Yavuz Sultan Selimin biyografisini açarak öğrencilere; Halifelik nedir sorusunu sordu.

Öğrencilerden üç tanesi dört halife döneminden yola çıkarak cevap verse de içlerinden iki öğrenci peygamberimizden sonra dini lider anlamında islami lider olarak tanımladı. Yavuz Sultan Selim' in Osmanlı Devletinin ilk halifesi olduğunu ve bu sayede Devletin islami olarak güç kazandığını söyledi. Yavuz Sultan Selimin çocuklarından hangisi tahta geçmiştir sorusunu sorarak Kanuni Sultan Süleymanın biyografisini yansıtmaya başladı. Öğrencilerden birisi dikkatli bir şekilde uygulayıcıya Yavuz Sultan Selim'in çocukları arasında Süleyman ismi var ama Kanuni Sultan Süleyman dememiştiniz diye bir soru yöneltti. Uygulayıcı bu ismin Süleymanın başarıları ve devlet yönetimindeki kuralcılığı sonucu verilen bir isim olduğunu ifade etti. Batı daki ve doğudaki seferlerinden bahsederek Osmanlı Devletinin her kıtada mücadele ettiğini fethettiği toprakları nasıl savunduğu sorusunu öğrencilere sordu. Öğrencilerin bu konuda pek fazla bilgi sahibi olmadığını gören uygulayıcı Kanuni Sultan Süleymanın biyografisinde yer alan iskân politikasından ve toprak yönetiminden bahsetti. Uygulayıcı, en uzun süre tahta kalan (46 yıl) padişah olduğunu ifade etti. Biyografileri verilen üç padişahın yükselme dönemi padişahı olduğunu söyledi. Bu dönemde Osmanlı Devletinin sınırlarının çok büyüdüğüne vurgu yaparak tüm sınıfa 3.Selim, 2. Mahmut ve 2. Abdülhamit ile ilgili bilgi edinmeleri için araştırma ödevi vererek dersi bitirdi. Dersin işlenişi Tablo 7'de araştırmacı tarafından oluşturulan günlük planda verilmiştir.

Tablo 7

Uygulama Süreci 3. Hafta Günlük Planı

1.Bölüm			
Ders	Sosyal Bilgiler	Sınıf	7. Sınıf
Öğrenme Alanı	Kültür Ve Miras	Süre	40'+40'+40'
Konu	İnsanı Yaşat ki Devlet Yaşasın		
2.Bölüm			
Kazanımlar	SB.7.2.2. Osmanlı Devleti'nin fetih siyasetini örnekler üzerinden analiz eder. Gaza ve cihat anlayışı, istimâlet politikası, millet sistemi üzerinde durulur.		
Değerler ve beceriler	Bu öğrenme alanı işlenirken kültürel mirasa duyarlılık ve estetik gibi değerlerle kanıt kullanma becerisinin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.		
Yöntem ve Teknikler	Anlatım, soru-cevap, inceleme, tartışma		
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça	Fatih Sultan Mehmet, Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman'ın biyografileri, Akıllı Tahta, Sunu		
Dersin İşlenişi	<p>1- Fetih kelimesi ne demektir?</p> <p>2- "İNSANI YAŞAT KI DEVLET YAŞASIN" cümlesinden ne anlıyorsunuz?</p> <p>3- Osmanlı Devleti, bünyesindeki farklı din, millet, mezhep ve kültüre sahip insan topluluklarını uzun yıllar bir arada yönetmeyi nasıl başarmış olabilir?</p> <p>Fatih Sultan Mehmet, Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman'ın biyografiler içerisindeki sorular öğrencilere sorulacak.</p> <p>FATİH SULTAN MEHMET İstanbul'un fethini gerçekleştirmesi, halkın özgürlüklerine müdahale etmemesi, hoşgörü politikası uygulaması, Avrupa Devletlerine karşı üstünlük kurması, eğitime verdiği önem Karadeniz-Akdeniz deniz ticaret yolunun denetimi Osmanlılar'a geçmiştir.</p> <p>Yavuz Sultan Selimin biyografisini açarak öğrencilere; Halifelik nedir sorusunu sordu. Öğrencilerden üç tanesi dört halife döneminden yola çıkarak cevap verse de içlerinden iki öğrenci peygamberimizden sonra dini lider anlamında islami lider olarak tanımladı. Yavuz Sultan Selim' in Osmanlı Devletinin ilk halifesi olduğunu ve bu sayede Devletin islami olarak güç kazandığını söyledi. I. SÜLEYMAN (KANUNİ) Osmanlı Devleti'nde 46 yıl ile en uzun süre tahtta kalan padişah'tır. Adaleti ve yaptığı kanunlar sayesinde "Kanuni" unvanını almayı hak etti. Mohaç Savaşı'nda Macarları yenerek Orta Avrupa'da Osmanlı hâkimiyetini pekiştirdi. Avrupa hristiyan birliğini bozmak için Fransa'ya kapitülasyonlar verdi.</p>		

4.hafta deney grubu olan 7-L sınıfında bir hafta öncesinde seçilen tüm sınıfa 3.Selim, 2.Mahmut ve 2.Abdülhamit'in hayatlarını araştırmaları yönünde bir ödev verilmişti. 24.12.2018 tarihinde iki ders saatlik sürenin başlangıcında uygulayıcı, öğrencilere araştırma yapıp yapmadıklarını sordu. Öğrencilerin çoğunluğunun araştırma yaptığı görüldü. Bu dönemle ilgili akıllarında kalan detaylar sorulduğunda; alınan cevapların çoğu bu padişahların zor bir dönemde tahtta oldukları, önceki konularda öğrendikleri padişahlar gibi büyük fetihler yapmadıkları, iç karışıklıklarla uğraştıkları yönündeydi. İlk olarak tahtaya 3. Selim'in biyografisi yansıtıldı ve uygulayıcı tarafından okundu. Dönemin askeri başarıları ve başarısızlıklarından bahsedildi. Öğrencilere yeniçeri ocağının kim tarafından kurulduğu sorusu soruldu.

Öğrencilerden çoğunluğu parmaklarını sallayarak hatta uygulayıcının söz hakkı vermesine fırsat tanımadan 1. Murat cevabını verdiler. Uygulayıcı cevabın doğru olduğunu belirterek devamında 3. Selim'in yeniçerilere alternatif bir ordu geliştirmeye çalıştığını yenilikler yapmaya çalışan bir padişah olduğunu ifade etti. İslahat kavramını açıklayarak 3. Selim'in Nizam-ı Cedid ordusunu ve nizam_1 Cedid yeniliklerinden bahsederek devletin artık zor zamanlar yaşamaya başladığına vurgu yaptı. Bir diğer padişahın biyografisine geçerken önce sadece 2. Mahmut'un portresini yansıtarak diğer padişahlardan farkı var mı şeklinde bir soru sordu. Öğrencilerden istekli olanlara söz hakkı vererek cevapları aldı. Cevaplar; Padişahların uzun süslü bir kıyafet giydiği yalnız bu padişahın ceket tarzı bir şey giydiği, diğer padişahların kafalarında daha büyük ve işlemeleli bir şey taktıkları fakat bu padişahın fes giydiği şeklinde ifadelerinin olduğu görüldü. Uygulayıcı, öğrencilerin bu ifadelerini de açıklayarak 2. Mahmut'un batı tarzı ıslahatlar yaptığını ve Osmanlıda en köklü ıslahat hareketlerini gerçekleştiren bir padişah olduğuna vurgu yaptı.

Artık Osmanlı Devletinin gerileme döneminde olduğunu fetih yapamadığını devleti yıkılmaktan önlemek için yenilikler yapıldığına vurgu yaparak dersi bitirdi. 26.12.2018 tarihinde bir ders saatlik zamanda ilk olarak 2. Abdülhamit' in biyografisini etkileşimli tahtadan yansıttı aldığı dil eğitimlerinden bahsederken Arapça, Farsça ve Fransızca ifadelerinde bulundu ve öğrencilere 2. Abdülhamit'in neden bu dilleri öğrenmek zorunda olabileceği sorusunu sordu.

Öğrenciler Arapça'yı Kuran-ı Kerim ile ilgili ilişkilendirerek cevap verdiler fakat diğer dillerle ilgili cevap veremediler. Uygulayıcı, Osmanlı Devleti'nde Osmanlıca isimli bir dil kullanıldığını ama bu dilin yazı şeklinin Arap harflerinden oluştuğunu belirtti aynı zamanda Arapça dini lider olan halifenin bilmesi gereken bir dil olduğunu söyledi. Farsça, Edebiyat dili olarak çok yaygın kullanılıyordu ve Osmanlı padişahları aynı zamanda bir edebiyatçı olduklarına vurgu yaptı. Fransızca ise devrin büyük devleti olan Fransa ile yoğun ilişkiler içinde olduğumuz için siyasi olarak ihtiyaç duyulan bir dil olduğu için 2. Abdülhamit'in öğrendiğini ifade etti. Padişahların çocukluk döneminden itibaren devrin şartlarına göre çok yönlü eğitime tabi tutulduğuna vurgu yaptı.

2.Abdülhamit'in en köklü yenilikleri arasında yer alan Meşrutiyet kavramını açıkladıktan sonra Osmanlı Devleti'nde artık yönetim şeklinin değişmeye başladığı vurgusunda bulunarak dersi sonlandırdı. Dersin işlenişi Tablo 8'da araştırmacı tarafından oluşturulan günlük planda verilmiştir.

Tablo 8

Uygulama Süreci 4. Hafta Günlük Planı

1.BÖLÜM			
DERS	Sosyal Bilgiler	SINIF	7. Sınıf
ÖĞRENME ALANI	KÜLTÜR VE MİRAS	SÜRE	40'+40'+40'
KONU	Değişen Dünyada Değişen Osmanlı		
2.BÖLÜM			
Kazanımlar	SB.7.2.4. Osmanlı Devleti'nde ıslahat hareketleri sonucu ortaya çıkan kurumlardan hareketle toplumsal ve ekonomik değişim hakkında çıkarımlarda bulunur.		
Değerler ve beceriler	Bu öğrenme alanı işlenirken kültürel mirasa duyarlılık ve estetik gibi değerlerle kanıt kullanma becerisinin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.		
Yöntem ve Teknikler	Anlatım, soru-cevap, inceleme, tartışma		
Kullanılan Eğitim Teknolojileri-Araç, Gereçler ve Kaynakça	3.Selim, 2.Mahmut ve 2. Abdülhamit'in biyografileri, Akıllı Tahta, Sunu		
Dersin İşlenişi	<p>1- Bir devletin çağdaşları arasında geri kalmış olmasının sebepleri neler olabilir?</p> <p>2- Osmanlı padişahı olsaydınız öncelikle hangi alanlarda yenilikler yapardınız? Biyografiler okutulacak. Biyografilerdeki sorular öğrencilere sorulacak. Öğrencilere bilgi verilecek;</p> <p>3. Selim'in Nizam-ı Cedit ordusu ve nizam ı Cedit yeniliklerinden bahsederek devletin artık zor zamanlar yaşamaya başladığına vurgu yaptı. Bir diğer padişahın biyografisine geçerken önce sadece 2. Mahmut'un batı tarzı ıslahatlar yapıldığını ve Osmanlı'da en köklü ıslahat hareketlerini gerçekleştiren bir padişah olduğuna vurgu yaptı. Artık Osmanlı Devletinin gerileme döneminde olduğunu fetih yapamadığını devleti yıkılmaktan önlemek için yenilikler yapıldığına vurgu yaptı Öğrenciler Arapça'yı Kuran-ı Kerim ile ilgili ilişkilendirerek cevap verdiler fakat diğer dillerle ilgili cevap veremediler. Osmanlı Devleti'nde Osmanlıca isimli bir dil kullanıldığını ama bu dilin yazı şeklinin Arap harflerinden oluştuğunu belirtti aynı zamanda Arapça dini lider olan halifenin bilmesi gereken bir dil olduğunu söyledi. Farsça, Edebiyat dili olarak çok yaygın kullanılıyordu ve Osmanlı padişahları aynı zamanda bir edebiyatçı olduklarına vurgu yaptı. Fransızca ise devrin büyük devleti olan Fransa ile yoğun ilişkiler içinde olduğumuz için siyasi olarak ihtiyaç duyulan bir dil olduğu için 2.Abdülhamit'in öğrendiğini ifade etti. Padişahların çocukluk döneminden itibaren devrin şartlarına göre çok yönlü eğitimlere tabi tutulduğuna vurgu yaptı. 2.Abdülhamit'in en köklü yenilikleri arasında yer alan Meşrutiyet kavramını açıkladıktan sonra Osmanlı Devleti'nde artık yönetim şeklinin değişmeye başladığı vurgusunda bulundu.</p>		

5.hafta deney grubu olan 7-L sınıfında“Osmanlı'dan Kalan Kültür Mirasımız” konusunda ilk olarak kültür hayatımıza çok önemli katkısı olan Mevlana Celaleddin Rumi'nin biyografisini etkileşimli tahtadan yansıtarak okumuştur. Mevlananın Anadolu dışında doğduğu ama sonrasında Anadoluya geldiğinden bahseder. Öğrencilere Mevlananın yaşadığı tarih aralığında Anadolu'da hangi devletin hüküm sürdüğü sorusunu sorar. İstekli öğrencilerden bir tanesine söz hakkı verir, öğrenci; Anadolu Selçuklu Devleti olduğunu söyler.

Uygulayıcı öğrencinin doğru cevabını onaylar. Mevlana'nın dini hayatımıza katkısına değinerek şu sözlerine vurgu yapar “Hamdım, pişdim, yandım” ve “Ne olursan ol gel, yine gel”. Daha sonra Mimar Sinan'ın biyografisi etkileşimli tahtaya yansıtılır. Yaşadığı tarihler verilerek öğrencilere, hangi padişah ve ya padişahlar döneminde yaşamıştır sorusu sorulmuş. İstekli olan öğrencilerden birisi seçilerek cevap vermesi istenmiştir. Öğrenci Kanuni Sultan Süleyman cavabını vermiştir. Uygulayıcı, öğrencinin verdiği cevabın öğretilen biyografilerden yola çıkarak cevap verdiğini fakat eksik cevap verdiğini farketmeden tamamlayarak 2.Selim ve 3.Murat döneminde de yaşadığını eklemiştir. Mimar Sinan'ın yeteneklerine vurgu yaparak yaptığı eserleri etkileşimli tahtaya yansıtılmıştır. Bu eserler; Süleymaniye Camii, Haseki Külliyesi, Haseki Camii, Selimiye Camii, Eski Valide Camii, Mihrimah Sultan Külliyesi, Mihrimah Sultan Camii, Şehzade Camii, Cihangir Camii, Şah Sultan Camii, Rüstem Paşa Camii, Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi, Sokollu Mehmed Paşa Köprüsü, Kılıç Ali Paşa Camii. Öğrencilerden bir tanesi “külliye” nedir? Sorusunu sordu. Uygulayıcı külliye'nin Osmanlı Devletinde bulunan büyük bir yapı olduğu ve bu yapının içinde hastane, konaklama yerleri, alışveriş yapılacak dükkanların olduğu ve ibadethanelerin bulunduğu bir yer olduğu ifadesinde bulundu. Mimar Sinan'ın çıraklık eseri olarak adlandırdığı Şehzade Camii, kalfalık eseri olarak adlandırdığı Süleymaniye Camii ve ustalık eseri olarak adlandırdığı Selimiye Camii'ni görsellerle göstererek hangi dönemlerde yaptığını bahsetti. Mimar Sinan ve birçok mimarın günümüze kalmış ve Osmanlı Devletini temsiz eden birçok eserin olduğunu ve kültür mirasımıza katkılarından bahsederek diğer önemli miras elçimiz Evliya Çelebinin biyografisinin gösterimine başladı. Evliya Çelebinin, gördüğü bir rüya üzerine gezmeye başladığı ve 51 yıl süren seyahati sonunda seyahatname eserini yazdığına değinen uygulayıcı. Evliya Çelebi birgün rüyasında peygamberimizi görür ve peygamberimize “Şefaate ya Resulallah diyecekken seyahat ya Resulallah” demiş ve 51 yıl boyunca onlarca ülke yüzlerce şehir gezerek Seyehatname isimli büyük bir eser oluşturduğuna vurgu yapmıştır. Bu eserde başta Anadolu'da yaşanan bütün olayları ifade ettiğini söyler. Zimmem defterlerinde bütün alacak ve borçların yazdığı önemli bir mali kayıt oldundan bahseder. Kahvehane, hamam vb. önemli kültür öğrelerine değinir. Şehirlerin ve köylerin kültürel unsurlarını kaleme aldığına vurgu yaparak kültürel gelişimimize sağladığı katkıdan bahsederek dersi bitirir. Uygulamanın

09.01.2019 günü bir ders saatlik sürede sontest ve son tutum uygulamalarını yapar. Uygulama sonunda öğrencilerle yapılan kısa sohbette öğrencilerin Osmanlı Devleti padişahları ile ilgili ne düşündükleri sorusu sorulur. Alınan cevaplar; kendilerine benzettikleri taraflarının olduğunu, Fatih Sultan Mehmet'in küçük yaşta tahta geçmesinin kendilerinde aslında birçok şeyi yapabilecekleri inancının oluşmasına katkı sağladığı yönünde cevaplar verdikleri tespit edilmiştir. Dersin işlenişi Tablo 9'da araştırmacı tarafından oluşturulan günlük planda verilmiştir.

Tablo 9

Uygulama Süreci 5. Hafta Günlük Planı

1.BÖLÜM			
DERS	Sosyal Bilgiler	SINIF	7. Sınıf
ÖĞRENME ALANI	KÜLTÜR VE MİRAS	SÜRE	40'+40'+40'
KONU	Osmanlı'dan Kalan Mirasımız		
2.BÖLÜM			
Kazanımlar	SB.7.2.5. Osmanlı kültür, sanat ve estetik anlayışına örnekler verir. Yerli ve yabancı seyahatlerin seyahatnamelerinden örneklere yer verilir.		
Değerler ve beceriler	Bu öğrenme alanı işlenirken kültürel mirasa duyarlılık ve estetik gibi değerlerle kanıt kullanma becerisinin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.		
Yöntem ve Teknikler	Anlatım, soru-cevap, inceleme, tartışma		
Kullanılan Teknolojileri-Araç, ve Kaynakça	Eğitim Gereçler	Mevlana Celalettin Rumi, Mimar Sinan ve Evliya Çelebi'nin biyografileri , Akıllı Tahta, Sunu	
Dersin İşlenişi	<p>1- Yaşadığınız çevredeki tarihi eserler size göre hangi amaçlarla yapılmış olabilir?</p> <p>2- Kültür, sanat ve estetik kelimelerinin anlamları nelerdir?</p> <p>Mevlana Celalettin Rumi, Mimar Sinan ve Evliya Çelebi'nin biyografileri okutulacak içerisindeki sorular öğrencilere sorulacak.</p> <p>Öğrencilere bilgi verilecek;</p> <p>Seyyah: Gezin. Gezip gördüklerini insanlara anlatan kimse.</p> <p>Evliya Çelebi: 50 yıllık gezilerinde Anadolu, Rumeli, Kafkasya, İran, Yunan, Avusturya, Hollanda, Rusya, Mısır gibi ülkeleri gezip halkın giyim, gelenek ve görenekleri hakkında bilgi vermiştir.</p> <p>Yine kahvehane kültürünü anlatır. Hamam kültürünü, limon suyu, şerbet, miskî amber, gülsuyunu anlatır. Zimem defteri, borçlunun ismini ve ne kadar borcu olduğunu gösteren, günümüzdeki verisiye defteridir.</p> <p>Mevlana Celalettin Rumi: Yaşadığı dönemde tasavvufa verdiği önem. Türk- İslam kültürüne katkısı.</p> <p>Mimar Sinan: Türk Mimarisine katkısı. Yaşadığı dönemde Türk kültürünü yansıtan eserlerle günümüze kadar geldiği.</p>		

Verilerin Çözümlemesi ve Analizi

Verilerin analizi uygun yöntemler kullanılarak yapılmıştır. Testin güvenilirlik düzeyinin belirlenmesi amacıyla KR-20 değeri de ayrıca hesaplanmış katsayısı 0.865 olarak bulunmuştur. Çalışmada başarı testi ve tutum puanlarının deney ve kontrol gruplarında ön test-son test karşılaştırması işlemi tekrarlı ANOVA testi ile

yapılmıştır. Çalışmada başarı testi ve tutum puanlarının deney ve kontrol gruplarında ön test-son test karşılaştırması işlemi tekrarlı ANOVA testi ile yapılmıştır. Deneysel bir çalışmada (deney ve kontrol grubu varlığında) yapılan uygulama öncesi ve sonrası ölçümlerin (başarı puanı vb.) karşılaştırılması istendiğinde bir deney düzeneği ortaya çıkar. Deney-Ön test / Deney-Son test Kontrol-Ön test / Kontrol-Son test şeklinde 2x2 biçiminde deney düzeneği meydana gelmektedir. Bu durumda başarı puanlarının ön test ve son test karşılaştırmaları deney/kontrol grubu ayırımında analiz edilmektedir. Bu işlem için kullanılan yöntem tekrarlı ANOVA'dır. Bununla birlikte deney ve kontrol gruplarının ön test puanları ve son test puanları açısından karşılaştırılması işlemi bağımsız gruplar t testi ile yapılmıştır. Çalışmanın alt problemlerine uygun t-testleri kullanılmış, %95 güven aralığında p anlamlılık değerleri hesaplanmıştır. Birbiriyle ilişki içinde bulunan örneklerde t-testi değişkenlerin arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını bulmak için kullanılır. Bağımlı örnekler t-testi normal dağılım koşulu sağlandığında, iki ilişkili grubun aritmetik ortalaması arasındaki farkın anlamlılığını ölçmek için yararlanılan bir tekniktir. Bağımsız örnekler t-testi iki grubun ortalamalarını karşılaştırarak, aradaki farkın tesadüfi mi yoksa istatistiksel olarak anlamlı mı olduğuna karar vermek için kullanılır (Büyüköztürk, 2013). Ayrıca çalışmada başarı puanı ile tutum puanları arasındaki ilişki pearson korelasyon testi ile analiz edilmiştir.

Tablo 10

Deney Grubu Basıklık, Çarpıklık Katsayıları

Grup = Deney

	Çarpıklık		Basıklık	
Başarı Puanı (Ön Test)	,372	,421	-,969	,821
Başarı Puanı (Son Test)	,207	,421	-,924	,821
Sevme (Ön Test)	-,918	,421	,055	,821
Sevme (Son Test)	,269	,421	-,179	,821
Fayda (Ön Test)	,762	,421	,808	,821
Fayda (Son Test)	-,347	,421	-,329	,821
İlgi (Ön Test)	-,701	,421	-,228	,821
İlgi (Son Test)	,407	,421	-,772	,821
İstek (Ön Test)	,975	,421	,304	,821
İstek (Son Test)	,111	,421	-,667	,821
Güven (Ön Test)	,870	,421	-,048	,821
Güven (Son Test)	-,238	,421	-,987	,821

Tablo 11

Kontrol Grubu Basıklık, Çarpıklık Katsayıları

	Çarpıklık		Basıklık	
Başarı Puanı (Ön Test)	,516	,421	-,497	,821
Başarı Puanı (Son Test)	,424	,421	-,738	,821
Sevme (Ön Test)	-,612	,421	,059	,821
Sevme (Son Test)	-,122	,421	-1,233	,821
Fayda (Ön Test)	,983	,421	,165	,821
Fayda (Son Test)	,319	,421	-1,102	,821
İlgi (Ön Test)	-,547	,421	-,679	,821
İlgi (Son Test)	-,201	,421	-1,468	,821
İstek (Ön Test)	,785	,421	-,465	,821
İstek (Son Test)	,135	,421	-,900	,821
Güven (Ön Test)	1,242	,421	,559	,821
Güven (Son Test)	,112	,421	-1,196	,821

Maddeler içi ölçeklerden elde edilen basıklık ve çarpıklık değerlerinin +3 ile -3 arasında olması normal dağılım için yeterli görülmektedir (De Carlo, 1997; Groeneveld ve Meeden, 1984; Hopkins ve Weeks, 1990; Moors, 1986). Ölçek ve alt boyut puanlarının basıklık ve çarpıklık değerleri +3 ile -3 arasında olduğundan analizlerde parametrik olan test teknikleri kullanılmıştır.

Üçüncü Bölüm

Bulgular

Araştırma verileri analizinden elde edilen bulgular, araştırmanın alt problemleri doğrultusunda analiz edilerek yorumlanmıştır.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Biyografinin kullanıldığı deney grubunun ön test başarı puanları ile ders kitabının kullanıldığı kontrol grubunun ön test başarı puanı arasında anlamlı fark var mıdır?

Tablo 12

Ön Test Başarı Puanının Tanımlayıcı İstatistikleri

	Deney		Kontrol		Karşılaştırma Testi	
	Ort.	ss	Ort.	ss	t	p
Başarı Puanı (Ön Test)	9,29	4,60	9,58	4,58	-0,249	0,804

Araştırmaya katılan öğrencilerden deney grubundakilerin başarı testi ön test puanları ortalaması 9,29; kontrol grubundakilerin başarı testi ön test puanları ortalaması 9,58'tir. Deney ve kontrol gruplarında başarı puanının ön test puanları için yapılan t testi sonucuna göre deney ve kontrol grupları arasında ön test puanları açısından anlamlı fark bulunmamaktadır ($p>0,05$). Deney ve kontrol grubu ön test başarı puanı açısından aynı düzeyde olduğu söylenebilir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Biyografinin kullanıldığı deney grubunun ön test başarı puanları ile ders kitabının kullanıldığı kontrol grubunun ön test başarı puanı arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Tablo 13

Son Test Başarı Puanının Tanımlayıcı İstatistikleri

	Deney		Kontrol		Karşılaştırma Testi	
	Ort.	ss	Ort.	ss	t	p
Başarı Puanı (Son Test)	12,52	4,38	10,39	4,31	1,929	0,058

Araştırmaya katılan öğrencilerden deney grubundakilerin başarı testi son test puanları ortalaması 12,52; kontrol grubundakilerin başarı testi son test puanları ortalaması 10,39'dur. Deney ve kontrol gruplarında başarı puanının son test puanları için yapılan t testi sonucuna göre deney ve kontrol grupları arasında son test puanları açısından anlamlı fark bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Biyografinin kullanıldığı deney grubunun ön tutum verileri ile ders kitabının kullanıldığı kontrol grubunun ön tutum verileri arasında anlamlı fark var mıdır?

Tablo 14

Deney ve Kontrol Gruplarında Ön Test-Son Test Başarı Puanları İstatistikleri

	Deney		Kontrol	
	Ort.	Ss	Ort.	ss
Başarı Puanı (Ön Test)	9,29	4,60	9,58	4,58
Başarı Puanı (Son Test)	12,52	4,38	10,39	4,31

Araştırmaya katılan öğrencilerden deney grubundakilerin ön test başarı testi puanları ortalaması 9,29; son test puanları ortalaması 12,52'dir. Kontrol grubundaki öğrencilerin ön test başarı testi puanları ortalaması 9,58; son test puanları ortalaması 10,39'dur.

Tablo 15

Başarı Puanının Karşılaştırma Testi

	KT	Sd	KO	F	p
Başarı Puanı	126,008	1	126,008	179,460	0,000*
Başarı Puanı * Grup	45,363	1	45,363	64,606	0,000*

$p<0,05$

Başarı puanının ön test-son test karşılaştırması ve deney/kontrol ayırımında ön test-son test karşılaştırması için yapılan tekrarlı ANOVA testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Test sonucuna göre tüm öğrencilerin başarı puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($F=179,460$; $p<0,05$). Bununla birlikte Başarı Puanı *Grup etkileşimi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=64,606$; $p<0,05$). Bu sonuca göre başarı puanının deney grubundaki değişimi ile kontrol grubundaki değişimi anlamlı olarak farklılık göstermektedir. Ortalama puanlar incelendiğinde, deney grubunda bulunan öğrencilerin başarı puanlarının kontrol grubundaki öğrencilere göre daha fazla artış gösterdiği görülmektedir.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Biyografinin kullanıldığı deney grubu ile ders kitabının kullanıldığı kontrol grubunun son tutum verileri arasında anlamlı fark var mıdır?

Tablo 16

Sevme Puanının Deney ve Kontrol Gruplarında Ön Test-Son Test Karşılaştırması

	Deney		Kontrol		Karşılaştırma Testi	
	Ort.	Ss	Ort.	Ss	t	p
Sevme (Ön Test)	2,50	0,88	2,52	0,90	0,068	0,940
Sevme (Son Test)	3,70	0,76	2,99	0,78	3,910	0,000*

* $p<0,05$

Araştırmaya katılan öğrencilerden deney grubundakilerin sevme alt boyutu ön test puanları ortalaması 2,50; son test puanları ortalaması 3,70'dir. Kontrol grubundakilerin sevme alt boyutu ön test puanları ortalaması 2,52; son test puanları ortalaması 2,99'dir.

Deney ve kontrol gruplarında sevme puanının ön test-son test karşılaştırması için yapılan t testi sonucuna göre deney ve kontrol grupları arasında ön test puanları açısından anlamlı fark bulunmazken son test puanları açısından anlamlı fark bulunduğu belirlenmiştir. Ortalama puanlar incelendiğinde deney grubundaki öğrencilerin sevme son test puanlarının kontrol grubundaki öğrencilere göre dahayüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 17

Fayda Puanının Deney ve Kontrol Gruplarında Ön Test-Son Test Karşılaştırması

	Deney		Kontrol		Karşılaştırma Testi	
	Ort.	ss	Ort.	Ss	t	p
Fayda (Ön Test)	2,57	0,88	2,55	0,94	0,070	0,944
Fayda (Son Test)	3,76	0,76	2,97	0,82	3,912	0,000*

*p<0,05

Araştırmaya katılan öğrencilerden deney grubundakilerin fayda alt boyutu ön test puanları ortalaması 2,57; son test puanları ortalaması 3,76'dır. Kontrol grubundakilerin fayda alt boyutu ön test puanları ortalaması 2,55; son test puanları ortalaması 2,97'dir.

Deney ve kontrol gruplarında fayda puanının ön test-son test karşılaştırması için yapılan t testi sonucuna göre, deney ve kontrol grupları arasında ön test puanları açısından anlamlı fark bulunmazken; son test puanları açısından anlamlı fark bulunduğu belirlenmiştir. Ortalama puanlar incelendiğinde deney grubundaki öğrencilerin fayda son test puanlarının kontrol grubundaki öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 18

İlgi Puanının Deney ve Kontrol Gruplarında Ön Test-Son Test Karşılaştırması

	Deney		Kontrol		Karşılaştırma Testi	
	Ort.	ss	Ort.	Ss	t	p
İlgi (Ön Test)	2,20	0,88	2,26	0,79	-0,266	0,791
İlgi (Son Test)	3,54	0,69	2,76	0,58	4,764	0,000*

*p<0,05

Araştırmaya katılan öğrencilerden deney grubundakilerin ilgi alt boyutu ön test puanları ortalaması 2,20; son test puanları ortalaması 3,54'tür. Kontrol grubundakilerin ilgi alt boyutu ön test puanları ortalaması 2,26; son test puanları ortalaması 2,76'dır.

Deney ve kontrol gruplarında ilgi puanının ön test-son test karşılaştırması için yapılan t testi sonucuna göre, deney ve kontrol grupları arasında ön test puanları açısından anlamlı fark bulunmazken, son test puanları açısından anlamlı

fark bulunduğu belirlenmiştir. Ortalama puanlar incelendiğinde deney grubundaki öğrencilerin ilgi son test puanlarının kontrol grubundaki öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 19

İstek Puanının Deney ve Kontrol Gruplarında Ön Test-Son Test Karşılaştırması

	Deney		Kontrol		Karşılaştırma Testi	
	Ort.	ss	Ort.	Ss	t	p
İstek (Ön Test)	2,24	0,88	2,30	0,79	-0,266	0,791
İstek (Son Test)	3,59	0,69	2,81	0,58	4,764	0,000*

*p<0,05

Araştırmaya katılan öğrencilerden deney grubundakilerin sevme alt boyutu ön test puanları ortalaması 2,24; son test puanları ortalaması 3,59'dur. Kontrol grubundakilerin istek alt boyutu ön test puanları ortalaması 2,30; son test puanları ortalaması 2,81'dür.

Deney ve kontrol gruplarında istek puanının ön test-son test karşılaştırması için yapılan t testi sonucuna göre, deney ve kontrol grupları arasında ön test puanları açısından anlamlı fark bulunmazken, son test puanları açısından anlamlı fark bulunduğu belirlenmiştir. Ortalama puanlar incelendiğinde deney grubundaki öğrencilerin istek son test puanlarının kontrol grubundaki öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 20

Güven Puanının Deney ve Kontrol Gruplarında Ön Test-Son Test Karşılaştırması

	Deney		Kontrol		Karşılaştırma Testi	
	Ort.	ss	Ort.	Ss	t	p
Güven (Ön Test)	2,45	1,02	2,29	0,92	0,653	0,516
Güven (Son Test)	3,73	0,76	2,90	0,80	4,192	0,000*

*p<0,05

Araştırmaya katılan öğrencilerden deney grubundakilerin güven alt boyutu ön test puanları ortalaması 2,45; son test puanları ortalaması 3,73'tür. Kontrol grubundakilerin güven alt boyutu ön test puanları ortalaması 2,29; son test puanları ortalaması 2,90'dır.

Deney ve kontrol gruplarında güven puanının ön test-son test karşılaştırması için yapılan t testi sonucuna göre deney ve kontrol grupları arasında ön test puanları açısından anlamlı fark bulunmazken son test puanları açısından anlamlı fark bulunduğu belirlenmiştir. Ortalama puanlar incelendiğinde deney grubundaki öğrencilerin güven son test puanlarının kontrol grubundaki öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Biyografinin kullanıldığı deney grubunun ön tutum ve son tutum verileri ile ders kitabının kullanıldığı kontrol grubunda ön tutum ve son tutum verileri arasında anlamlı farklılık var mıdır?

Tablo 21

Deney ve Kontrol Gruplarında Tutum Puanları İstatistikleri

	Deney		Kontrol	
	Ort.	Ss	Ort.	ss
Sevme (Ön Test)	2,50	0,88	2,52	0,90
Sevme (Son Test)	3,70	0,76	2,99	0,78
Fayda (Ön Test)	2,57	0,88	2,55	0,94
Fayda (Son Test)	3,76	0,76	2,97	0,82
İlgi (Ön Test)	2,20	0,88	2,26	0,79
İlgi (Son Test)	3,54	0,69	2,76	0,58
İstek (Ön Test)	2,24	0,88	2,30	0,79
İstek (Son Test)	3,59	0,69	2,81	0,58
Güven (Ön Test)	2,45	1,02	2,29	0,92
Güven (Son Test)	3,73	0,76	2,90	0,80

Araştırmaya katılan öğrencilerden deney grubundakilerin sevme alt boyutu ön test puanları ortalaması 2,50; son test puanları ortalaması 3,70'dır. Kontrol grubundakilerin sevme alt boyutu ön test puanları ortalaması 2,52; son test puanları ortalaması 2,99'dır. Öğrencilerden deney grubundakilerin fayda alt boyutu ön test puanları ortalaması 2,57; son test puanları ortalaması 3,76'dır. Kontrol grubundakilerin fayda alt boyutu ön test puanları ortalaması 2,55; son test puanları ortalaması 2,97'dir. Deney grubundakilerin ilgi alt boyutu ön test puanları ortalaması 2,20; son test puanları ortalaması 3,54'dür. Kontrol

grubundakilerin ilgi alt boyutu ön test puanları ortalaması 2,26; son test puanları ortalaması 2,76'dır. Deney grubundakilerin isteğe alt boyutu ön test puanları ortalaması 2,24; son test puanları ortalaması 3,59'dur. Kontrol grubundakilerin istek alt boyutu ön test puanları ortalaması 2,30; son test puanları ortalaması 2,81'dir. Deney grubundakilerin güven alt boyutu ön test puanları ortalaması 2,45; son test puanları ortalaması 3,73'tür. Kontrol grubundakilerin güven alt boyutu ön test puanları ortalaması 2,29; son test puanları ortalaması 2,90'dır

Tablo 22

Deney ve Kontrol Gruplarında Tutum Puanları İstatistikleri

	Deney		Kontrol	
	Ort.	Ss	Ort.	ss
Sevme (Ön Test)	2,50	0,88	2,52	0,90
Sevme (Son Test)	3,70	0,76	2,99	0,78

Araştırmaya katılan öğrencilerden deney grubundakilerin sevme alt boyutu ön test puanları ortalaması 2,50; son test puanları ortalaması 3,70'dir. Kontrol grubundakilerin sevme alt boyutu ön test puanları ortalaması 2,52; son test puanları ortalaması 2,99'dır.

Tablo 23

Sevme Puanının Karşılaştırma Testi

	KT	Sd	KO	F	p
Sevme	20,020	1,000	20,020	92,400	0,000*
Sevme * Grup	4,575	1,000	4,575	20,390	0,000*

*p<0,05

Sevme alt boyutu puanının ön test-son test karşılaştırması ve deney/kontrol ayırımında ön test-son test karşılaştırması için yapılan tekrarlı ANOVA testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Test sonucuna göre tüm öğrencilerin sevme alt boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır (F=92,400; p<0,05). Bununla birlikte Sevme * Grup etkileşimi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (F=20,390; p<0,05). Bu sonuca göre sevme puanının deney grubundaki değişimi ile kontrol grubundaki değişimi anlamlı olarak farklılık göstermektedir. Ortalama

puanlar incelendiğinde deney grubunda bulunan öğrencilerinin sevme puanlarının kontrol grubundaki öğrencilere göre daha fazla artış gösterdiği görülmektedir.

Tablo 24

Deney ve Kontrol Gruplarında Tutum Puanları İstatistikleri

	Deney		Kontrol	
	Ort.	Ss	Ort.	ss
Fayda (Ön Test)	2,57	0,88	2,55	0,94
Fayda (Son Test)	3,76	0,76	2,97	0,82

Araştırmaya katılan öğrencilerden deney grubundakilerin fayda alt boyutu ön test puanları ortalaması 2,57; son test puanları ortalaması 3,76'dır. Kontrol grubundakilerin fayda alt boyutu ön test puanları ortalaması 2,55; son test puanları ortalaması 2,97'dir.

Tablo 25

Fayda Puanının Karşılaştırma Testi

	KT	Sd	KO	F	p
Fayda	20,027	1,000	20,027	93,509	0,000*
Fayda * Grup	4,581	1,000	4,581	21,389	0,000*

*p<0,05

Fayda alt boyutu puanının ön test-son test karşılaştırması ve deney/kontrol ayrımında ön test-son test karşılaştırması için yapılan tekrarlı ANOVA testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Test sonucuna göre tüm öğrencilerin fayda alt boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır (F=93,509; p<0,05). Bununla birlikte Fayda* Grup etkileşimi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (F=21,389; p<0,05). Bu sonuca göre fayda puanının deney grubundaki değişimi ile kontrol grubundaki değişimi anlamlı olarak farklılık göstermektedir. Ortalama puanlar incelendiğinde deney grubunda bulunan öğrencilerinin fayda puanlarının kontrol grubundaki öğrencilere göre daha fazla artış gösterdiği görülmektedir.

Tablo 26

Deney ve Kontrol Gruplarında Tutum Puanları İstatistikleri

	Deney		Kontrol	
	Ort.	Ss	Ort.	ss
İlgi (Ön Test)	2,20	0,88	2,26	0,79
İlgi (Son Test)	3,54	0,69	2,76	0,58

Araştırmaya katılan öğrencilerden deney grubundakilerin ilgi alt boyutu ön test puanları ortalaması 2,20; son test puanları ortalaması 3,54'tür. Kontrol grubundakilerin ilgi alt boyutu ön test puanları ortalaması 2,26; son test puanları ortalaması 2,76'dır.

Tablo 27

İlgi Puanının Karşılaştırma Testi

	KT	Sd	KO	F	p
İlgi	22,356	1,000	22,356	125,110	0,000*
İlgi * Grup	5,221	1,000	5,221	25,075	0,000*

*p<0,05

İlgi alt boyutu puanının ön test-son test karşılaştırması ve deney/kontrol ayrımında ön test-son test karşılaştırması için yapılan tekrarlı ANOVA testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Test sonucuna göre tüm öğrencilerin ilgi alt boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır (F=125,110; p<0,05). Bununla birlikte İlgi * Grup etkileşimi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (F=25,075; p<0,05). Bu sonuca göre ilgi puanının deney grubundaki değişimi ile kontrol grubundaki değişimi anlamlı olarak farklılık göstermektedir. Ortalama puanlar incelendiğinde deney grubunda bulunan öğrencilerinin ilgi puanlarının kontrol grubundaki öğrencilere göre daha fazla artış gösterdiği görülmektedir.

Tablo 28

Deney ve Kontrol Gruplarında Tutum Puanları İstatistikleri

	Deney		Kontrol	
	Ort.	Ss	Ort.	ss
İstek (Ön Test)	2,24	0,88	2,30	0,79
İstek (Son Test)	3,59	0,69	2,81	0,58

Araştırmaya katılan öğrencilerden deney grubundakilerin istek alt boyutu ön test puanları ortalaması 2,24; son test puanları ortalaması 3,59'dur. Kontrol grubundakilerin istek alt boyutu ön test puanları ortalaması 2,30; son test puanları ortalaması 2,81'dür.

Tablo 29

İstek Puanının Karşılaştırma Testi

	KT	Sd	KO	F	p
İstek	26,896	1,000	26,896	146,195	0,000*
İstek * Grup	5,347	1,000	5,347	29,066	0,000*

*p<0,05

İstek alt boyutu puanının ön test-son test karşılaştırması ve deney/kontrol ayrımında ön test-son test karşılaştırması için yapılan tekrarlı ANOVA testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Test sonucuna göre tüm öğrencilerin istek alt boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır (F=146,195; p<0,05). Bununla birlikte İstek * Grup etkileşimi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (F=29,066; p<0,05). Bu sonuca göre istek puanının deney grubundaki değişimi ile kontrol grubundaki değişimi anlamlı olarak farklılık göstermektedir. Ortalama puanlar incelendiğinde deney grubunda bulunan öğrencilerinin istek puanlarının kontrol grubundaki öğrencilere göre daha fazla artış gösterdiği görülmektedir.

Tablo 30

Deney ve Kontrol Gruplarında Tutum Puanları İstatistikleri

	Deney		Kontrol	
	Ort.	Ss	Ort.	ss
Güven (Ön Test)	2,45	1,02	2,29	0,92
Güven (Son Test)	3,73	0,76	2,90	0,80

Araştırmaya katılan öğrencilerden deney grubundakilerin güven alt boyutu ön test puanları ortalaması 2,45; son test puanları ortalaması 3,73'tür. Kontrol grubundakilerin güven alt boyutu ön test puanları ortalaması 2,29; son test puanları ortalaması 2,90'dır.

Tablo 31

Güven Puanının Karşılaştırma Testi

	KT	Sd	KO	F	p
Güven	27,363	1,000	27,363	95,478	0,000*
Güven * Grup	3,472	1,000	3,472	12,116	0,001*

*p<0,05

Güven alt boyutu puanının ön test-son test karşılaştırması ve deney/kontrol ayrımında ön test-son test karşılaştırması için yapılan tekrarlı ANOVA testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Test sonucuna göre tüm öğrencilerin güven alt boyutu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır (F=95,478; p<0,05). Bununla birlikte Güven * Grup etkileşimi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (F=12,116; p<0,05). Bu sonuca göre güven puanının deney grubundaki değişimi ile kontrol grubundaki değişimi anlamlı olarak farklılık göstermektedir. Ortalama puanlar incelendiğinde deney grubunda bulunan öğrencilerin güven puanlarının, kontrol grubundaki öğrencilere göre daha fazla azalma gösterdiği görülmektedir.

Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencinin akademik başarısı ile derse karşı tutumu arasında anlamlı ilişki var mıdır?

Tablo 32

Deney ve Kontrol Grubu Ayrımında Başarı Puanı İle Tutum Puanları İlişkisi

		Deney Grubu	Kontrol Grubu
		Başarı Puanı (Son Test)	
Sevme (Son Test)	r	,790	,775
	p	0,000	0,000
	n	31	31
Fayda (Son Test)	r	,799**	,786**
	p	0,000	0,000
	n	31	31
İlgi (Son Test)	r	800**	784**
	p	0,000	0,000
	n	31	31
İstek (Son Test)	r	,810**	,737**
	p	0,000	0,000
	n	31	31
Güven (Son Test)	r	,763**	,703**
	p	0,000	0,000
	n	31	31

p<0,01

Deney ve Kontrol Grubu Ayrımında Başarı Puanı İle Tutum Puanları arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan korelasyon testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre deney grubunda başarı puanı ile sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumları; sevme, fayda, ilgi, istek ve güven puanı arasında pozitif yönlü kuvvetli bir ilişki bulunmaktadır.

Kontrol grubunda başarı puanı ile sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumları; sevme, fayda, ilgi, istek ve güven puanı arasında pozitif yönlü kuvvetli bir ilişki bulunmaktadır.

Dördüncü Bölüm

Sonuçlar, Tartışma ve Öneriler

Sonuçlar ve Tartışmalar

Sosyal Bilgiler öğretiminde biyografinin bir materyal olarak kullanılmasının öğrencilerin akademik başarısına ve derse karşı tutumuna etkisinin araştırıldığı bu çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Çalışmada ulaşılan bulgular, deney ve kontrol grubunun ön test başarı puanları ve ön tutum puanları ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığını göstermiştir. Bu bulgulardan hareketle deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin “Kültür ve Miras” ünitesi ön test başarı puanları ve öntutum sonuçları açısından aynı düzeyde olduğunu söyleyebiliriz. Deney-kontrol grubundaki öğrencilerin ön test başarı puanlarına ön tutum sonuçlarına bakarak, iki sınıfa birbirlerinden farklı öğretim yöntemleri uygulanmasından önce, akademik başarı düzeylerinin ve derse karşı tutumlarının birbirlerine yakın olduğu yorumu yapılabilir.
- Çalışmada ulaşılan bir diğer sonuç ise deney grubunun ön test başarı puanı ile son test başarı puanı ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunduğu son test başarı puanı ortalaması, ön test başarı puanı ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek olduğudur. Bu sonuçlar ışığında sosyal bilgiler dersinde biyografinin materyal olarak kullanılmasının, deney grubundaki öğrencilere, akademik anlamda büyük ölçüde katkı sağladığı görülmektedir.

Oruç (2009) tarafından yapılan çalışmada sosyal bilgiler ders kitaplarında işlenen konuların büyük bölümünde edebi ürünlerin kullanıldığını ifade etmiştir. Edebi ürünlerin kullanılmasının ders kitaplarında ve öğrenci çalışma kitaplarında büyük bir zenginlik sağladığını dile getirmiş ve kullanılan edebi ürünler şu şekilde sıralanmıştır: Anı, biyografi, günlük, destan, fıkra, hikâye, mektup, piyes, roman özeti, seyahatname ve şiir. Kaymakçı (2013) ise ders kitaplarında en çok ön plana çıkan türlerin hikâye başta olmak üzere biyografi, anı ve özdeyiş olduğunu tespit

etmiştir. Erdem (2010) da yaptığı çalışmada biyografinin edebi türler içinde sosyal bilgiler dersinde kullanılabilir ve başarıyı arttıran bir edebi tür olduğu sonucuna ulaşmış ve bu sonuçta yapılan çalışmaya bu yönden benzerlik göstermektedir.

- Çalışmada ulaşılan sonuçlardan bir diğeri ise “Kültür ve Miras ” ünitesi başarı puanları arasında deney grubu son test puanlarının ile kontrol grubu son test puanlarına göre daha yüksek olduğudur. Deney grubuna biyografi kullanılarak konu anlatılmış. Kontrol grubuna ise kitapta tavsiye edildiği gibi konu anlatılmış ve yapılan testte deney grubunda daha fazla bir istatistiksel başarı tespit edilmiştir.

Bu sonuca destekleyen bir çalışma olan Oruç ve Erdem’in (2010) yılında yayımladığı makaledir. Bu çalışmada sosyal bilgiler dersinde kullanılacak biyografiler doğru tespit edilirse öğrencinin akademik başarısının arttıracığı yönünde tespitlerde bulunmuşlardır.

- Uygulanan tutum ölçeğinin sevmeye, fayda, ilgi, istek ve güven alt tutumları incelendiğinde, deney grubu ve kontrol grubu son tutum sonuçları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bu verilerden hareketle ders kitabının kullanıldığı kontrol grubunda öğrenci tutumları değişim gösterirken, deney grubunun son tutum verilerinde pozitif yönde daha anlamlı bir değişim olduğu görülmektedir.

Oruç ve Erdem (2010) yılında yaptıkları çalışmada sosyal bilgiler dersinde farklı yöntemleri kullanmak, dersi daha ilgi çekici hale getirdiğine bu farklı yöntemlerden biri olarak da biyografilerin olduğuna değinmişlerdir. Biyografiler, yalnız konu edindiği şahsın yaşamıyla sınırlanmamalı, aynı zamanda olayın yaşandığı devrin kültürünü, toplumsal olay ve yaşantılarını, yönetimini vb durumları da yansıtmalıdır. Bu yüzden biyografilerin öğretmenler tarafından derslerde kullanımı, öğrencilerin geçmiş dönemlerin sosyal ve kültürel yapısını daha iyi anlamalarına yardımcı olabileceği gibi derse karşı tutumlarının da olumlu yönde değiştireceği kanaatine ulaşmışlardır. Bu yönüyle adı geçen araştırma yapılan çalışmaya benzerlik göstermektedir.

- “Kültür ve Miras” ünitesi başarı durumu ve derse karşı öğrenci tutumları incelenmiş istatistiksel olarak veriler karşılaştırılmış uygulanan tutum ölçeği ve başarı ölçeği verileri sonucu; kontrol grubuna göre deney

grubunda akademik başarının daha çok arttığı, aynı zamanda öğrencinin derse karşı tutumunun olumlu yönde doğru orantılı değişim gösterdiği görülmüştür. Bu sonuç alan taraması yapıldığında araştırmaya benzer çalışmaların hiçbirinde değerlendirilmemiş ve tespit edilmemiştir. Bu veriler doğrultusunda sosyal bilgiler dersinde farklı yöntemlerin kullanımı öğrencinin derse karşı başarısını arttırırken derse karşı olumlu tutum geliştirmesine de neden olmaktadır kanaati oluşmuştur.

Öneriler

“Sosyal Bilgiler öğretiminde biyografinin bir materyal olarak kullanılmasının öğrencilerin akademik başarısına ve derse karşı tutumuna etkisi” adlı araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak aşağıdaki öneriler getirilmiştir.

- Araştırmada elde edilen sonuçlara göre, sosyal bilgiler dersinde biyografibir materyal olarak kullanılmasının etkili olduğögörülmektedir. Bu sebeple sosyal bilgiler dersinin öğretiminde, diğer sınıf seviyelerinde ve öğrenme alanlarında dersin kazanımına uygun olarak biyografilerin hazırlanması ve kullanılması önerilmektedir.
- Sosyal bilgiler öğretiminde biyografinin bir materyal olarak kullanılmasının öğrencilerin akademik başarısına ve derse karşı tutumuna etkisiadlı çalışmanın, farklı çalışma grupları üzerinde de araştırma yapılması önerilmektedir.
- Sosyal Bilgiler öğretiminde biyografinin bir materyal olarak kullanılmasının öğrencilerin akademik başarısına ve derse karşı tutumuna etkisi” ile ilgili öğretmen görüşlerinin de alındığı araştırmalaryapılması önerilmektedir.
- Sosyal bilgiler öğretim programında öğrencilerin derse etkin katılımlarınısağlamak amacıyla öğrenme alanlarına ve kazanımlara uygun biyografilerin tespit edilip yazmaları önerilmektedir.
- Sosyal bilgiler dersinin tüm sınıflar düzeyinde ve kazanımlara uygunbiyografilerin tespit edilip, ders yardımcıkaynağı olarak bir kitap haline getirilerek öğretmenlere sunulması önerilmektedir.
- Araştırmadan elde edilen bulgulardan hareketle, daha önceden yeteri kadaralan çalışmalarının yapılmadığı farklı edebi ürünlerin de (karikatür,

seyahatname, Őir, destan vb.) Sosyal Bilgiler 6đretimi aracı olarak kullanılabileceği 6nerilmektedir.

Kaynaklar

- Akbaba, B. (2009). Sosyal bilgiler öğretiminde görsel materyallerin kullanımı. İçinde M. Safran (Ed.) *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (ss. 283-319). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Aktaş, Ş. ve Gündüz, O. (2009). *Yazılı ve sözlü anlatım (2.Baskı)*. Ankara: Anı Yayınları.
- Akyüz, Y. (2005). *Türk eğitim tarihi M.Ö.1000-M.S. 2004*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Akyüz, Y. (2008). *Türk eğitim tarihi* (12. Basım). Ankara: Pegem Yayınları.
- Alpaslan, G. (2009).: Şiir, yaşam öyküsü, öz yaşam öyküsü . İçinde N.,Demir ve E., Yılmaz (Ed.). *Türk dili yazılı ve sözlü anlatım* (ss. 120-135).Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Asiltürk, B. (2011). *Yazılı anlatım metin inceleme ve oluşturma*. İstanbul: İkaros Yayınları.
- Barth, J. ve Demirtaş, A. (1996). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Yayınları.
- Binbaşoğlu, C. (1988). *Özel öğretim yöntemleri*. Ankara: Binbaşoğlu Yayınevi.
- Büyüköztürk, Ş. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Can, G. Yaşar, Ş. ve Sözer, E. (1998). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Can, Ö.(2003). Çocuk ve gençlik edebiyatının eğitim deki yeri ve önemi. *Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(8), 148-164.
- Crabtree, C., & Ravitch, D. (1988). *History-social science frame work for California public schools kinder gartent hough gradet welve*. Sacramento: California State Department of Education.

- Çelebioğlu, S. (2007). *Türk edebiyatı'nda modern biyografinin doğuşu* (Yüksek Lisans Tezi). Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Demirel, Ö. (2000). *Öğrenme sanatı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Doğanay, A. (2004). *Sosyal bilgiler programının genel amaçları ne olmalıdır*. İçinde A,Şimşek (Ed.), *I. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi* (s.s.30-45). Ankara: MEB Yayınevi.
- Doğanay, A. (2008). Çağdaş sosyal bilimler ışığında yeni sosyal bilgiler programının değerlendirilmesi, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2),77-96.
- Downey, M. (1986). Time, space, and culture. *Social Education*, 50, 490- 501.
- Dönmez, C. (2003). Sosyal bilimler ve sosyal bilgiler. İçinde C,Şahin (Ed.) , *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu* (s.-31-35) Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık.
- Er, H. (2005). *Sosyal bilgiler dersinde biyografi öğretimi: Atatürk'ün hayatı metninin analizi ve yeni bir tasarım* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara.
- Er, H. (2010). *Sosyal bilgiler eğitimi kapsamında ilköğretim öğrencilerinin biyografi kullanımına ilişkin görüşleri* (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara.
- Er, H. ve Şahin, M. (2012). Sosyal bilgiler dersinde biyografi kullanımına ilişkin öğrenci görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(10), 75-96. Erişim adresi <https://dergipark.org.tr/download/article-file/256494>
- Erdem, R. (2010). *Sosyal bilgilerde biyografi* (Yüksek Lisans Tezi). Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Öğretmenliği Bilim Dalı, Niğde.
- Erdem, R. ve Oruç, Ş. (2010). Sosyal bilgiler öğretiminde biyografi kullanımının öğrencinin derse karşı tutumuna etkisi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 215-229. Erişim adresi <https://www.academia.edu/9566557>.
- Fidan, N. Ve Erden, M. (2001). *Eğitime giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Fleming, M. (1985). Approaches to biography and autobiography in the classroom

portraits biography and autobiography in the secondary school. *National Council of Teachers of English*, 5(31), 3-7. Erişim adresi <https://eric.ed.gov/ED253884>

Gençtürk, M. (2005). *Tarih öğretiminde biyografi kullanımı* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Gömlüksiz, M. N. ve Kan, Ü. A. (2013). Sosyal bilgiler dersi tutum ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(2), 139-148. Erişim adresi <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/firatsbed/article/viewFile/5000175411/50001581>
91

Gürler, A.Z. (2018). *Sosyal bilgiler öğretiminde şiir kullanımının öğrencinin akademik başarısına etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Manisa Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Manisa.

Hartoonson, H.M., & M. Laughlin. (1989). Designing a social studies scope and sequence for the 21st century. *Social Education* 53, 388-98.

Johnson, H. (1925). *Teaching of history in elementary and secondary schools*. New York: The Macmillan Company.

Kan, Ç. (2006). Etkili sosyal bilgiler arayışı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(2), 537-544.

Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Kaymakçı, S. ve Er, H. (2009). Sosyal bilgiler öğretiminde biyografi kullanımı. İçinde M. Safran (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretimi* (s.145-165). Ankara: Pegem Akademi.

Kıbrıs, İ. (2000). *Uygulamalı çocuk edebiyatı*. Ankara: Eylül Yayınları.

Kılıçoğlu, G. (2009). Sosyal bilgiler tanımı, dünyada ve ülkemizde gelişimi ve önemi. İçinde M. Safran (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretimi* (s.100-120). Ankara: Pegem Akademi.

King, D.C. (1987). Delay persists in social studies reform but sign point to headway just ahead. *ASCD Curriculum Update*, 2(8), 1-8.

- Köken, N. (2002). Sosyal bilgiler kavramı üzerine bazı düşünceler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(7), 1-12. Erişim adresi <http://dergisosyalbil.selcuk.edu.tr/susbed/article/view/827>
- Köstüklü, N. (2006). *Sosyal bilimler ve tarih öğretimi*. Konya: Sebat Matbaacılık.
- Marquand, R. (1988). The meaning of America: Is it 'up for grabs' in U.S. schools. *The Christian Science Monitor*, 8(22), 1-12.
- McGowan, T.M., & Sutton A. (1988). Exploring a persistent association: Trade books and social studies teaching. *Journal of Social Studies Research*, 12, 8-16.
- McGowan, T., & Guzzetti, B. (2003). Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi. (Çev. A. Doğanay). *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(11), 35-44. Erişim adresi <http://dergipark.org.tr/cusosbil/issue/4367/59729>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2017). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı*. Ankara: MEB Yayınları
- Mutluay, R. (1977). *100 Soruda edebiyat bilgileri*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- National Council for the Social Studies. (1994). Ten thematic strands in social studies. *Social Education*, (10), 7-20.
- Oğuzkan, F. (2000). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Oktay, A. (2012). *Eğitim bilimine giriş* (6.Basım). Ankara: Pegem Akademi.
- Özdemir, M. (2009). Sosyal bilgiler öğretimi programı ve değerlendirilmesi. İçinde M. Safran (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretimi* (90-120). Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, C. (2006). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2003). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Parker, W. (1989). Participatory citizenship civics in the strong sense. *Social Education*, 55(4), 10-20.

- Patrick, J., & Hawke, S, D. (1982). Curriculum materials in social studies in the 1980 a report of project. *Association for Supervision and Curriculum Development*, 25(7), 39-50.
- Pehlivan, H. (2010). Eğitim de yapılandırmacı yaklaşım. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(23), 75-88. Erişim adresi <http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/c13s23/makale/c13s23mk.pdf>
- Perfect, K. A. (1999). Rhyme and Reason: Poetry for the heart and head. *The Reading Teacher*, 52 (7), 728-737.
- Ravitch, D, & C.E. Finn Jr. (1987). *What do our 17-year-olds know? A report on the first national assessment of history and literature*. New York: Harper&Row.
- Senemoğlu, N. (2004). *Gelişim öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Selvi, H. (2018). *Sosyal bilgiler dersi 2005 ve 2018 programının karşılaştırılması*, (Yüksek Lisans Tezi). Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Sönmez, V. (1999). *Sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Şimşek, A. (2009). Sosyal bilgiler derslerinde bir öğretim materyali olarak edebi ürünler. İçinde M.Safran(Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (80-112). Ankara: Pegem Akademi.
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.(2018), *İlköğretim ve ortaokul sosyal bilgiler dersi öğretim programı*, Ankara: MEB Yayınları.
- Tekgöz, M. (2005). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde edebiyat temelli öğretim yönteminin öğrencilerin akademik başarısına ve kalıcılığa etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Adana.
- Yeşiltaş, Erkan (2006). *Sosyal bilgiler fiziki coğrafya konuları öğretiminde araç-gereç kullanımının öğrencilerin başarı düzeylerine etkisi (Kars İli Örneği)*, (Yüksek Lisans Tezi). Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.

Ekler

Ek-1: Kùltür ve Miras Ünitesi Başarı Testi

SORU 1: Aşağıda verilen eserlerden hangisi Mimar Sinan'a ait değildir?

A. Şehzade Cami	B. Selimiye Cami
C. Sultan Ahmet Cami	D. Süleymaniye Cami

SORU 2: Osmanlı Devleti, Balkanlarda fethettiğı toprakları Türkleştirmek ve İslamlaştırmak için iskân politikası uygulamış, Anadolu' da ki göçebe Türkmenleri yeni fethettiğı bölgelere yerleştirmiştir. Buna göre;

Aşağıdakilerden hangisi iskan politikasının sağladığı yararlarından değildir?

- A. Fethedilen yerlerde Türk nüfusu artmış ve Türk-İslam kültürü yayılmıştır.
- B. Boş ve verimsiz araziler tarıma açılarak üretim ve vergi gelirleri artmıştır
- C. Balkanların Türkleşmesi ve İslamlaşması sağlanarak buralarda uzun yıllar kalıcı egemenlik kurulmuştur.
- D. Konargöçer Türklerin balkanlara yerleştirilmesi sonucunda balkanlarda sık sık isyanlar çıkmıştır.

SORU 3: Osmanlı Devleti, egemenliğı altındaki tüm millet ve dinlere büyük bir saygı ile yaklaşmış, hiç kimseye ayrımcılık yapmamıştır. Osmanlının uyguladığı bu ..... İle Müslüman olmayanların da Osmanlı yönetiminden memnun kalmasını sağlamıştır. Bunun sonucunda da Osmanlı Devleti' nin balkanlarda daha kalıcı olması sağlanmıştır.

Yukarıdaki tanım cümlesinde boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilir?

A. İskan politikası	B. Hoşgörü politikası
C. Tımar sistemi	D. Gaza ve cihat anlayışı

SORU 4 :

- i. Anadolu'da düzeni sağladıktan sonra Macarlarla 1444 yılında Edirne-Segedin Antlaşmasını imzalayarak tahtı 12 yaşındaki oğlu II. Mehmet'e bıraktı.
- ii. 1448 II. Kosova Savaşı'nda intikam isteyen Haçlıları tekrar yendi. Bu savaş ile Avrupalıların Türkleri Balkanlardan çıkarma ümidi kalmadı
- iii. İstanbul' u kuşattı fakat alamadı.

Yukarıda yaşanan gelişmeler aşağıdaki hangi Osmanlı padişahı döneminde gerçekleşmiştir?

- A. Mehmed (Çelebi) Dönemi
- B. II. Murad Dönemi
- C. I. Murad Hüdavendigâr dönemi
- D. I. Beyazıt Dönemi

SORU 5 :

- i. Öncelikli olarak Osmanlı Devleti'nin doğu ve güney sınırları ile ilgilenmiştir.
- ii. Mısır Seferi olarak adlandırılan Mercidabık (1516) ve Ridaniye Savaşları (1517) ile Memluk Devleti'ni ortadan kaldırarak Osmanlı topraklarını Afrika Kıtası'na kadar genişletmiştir.
- iii. Baharat Yolu ve Halifelik Osmanlı Devletine geçmiştir.

Yukarıda yaşanan gelişmeler aşağıdaki hangi Osmanlı padişahı döneminde gerçekleşmiştir?

- A. Mehmed (Çelebi) Dönemi
- B. I. Mehmet (Fatih) Dönemi
- C. Yavuz Sultan Selim Dönemi
- D. I. Süleyman (Kanuni) Dönemi

SORU 6: Lâle Devri larak adlandırılan dönemde 1718–1730 yılları arasında tahtta III. Ahmed vardı, sadrazam olarak da Nevşehirli Damat İbrahim Paşa görev yapmaktaydı. 1718 senesinde imzalanan Pasarofça Antlaşması'ndan sonra başlayan yenilik hareketleri sırasında Yirmi sekiz Çelebi Mehmed Efendi fen ve sanat alanlarındaki gelişmeleri görmek, Fransa ile ilgili daha fazla bilgi edinebilmek amacıyla Paris'e gönderilmişti. Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi'nin elçilik raporunda verdiği bilgiler Osmanlının çağdaşlaşmasına önemli katkılar sağlamıştır. Buna göre;

Aşağıdakilerden hangisi Lale Devri döneminde yapılan yeniliklerden değildir?

- A. İlk kez çiçek aşısı uygulanmıştır
- B. İtfaiye teşkilatı kurulmuştur
- C. İlk Osmanlı matbaası kurulmuştur
- D. İlk kağıt para basılmıştır

SORU 7: Sultan II. Mahmut, tımar sisteminin bozulmasından sonra asker ve vergi toplama işini üstlenen ve zamanla bölgelerinde güç kazanan toprak sahibi âyanlarla Sened-i İttifak'ı imzalamıştır (1808). Bu antlaşmaya göre antlaşmaya göre padişah âyanların varlık ve haklarını tanıyacak, âyanlarda padişahın otoritesini tanıyacaktı. Ve devlete kendi bölgelerinde çıkan olaylarda, vergi ve asker toplamaya yardım edeceklerdi. Buna göre;

Sened-i İttifak aşağıdakilerden hangisine neden olmuştur?

- A. Padişahın iktidar gücü kısıtlanmıştır
- B. Padişahın yönetimdeki otoritesi artmıştır
- C. Ayanların varlığına son verilmiştir
- D. Demokratikleşme hareketlerinin başlamasına neden olmuştur

SORU 8: III. Selim ıslahatlara başlamadan önce halkın, askerlerin ve ulemanın ileri gelenlerinden devletin zayıflamasının nedenleri ve neler yapılması gerektiği hakkında görüşlerini bildirmelerini istemiştir. buna göre

Aşağıdakilerden hangisi III. Selim Islahatlarından değildir?

- A. Nizam-ı Cedid adıyla Avrupa tarzında bir askerî ocak kurulmuş.
- B. Avrupa başkentlerinde (Paris, Londra, Berlin, Viyana) daimî elçilikler açılmıştır
- C. Kâğıt ve kumaş fabrikası kurulmuştur.
- D. Batı dillerinde yazılmış önemli eserler Türkçeye çevrilmiş

SORU 9: Osmanlı insanının dikkat çeken bir yardımlaşma geleneği daha vardır. Ramazan aylarında hâlivakti yerinde olanlar hiç tanımadıkları, bilmedikleri mahalleleri dolaşmaya çıkarılmış. Oralardaki bakkal, manav gibi esnafa uğrar, dükkânın ıssız bir anını kollar ve dükkân sahibiyle baş başa kalınca sorarlarmış: “..... var mı?” ....., borçlunun ismini ve ne kadar borcu olduğunu gösteren, günümüzdeki veresiye defteridir. Zimem defterinin olduğunu öğrenen kişi kimin ne kadar borcunu ödediğini öğrenme gereği duymadan “Baştan, ortadan ve sondan şu kadar sayfanın borcunu hesapla.” dermiş. Hesaplanan borcu ödedikten sonra da “Haydi, Allah kabul etsin.” Deyip dükkândan çıkarmış. Borç ödeyen kişi kimin borcunu ödediğini, borcu ödenen kişi de hayır sahibinin kim olduğunu bilmezmiş. Bilmek gereği de duymazmış. Buna göre;

Yukarıdaki metinde boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A. Zimem defteri
- B. Şirket-i Hayriye
- C. Menafi Sandıkları
- D. Duyun-u Umumiye İdaresi

SORU 10:

- I. Anadolu ve balkanlarda güçlü bir devletin olmaması
- II. Balkanlarda uyguladığı hoşgörü politikası
- III. Padişahların yetenekli ve teşkilatçı olması
- IV. Bizans devletinde taht kavgalarının yaşanması ve tekfurların halka baskı uygulaması

Yukarıdakilerden hangisi ya da hangileri Osmanlı Devleti'nin kısa sürede büyümesinde etkili olan faktörlerdendir?

- A. Yalnız I
- B. I ve IV
- C. II, III ve IV
- D. I, II, III ve IV

SORU 11: ....., Bunalım Devri veya Fasıla-i Saltanat 'da denir. Osmanlı hükümdarı Yıldırım Bayezid'in beş oğlundan dördü arasındaki taht kavgaları nedeniyle 1402'den 1413'e kadar süren kargaşa dönemidir.

Yukarıdaki tanım cümlesinde boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilir?

- A. Fetret Devri
- B. Devşirme Sistemi
- C. İskan Politikası
- D. Tımar Sistemi

SORU 12 :

- I. İstanbul'u kuşatan ilk Osmanlı padişahıdır.
- II. İstanbul'u kurtarmak için gelen Haçlıları Niğbolu Savaşı'nda (1396) yendi.
- III. Anadolu'da Osmanlı siyasi birliğini sağladı.
- IV. Timur ile 1402 yılında yaptığı Ankara Savaşı'nı kaybetti ve esir düştü.

Yukarıda yaşanan gelişmeler aşağıdaki hangi Osmanlı padişahı döneminde gerçekleşmiştir?

- A. I.Mehmed (Çelebi) Dönemi   B.I. Murad Hüdavendigâr Dönemi
C.I. Beyazid (Yıldırım) Dönemi   D. Orhan Bey Dönemi

SORU 13 :

- I. Bursa'yı fethederek başkent yaptı.
II. Bizans'ı Maltepe (Palekanon) Savaşı'nda yendi. İznik ve İzmit alındı.
III. Çimpe Kalesi alındı. Rumeli'ye geçiş sağlandı.
IV. Yaya ve müselleme adıyla ilk düzenli orduyu kurdu.

Yukarıda yaşanan gelişmeler aşağıdaki hangi Osmanlı padişahı döneminde gerçekleşmiştir?

- A. Osman Bey Dönemi
B. Orhan Bey Dönemi
C. II. Murad Dönemi
D. I. Mehmed (Çelebi) Dönemi

SORU 14 : “Bizler başkent dışında yaşayan askerleriz. Osmanlı ordusunun en kalabalık gücünü bizler oluşturuyoruz. Devlet bize doğrudan maaş vermez. Bize bakmakla yükümlü tuttuğu kişilere tımar ismi verilen dirlik toprağı verir. Tımar sahipleri elde ettiği gelirin bir kısmı ile bizim bütün masraflarımızı karşılar. Savaş zamanı hızla orduya katılırız. Barış zamanı ise atlarımızla savaş talimi yapar ve ihtiyaçlarımızı karşılayan tımar sahibinin topraklarındaki üretimi denetleriz. Aynı zamanda bulunduğumuz bölgenin güvenliğini de sağlarız. Hem tımar topraklarında yaşadığımız hem de atlı askerler olduğumuz için bize..... denir.”

Yukarıda ki tanım cümlesinde boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A. Lağımcılar   B. Deliler
C. Azaplar   D. Tımarlı Sipahiler

SORU 15 : Aşağıda II. Abdulhamit dönemi ıslahatları ile gerçekleştirildiği alan eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?

- A. Meşrutiyetin İlanı – Yönetim
- B. Ziraat Bankasının Açılması- Ekonomik
- C. Duyun-u Umumiye Teşkilatının Kurulması-Siyasi
- D. Hukuk Mektebinin Açılması -Eğitim

SORU 16: Divan-ı Hümayun Osmanlı Devletinde devlet işlerinin görüşüldüğü ve karara bağlandığı en önemli yönetim organıdır. Orhan Bey zamanında kurulmuştur. Alanında uzman kişilerden oluşan divan teşkilatı padişaha devlet idaresinde yardımcı olurdu. **Ancak son kararı padişah verirdi.** Ayrıca çözülemeyen şeri ve hukuki davaların karara bağlandığı en yüksek mahkeme ve idari makamdı. Buna göre ;

Yukarıda altı çizili cümlede Divan-ı Hümayun ile ilgili vurgulanmak istenen aşağıdakilerdendir?

- A. Divan-ı Hümayunun danışma meclisi niteliği taşıdığı
- B. Başında padişahın bulunduğu
- C. Önemli bir yönetim organı olduğu
- D. En yüksek mahkeme ve idari makam olduğu

SORU 17 : Aşağıda verilen el sanatlarından hangisi Osmanlı Devletinde gelişmemiştir?

- A. Çiniçilik
- B . Heykel
- C . Minyatür
- D . Süsleme

SORU 18:

- I. Avrupa'da feodalite (derebeylik) rejimi yıkılmıştır
- II. İstanbul Boğazı, Karadeniz Ticaret Yolu Osmanlı Devleti'nin denetimine geçti.
- III. Avrupa'da Rönesans'ın başlamasında etkili olmuştur.
- IV. II. Mehmet'e "Fatih" unvanı verildi.

Yukarıdakilerden hangisi ya da hangileri İstanbul'un fethinin Türk tarihi açısından sonuçlarındandır?

- A. Yalnız I   B. I ve III
C. II ve IV   D. I,III ve IV

SORU 19: Tarihimizde Tanzimat Fermanı ile başlayıp I. Meşrutiyet'in ilanına kadar süren döneme Tanzimat Dönemi denir. Tanzimat Fermanı ile Osmanlı tarihinde yeni bir devir başlamıştır. Tanzimat ile devletin siyasi, sosyal, askerî ve kültürel alanlarda kötüye gidişini önlemek amacıyla daha geniş kapsamlı yenilikler yapılmıştır. Tanzimat Fermanı'na 3 Kasım 1839'da Gülhane Parkı'nda halka okunduğu için Gülhane Hatt-ı Hümayun'u da denir. Buna göre;

Aşağıdakilerden hangisi Tanzimat Dönemi yeniliklerinden değildir?

- A. Duyun-u Umumiye İdaresi (Genel Borçlar) kurulmuştur.
B. Ziraat Bankasının Kurulmuştur
C. Posta Nezareti açılmıştır
D. Süveyş Kanalı ve Panama Kanalı açılmıştır

SORU 20: Kanuni Sultan Süleyman Döneminde gerçekleşen aşağıdaki olaylardan hangisi Osmanlı Devletinin üstünlüğü ile sonuçlanmamıştır?

- A.Alman Seferi
B.Mohaç Meydan Savaşı
C.Belgrat'ın kuşatılması
D.1.Viyana Kuşatması

Ek-2: Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği

	Tamamen Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum
1. Sosyal Bilgiler benim için önemli bir derstir.					
2. Sosyal Bilgiler dersinin bir an önce bitmesini isterim.*					
3. Gelecekte Sosyal Bilgiler öğretmeni olmak isterim					
4. Sosyal Bilgiler dersine çalışmaktan nefret ederim.*					
5.Sosyal Bilgiler dersindeki konulara merak duyarım.					
6. Sosyal Bilgiler dersindeki konular, ilgimi çeker.					
7. Sosyal Bilgiler dersine çalışmak yorucudur.*					
8. Sosyal Bilgiler dersi yerine, başka dersleri tercih ederim.*					
9.Kendimi iyi ifade edebildiğim derslerden biri, Sosyal Bilgilerdir.					
10. Ne yaparsam yapayım, Sosyal Bilgiler dersinde başarılı olamam.*					
11. Sosyal Bilgiler dersine çalışırken sıkılmam.					
12. Sosyal Bilgiler dersini ilgiyle takip ederim.					
13.Sosyal Bilgiler dersinde kendimi gergin hissederim.*					
14. Sosyal Bilgiler dersinin başlamasını heyecanla beklerim.					
15. Sosyal Bilgiler dersinde zorlanırım.*					
16. Boş zamanlarımda, Sosyal Bilgiler dersine ilişkin bir şeyler okumaktan hoşlanırım.					
17. Sosyal Bilgiler dersini daha uzun süre işlemek isterim.					
18. Keşke Sosyal Bilgiler dersi hiç olmasaydı.*					
19. Sosyal Bilgiler, kendimi yetersiz hissettiğim derslerden biridir.*					
20. Sosyal Bilgiler dersinin işlenmesini hiç istemem.*					
21. Sosyal Bilgiler dersini gerekli bulurum.					
22. Sosyal Bilgiler dersindeki konular ilgimi çeker.					
23. Sosyal Bilgiler dersinde öğrendiklerim, bana hiç fayda sağlamaz.*					
24. Sosyal Bilgiler dersinde görev almaktan memnun olurum.					
25.Sosyal Bilgiler dersinin başlamasını hiç istemem.*					
26.Sosyal Bilgiler dersinde, kendimi güvende hissederim					
27. Sosyal Bilgiler gereksiz bir derstir.*					
28. Sosyal Bilgiler dersinin bitmesini istemem.					
29. Sosyal Bilgiler dersini sevmem.*					

Ek-3: Tutum Ölçeği İzni

Ek-4: Uygulama İzin Belgesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 22/02/2019-E.9290

T. C.
KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 45295868-044-
Konu : Anketler

EGİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : a) 21/12/2018 tarihli ve 46638989-300-60293 sayılı yazı,
b) 11/02/2019 tarihli ve 2976508 sayılı yazı.

Enstitünüz Sosyal Bilgiler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans programı 200981301103 nolu öğrencisi Hakan BİÇER 'in "*Sosyal Bilgiler Dersinde Öğretim Yöntemi Olarak Biyografi Kullanımının Öğrencinin Akademik Başarısına Etkisi*" konulu uygulama çalışmasına ilişkin Ankara İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün ilgi (b) yazısı yazımız ekinde gönderilmektedir. Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

e-imza
Mikdat BEKTAŞ
Daire Başkanı

EK :
İlgi (b) yazı

Evliya Çelebi Yerleşkesi Tavşanlı Yolu 10. Km 43100 KÜTAHYA
Telefon: 2742652031-Faks: 2742652027
E-Posta: ogrisi@dpu.edu.tr

Ayrıntılı bilgi için iritibat: V.KAYA Bilgisayar İşletmeni
Elektronik ađ:http://www.dpu.edu.tr
KEP Adresi: dumlupinaruniversitesi@hs01.kep.tr

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 14588481-605.99-E.2976508
Konu : Araştırma İzni

11.02.2019

KÜTAHYA DÜMLUPINAR ÜNİVERSİTESİNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2017/25 nolu Genelgesi.
b) 26/12/2018 Tarihli ve E.10568 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Hakan BİÇER'in "Sosyal Bilgiler Dersinde Öğretim Yöntemi Olarak Blyografi Kullanımının Öğrencinin Akademik Başarısına Etkisi" konulu çalışması kapsamında uygulama talebi Müdürlüğümüze uygun görülmüş ve uygulamanın yapılacağı ilçe Millî Eğitim Müdürlüklerine bilgi verilmiştir.

Görüşme formunun (4 sayfa) araştırmacı tarafından uygulama yapılacak sayıda çoğaltılması ve çalışmanın bitiminde bir örneğinin (cd ortamında) Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Şubesine gönderilmesini rica ederim.

Turan AKPINAR
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

Güvenli Elektronik İmzalı
Aşlı ile Aynıdır.

11.02.2019

Adres: Emniyet Mah. Alparslan Türkeş Cad. 9/A
Yönetimlik: ANKARA
Elektronik Adı: www.meb.gov.tr
e-posta: istatistik06@meb.gov.tr

Bilgi için: D. KARAGÜZEL

Tel: 0 (312) 212 36 00
Faks: 0 (312) 221 02 16

Bu evrak güvenli elektronik imzalı ile iletilemiştir. http://ekim.meb.gov.tr adresinden 330b-49df-3895-bcf1-6eal kodu ile teyit edilebilir.

Ek-5: Etik Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 20/03/2019-E.13254

T. C.
KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurul

Sayı : 56120658-044-
Konu : Uygulama İzni Hk. (Hakan BİÇER)

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 01/03/2019 tarihli ve 46638989-044-10472 sayılı yazı.

İlgi sayılı yazınız gereği, Üniversitemiz Etik Kurulunun 13.03.2019 tarih ve 2019/03 sayılı toplantısında alınan karar ekte gönderilmektedir.
Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-imza

Prof. Dr. Orhan ELMACI
Başkan

Evlıya Çelebi Yerleşkesi Tavşanlı Yolu 10. Km 43100 KÜTAHYA
Telefon: 2742652031-Faks: 2742652014
E-Posta: etikkurul@dpu.edu.tr

Ayrıntılı bilgi için irtibat: H.AĞARTAN Bilgisayar İşletmeni
Elektronik ađ:http://www.dpu.edu.tr
KEP Adresi: dumlupinaruniversitesi@hs01.kep.tr

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

T. C.
KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurul Başkanlığı

Toplantı Tarihi: 13/03/2019
Toplantı Sayısı: 2019/03

GÜNDEM 5 : Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nün 01.03.2019 tarih ve E-10472 sayılı yazısı gereğince Sosyal Bilgiler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans programı öğrencisi Hakan BİÇER 'in "*Sosyal Bilgiler Dersinde Öğretim Yöntemi Olarak Biyografi Kullanımının Öğrencinin Akademik Başarısına Etkisi*" konulu tezinde kullanılmak amacıyla, Ankara İli Sincan İlçesi Ahmet Andiçen Ortaokulu 7. Sınıf öğrencileri ile anket ve uygulama ölçeği yapma talebinin etik açıdan uygunluğu üzerine görüşme.

KARAR 5 : Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nün 01.03.2019 tarih ve E-10472 sayılı yazısı gereğince Sosyal Bilgiler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans programı öğrencisi Hakan BİÇER 'in "*Sosyal-Bilgiler Dersinde Öğretim Yöntemi Olarak Biyografi Kullanımının Öğrencinin Akademik Başarısına Etkisi*" konulu tezinde kullanılmak amacıyla, Ankara İli Sincan İlçesi Ahmet Andiçen Ortaokulu 7. Sınıf öğrencileri ile anket ve uygulama ölçeği yapma talebinin etik açıdan uygunluğu üzerine görüşüldü. *Yapılan görüşmeler ve değerlendirmeler sonucunda, anket sonuçları yayınlanmadan önce ilgili kurumdan onay alınması şartıyla, çalışmada etik açıdan bir sakınca olmadığına ve uygulanabilirliğine oy birliği ile,*

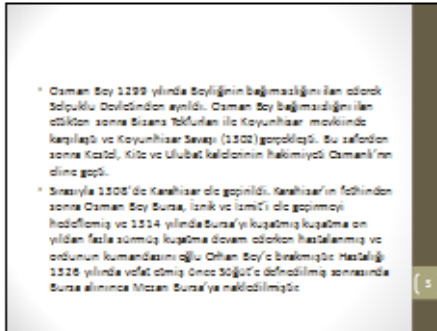
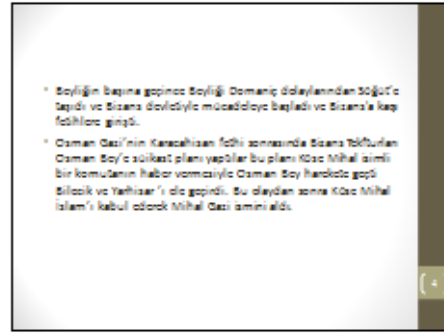
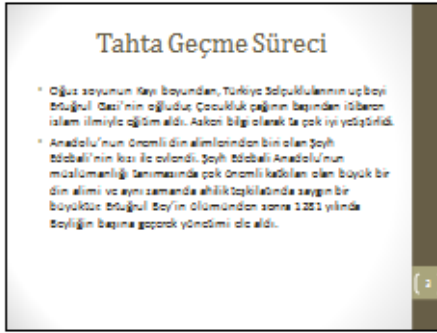
Karar verilmiştir.

Prof.Dr.Orhan ELMACI
Başkan

Ek-6: Uygulama Sunuları

BABASI	ERTUĞRUL GAZİ
ANNESİ	MALİME HATUN
DOĞUM TARİHİ	1258
ÖLÜM TARİHİ	1326
RADİKAHUK SÜRESİ	17 YIL

ORHAN BEY

(7)

BABASI	:OSMAN BEY
ANNESİ	:MAL MATUN
DOĞUM TARİHİ	:1281
ÖLÜM TARİHİ	:1360
RADİŞANLIK SÜRESİ	:34

(8)

TAHTA GEÇME SÜRECİ

- 1281 yılında doğan Orhan Bey, Devletin başına geçmesi için çok küçük yaşta itibaren çok ciddi eğitimlere tabii tutuldu. Şeyh Edebali ve Damsın Fakih gibi dini ve ilmi bilginleri çok fazla olan kişilerden eğitim aldı.
- Babasının 1304 yılında Bursa kuşatması devam ederken hastalanmasından sonra devletin yönetimini ele aldı. Bursa fethi sırasında Osman Bey vefat etti Orhan Bey Bursa'ya fetihlemeden sonra babasının nasıhları vasiyeti üzerine Bursa'ya nakletilikten sonra devletin ikinci sultanı olarak tahta geçti. Sonrasında başkentini Bursa'ya taşıdı.

(9)

SİYASİ SÜREÇ

- Orhan Bey tahta geçtikten fetihlerine hız vererek devam etti. 1329 Palekanton Savaşı ile Bizans Devleti'ne çok ağır bir darbe vurdu. 1330'da İznik'i alarak şehri yeniden düzenledi ve devletin geçici Merkezi haline getirdi. İznik'te çarşıcılığı geliştirerek ticarî eserlerin artmasını sağladı.
- Orhan Bey devletin sınırlarını genişletmeye devam etti. Fetihlerinde sırasıyla 1331'de Taraklı, Mudurnu ve Göynük kasabalarını, 1333'de Gerçek, 1336'da Kırzın, Mihaliç ve Ulubat kasabalarını aldı bu sayede İznik'in fetihini kolaylaştırması oldu. Sonrasında 1337'de İznik'in fetihini ile Kocaeli yarımadasının tamamını Osmanlıların eline geçti.

(10)

Bizans Devleti'nde iç karışıklıklar sonucu dönemde Gelibolu yarım adasındaki Çimpe kalesini 1353'te alarak Rumeli tarafına geçmenin önü açılmaya başladı. Oğlu Süleyman Paşa'yı Rumeli'deki kuvvetlerine komutan olarak görevlendirerek Tekirdağ gibi Bolayır gibi önemli kaleleri fethetti.

Rumeli ve Bizans tarafında bu yönde başarılar elde edilişten aynı zamanda Anadolu'da siyasi birliği sağlamak çalışmalarına hız verdi. Önemli bir denizci beylik olan Balıkesir tarafında kurulan Karacınçulları'dan 1345'te Eretna Beyliğini 1354'te alarak ülke sınıflarını genişletti. Devlet Batı'da Tekirdağ'a, Doğu'da Ankara'ya kadar Güney'de ise Balıkesir'e kadar genişledi. Orhan 1359 yılında oğlu Süleyman Paşa'nın ölümünden sonra hastalandı ve 1360 yılında vefat etti.

(11)

1. MURAT HÜDAVENDİGAR

(12)

SABASI : İORHAN BEY
ANNESİ : NİLÜFER HATUN
DOĞUM TARİHİ : 1326
ÖLÜM TARİHİ : 1389
PADİŞAHLIK SÜRESİ : 27 YIL

12

TAHTA GEÇİŞ SÜRECİ

- 1326 yılında Bursa'da doğdu. Küçük yaşta İbren dönemin önemli çözümleri karşısında büyük bir dikkat ve cesaretle yetişti. Lala Şahin Paşa gibi önemli devlet adamı ve idarecilerle idare ve harp eğitimini aldı. Ağabeyi Süleyman Paşa'nın ölümünden sonra Kumlulu'da bulunan orduun başına geçti. 1360 yılında Orhan Bey'in ölümünden sonra Bursa'ya geldi ve Osmanlı devletinin başına geçti (1360).

13

SİYASİ SÜREÇ

- 1. Murat, Kumlulu fethettilerinde kısa zamanda çok daha hızlı ilerleme sağlandı. Kumlulu'nun önemli şehirlerinden bir olan Edirne 1362 yılında fethedildi ve Devletin merkezi Bursa'dan Edirne'ye taşındı. Osmanlı'da yeni bir alan politikası oluşturarak Anadolu'daki bazı kavgalı Türkmen aşiretlerini fethedilen Kumlulu topraklarına yönlendirerek burada Türk ve Müslüman nüfusu artırarak bu bölgenin Türkleşmesini hızlandırdı. Aynı zamanda Kumlulu'nun hazinelerini de ele geçirmiş oldu. Aynı zamanda Kumlulu ve diğer Balkan topraklarında fethettilerinin kalıcılığını sağlayarak Osmanlı'nın 600 yıllık hakimiyetinin önünü açmış oldu.

14

- Osmanlı Devleti'nin bu hızlı ilerleyişini durdurmak için Hıristiyanların dini lideri Papa'nın çağrısı üzerine Macar, Sırp, Bosna, Eflak kuvvetlerinden meydana gelen bir haçlı ordusu oluşturuldu ve bu Haçlı Kuvvetleri ile Osmanlı Ordusu arasında Sırpsındığı savaşı (1364) gerçekleşti ve Haçlı Ordusu büyük bir bozguna uğradı. Bu bozgun sonrasında Osmanlı'nın Balkanlar'da ilerleyişi hızlandı ve sırasıyla Yanbolu, Samakı, Gümülcine, İskeçe, Kavala, Dirana, Serez ve Karaferye gibi önemli kalelerin fethedildi.

15

- Murat Her bir taraftan fethettilerine devam ederken, diğer taraftan ortaya çıkan mali, idari ve askerî ihtiyaçları karşılamak için tedbirler aldı. Tımar teşkilatı geliştirildi. Yaya, muadilim ve yarımuadilim ilave olarak kapıkulu askerlerinden maaşlı süvari ordusu kuruldu.

16

- Sultan Murat'ın Anadolu'da siyasi birliği sağlama çabaları sırasında Balkanlar'da Sırp, Sırp ve Bulgar kralları, Osmanlı Devleti'ni Balkanlardan atmak için bir araya gelerek ittifak kurmuşlardır. Bu nedenle ittifakla Osmanlı ordusu Kosova'da karşılaşmışlardır. Bu savaşta Osmanlı Sultanı Murat öldü ve iki oğuldu. İki oğuldu da Allah'ın gözyaşları içinde göçle yalvarı: "Ya Rabbi bu müminleri küfür dinden mahcup edip helak etme. Bunları mansur ve müzaffer et. Ya Rabbi Mülik ve Kulunum. Ben kime istersen vaktim. Ben dahi bir aca kullunum. Mülik ve mal benim malımdır. Doğruca Hamon hata ve muhbirim benim namusudur. Beni bu Müslümanlar'a bulan et. Eved beni gazi kıldın, yemdi de yalvarıdın namus kıldın." İ. Kosova savaşında düşman ağır bir yenilgi aldı. 1. Murat savaş kazanıp savaş meydanında doğduğu yerde yeni bir Sırp asker tarafından öldürüldü. Her ne kadar öldürüldü ve sonrasında da çok istediği şehitlik mertebesine ulaştı. 1. Murat savaş meydanında şehit olan ilk Osmanlı padişahıdır.

17

• Bu tahrikler, iki büyük Türk hakanını Ankara'da karşı karşıya getirdi. Çubuk Ovası'nda yapılan savaş sonunda Osmanlı Ordusu, mağlubiyete uğradı. Yıldırım Beyazıt esir düştü (28 Temmuz 1402). 7 ay sonra kederinden ve nefes darlığından 44 yaşında vefat etti (1403).

15

1. MEHMET (ÇELEBİ)

16

BABASI	:YILDIRIM BEYAZIT
ANNESİ	:DEVLET HATUN
DOĞUM TARİHİ	:1379
ÖLÜM TARİHİ	:1413
PADİŞAHLIK SÜRESİ	:5 YIL

17

TAHTA GEÇİŞ SÜRECİ

• Babası Yıldırım Beyazıt'ın eşi Devlet Hatun'dur.1379 yılında Edirne'de doğan 1.Mehmed Osmanlı padişahlarının beşincisi aynı zamanda Osmanlı Devleti'nin ikinci kurucusu olarak da kabul edilir.

1.Mehmed de diğer Osmanlı padişahları gibi devrin önemli alimlerinden ders alarak yetişti. Devlet idaresinde tecrübe sahibi olması içinde 1395 yılında Amasya Sancığına Sancak Bey'i olarak görevlendirildi.

18

• Yıldırım Beyazıt'ın Ankara Savaşında Timur'a kaybetmesinden kısa bir süre sonra ölmesi Osmanlı Devleti himayesine geçen Beyliklerin Devletten ayrılmak istemeleri sonucu yaşanan Fethişlerin ve devlet ilfolumsainin durması olarak adlandırılan Fetret Dönemi (1402-1413)sonrası tahta geçen 1.Mehmed 1413 kardişleri Musa Çelebi, Süleyman Çelebi ve İsa Çelebi ile taht mücadelesine girmiş ve kazanmıştır. Edirne'de tahta geçtikten sonra, Osmanlı Devleti'ni karışık ve büyük bunalmışlar kutlaması devletin birliğini topar sağlanması ve fetih hareketlerine başlayarak toprak kazanması 1.Mehmed'in Osmanlı Devleti'nin 2.kurucusu olarak değerlendirilmesine sebep olmuştur.

19

SİYASİ SÜREÇ

- Fethişleri;
- 1414'te İsmir'i aldı;
- Boyuzan, Sivrihisar, Akçhisar, Yalvaç ve Boğaziçi gibi önemli gücegahlar üzerinde bulunan bölgeden Osmanlı topraklarına katarak Anadolu'da ticaret yollarının hakimiyetini sağlamaya çalıştı;
- Candaroğulları Beyliğiyle girdiği mücadele sonucu Trabzon, Çankırı ve Yalova'ki fethetti.

20

- * Fethillerin göçtüğün için iç siyasette bazı önemli hadiseler gerçekleşti. Bunlardan dikkat çeken olay Şeyh Bedrettin isyanıdır. Şeyh Bedrettin, İslami yapantıya uygun olmayan zengin fikirleri olan bir din adamıyken çıkan fark edilen isyan hareketi başlatmış Şeyh Bedrettin yakalanmış İslam alimlerinin fetvası üzerine idam edilmiştir.
- * Selânet döneminde bir çok olayla mücadele eden 1. Mehmet 26 Mayıs 1421 tarihinde vefat etti.

(21)

- * Çelebi Mehmet dikkat çeken özellikleri çok azimli, inanca sahip, sabırlı aynı zamanda sözcüğüne güvenilen bir padişah'tır. Yirmi dört savaşa katılmış ve bizzat silahlı mücadele etmiştir. Kendi döneminde yapılmış ve bizzat silahlı mücadele etmiştir. Kendi döneminde yapılmış ve bizzat silahlı mücadele etmiştir.
- * Memleketin imanna büyük önem verdi. Bursa'da Yeşil Türbe ile bir cami, madraza ve imaret, Edirne'de bir cami ve bedesten, Amasya'da da eğlül Kasım için bir türbe yaptırdı.

(22)

2. MURAD

(23)

BABASI	:1. MEHMET (ÇELEBİ)
ANNESİ	:EMİNE HATUN
DOĞUM TARİHİ	:1404
ÖLÜM TARİHİ	:1481
PADİŞAHLIK SÜRESİ	:30 YIL

(24)

TAHTA GEÇİŞ SÜRECİ

- * Osmanlı çözüldüğü için çok önem verdiği için 2. Murad'a diğer Osmanlı sultanları gibi devrin önemli alimlerinden dersler almıştı. Bursa, Edirne ve Amasya gibi şehirlerde bulunmuştu. Yönetim tecrübesi kazanması istenmişti.
- * Dikkat çeken önemli bir ayrıntı daha 11 yaşında İken teorik olarak Amasya Valiliğine gönderilmişti.
- * Çözüldüğü döneminde 1421'de Samsun'u alarak önemli bir komutan olacağını göstermiş oldu.

(25)

- * 1. Mehmet'in rahatsızlanması üzerine bazı paşalar Amasya Valisi olan II. Murad'a haber ulaştırdılar. Bu durum 1. Mehmet'in ölümüne kadar gelişti. Çelebi diğer çözüldüğü taht kavgasına girişmesini engellemek ve bir an önce 2. Murad'ı tahta çıkarmak. Babasının ölümünden yaklaşık bir ay sonra yani 25 Haziran 1421'de başkent Bursa'da Osmanlı tahtına geçti.

(26)

SİYASİ SÜREÇ

- Tahta geçtikten sonra devletin hem Anadolu'da hem de Avrupa'da sınıflarını genişletmek ve Anadolu'da siyasi birliği sağlamak için mücadelelere başladı.
- Candaroğulları, Menteşe ve Germiyan Beylikleri'ne son verdi. Bu beyliklerin alınmasıyla Anadolu'da güvenliği sağlanmış oldu ve artık Rumeli'ye doğru harekete geçti.
- 1428'de Venedik üzerine denizine ile sefer düzenledi. Bu seferler 1429-1430 yılları arasında devam etti. Bu seferler sonucu ;
- Şubat 1430'da Solanik ile geyirildi.
- Temmuz 1430'da Lepski Anlaşması ile Solanik, Makedonya, Trakya ve Yanya alındı ve Venedik vassalı yapıldı.
- Eflak Beyliği toprakları Osmanlı topraklarına dahil edildi.

37

- Balkanlarda ilerleyişi durdurmak için bazı devletler birleşerek Osmanlı'ya karşı toprak koruma çabasına girdiler. Balkanlardaki bu hareketlilikten faydalanan başta Karamanoğlu Beyliği olmak üzere bazı Anadolu Beylikleri Osmanlı'ya savaş ilan ettiler bunun üzerine II. Murat Akşehir, Konya ve Boğaziçi'ni aldı. 1443-1444'te yapılan savaşlar sonucu Haçlı birlikleri geri püskürtüldü ve 12 Temmuz 1444'te Mecazelerle on yıl süreli Bang antamini sağlanacak Edirne-Söğütin Bang Anlaşması imzalandı. Bu anlaşmada dikkat çeken bazı maddeler şöyle ; Bulgaristan'ın Osmanlı toprakları olduğu kabul edilecek. Eflak ve Srp Devletleri Osmanlı'ya vassal olacak. 10 yıl süreyle Mecazeler ve Osmanlı arasında Bang olacak.

38

- 2. Murat Edirne-Söğütin Anlaşması ile Balkanlarda güvenliği sağladığını düşünür ve tahtı 12 yaşındaki oğlu 2. Mehmed'e bırakır. Bu durumu fırsat bilen Haçlı devletleri Osmanlı'ya savaş ilan eder. Bu durumdan başı çıkamayacağıni düşünen 2. Mehmed babasını tahta geri getirmeni söyler ve 2. Murat toprakları Osmanlı Saltanatı'na geçmek konusunda kati. Haçlılar ile 1444'te Varna Savaşı yapılır. Savaş sonunda Mora ve Bulgaristan Osmanlı Devleti'ne bağlandı. Haçlılar Varna Savaşının yenilgisini hasretle ve 1444'de II. Kosova Savaşı başlar. Bu savaş Osmanlı Devleti'nin kazanmasıyla son buldu. Bu savaş sonucu Balkan toprakları kesin Türk yurdu haline geldi ve bir daha Haçlı devletleri Osmanlı'ya savaş açamazdı. gösteremedi.
- II. Murat, 3 Şubat 1451'de Edirne'de vefat etti. Türbesi, Bursa'da Muradiye'deki Camii yakınındadır.

39

FATİH SULTAN MEHMET

40

BABASI	:2. MURAD
ANNESİ	:HÜMA HATUN
DOĞUM TARİHİ	:1432
ÖLÜM TARİHİ	:1481
PADİŞAHLIK SÜRESİ	:30 YIL

41

TAHTA GEÇİŞ SÜRECİ

- gencecik Mehmet Osmanlı Saltanatı'na geçmiş öncelikli genceciklerden daha faki ve çok daha donanımlı yetişmiş.
- Din ve fen ilimlerinde kendin geliştirmiş.
- Arapça, Farsça, Latince, Yunanca ve Srpça gibi dil öğrendi. alim.
- Aynı zamanda önemli peşve ve komutanlardan devlet idaresi ve asker bilgi edinmiş.

42

SİYASİ SÜREÇ

- 21 yaşında tahta geçen genç sultan, Sultan'ın şehzadeliğinden beri en büyük hayali bir an önce İstanbul'ı fethetmek ve Peygamberimizin İstanbul'un fethinin onomini bildiren hadisinde belirttiği komutan olmayı çok istiyordu. Bu hadis şu şekilde ifade edilir: "Konstantiniyye (İstanbul) muhakkak fethedilecektir. Bu fethi yapacak hükümdar ne güzel hükümdar ve onun askeri ne güzel askerdir". Bu amaç ile büyükatçılı sifarişler ve Bizans'ın surlarını yıkacak büyük toplar ile ordusunu Onüçüncü döneminde duramayacağı kadar güçlü bir ordu haline getirdi. Bu hazırlıklar sonucu 6 Nisan'da İstanbul'u kuşatmaya başladı. 22 Nisan'da kereden Haliç'e denizden indirmesiyle savaşı daha da şiddetlendirdi. Nihayet 29 Mayıs 1453'te şehri alarak bir peşin kapalıp yani bir peşin açılmasına vasile olacak zaferle sonuçlandı.

43

- Fatih'in İstanbul'a girişi çok büyük bir ritüelle olmuştur. Bu durum şöyle tarif edilmiştir: Bir at üzerinde ve multatp bir alayla Topkapı'dan şehre giren Fatih Sultan Mehmet, doğrudan Ayasofya'ya gitti. Kapıyı girdikten sonra inip, secdeye vardı. Mabedi temizledi, devriyeler kurdu ve ilk Cuma namazını orada bütün gazilerin sevinç ve heyecanları içinde kıldı. Daha sonra Ayasofya'nın kıyamete kadar camii kalmasını yazdı vasiyet ve vakıf yazdı.

44

- Fatih Sultan Mehmet bundan sonra, Gıhaç ve Gese anlayışın yayarak İslam'ı tüm dünyaya yayma çabası içine girdi.
- Fatih Anadolu'da siyasi birliği tesis etmenin çabası içindeydi. Bu doğrultuda İsfendiyar Trabzon, Karaman ve Akköyünlü mamluklarını kendi topraklarına kattı. Dulkadir boyluğu ile Kırım hanlığını Osmanlı himayesine girdi.
- Balkanlar'da da fethinin devam etti Yunanistan, Arnavuduk, Bosna-Hersek, Sırbistan, Eflak-Boğdan ülkelerini Osmanlı topraklarına kattı.
- Fethinin ardı arkası kalmadığı Arat Nehrinin Tuna Nehrine kadar olan alan Osmanlı topraklarına katıldı.
- Bu büyük komutan 3 Mayıs 1483'de vefat etti.

45

BİLİME VERDİĞİ ÖNEM

- Fatih bilime çok önem veren ve bu düstünde yetişmiş bir sultanıdır. İstanbul'u fethetildikten sonra bu şehri dönemin en büyük ilim merkezi haline getirdi. Şehri-Seman medresesi gibi çok önemli eğitim kurumları açtı. Hocalara ilim adamlarına verdiği değerleriyle görüldüğü gibi önemli bir sultanıdır. Molla Gürani, Hocaesad, Molla Hüseyin, Mevlevî, Mevlâ Yegan, Ali Kuşçu ve Akşemseddin medresinin en önemli hocalarıdır. Yağla makine çalıştırmaktan havan topunun balistik hesaplarına kadar bir çok yeni buluşa da Fatih döneminde imza atılmıştır. Fatih döneminde birçok mimar eser Osmanlı şehirciliğinde yapılmış ve günümüze kadar kalmıştır. Bunlardan en önemlileri Topkapı Sarayı, Fatih Camii gibi eserlerdir.

46

YAVUZ SULTAN SELİM

47

BABASI	:2. BİRADIT
ANNESİ	:AİŞE HATUN
DOĞUM TARİHİ	:1470
ÖLÜM TARİHİ	:1520
PADİŞAHLIK SÜRESİ	:5 YIL

48

TAHTA GEÇİŞ SÜRECİ

- 1512 yılında Amasya'da doğdu. Küçük yaştan itibaren dini ve fenni ilimleri öğrendi. Güneş sporunda, ok atmada ve ata binmede kendisini çok iyi geliştirmiş bir çocuktaydı. Arapça ve Farsça'yı çok iyi konuşurdu. Şehzadeliğizamanın askeri bilgin kazanması ve devlet idaresini öğrenmesi için Trabzon'a vali olarak gönderildi. 1512'de babasının ölümü sonrasında tahta geçti.

(40)

SİYASİ SÜREÇ

- İlk safonunı Sefoviler üzerine yaptı. Yavuz Sultan Selim Sefovilerin Osmanlı'yı bölüp parçalamak gibi bir hedefinin olduğunu biliyordu. Bu safonu çıkmadan önce İstanbul'da bulunan Byzant Sultan Turhan gibi bazı Türklerin ziyaret edip dua ettikten sonra Sefoviler üzerine safonu çıktı. uzun süren yolculuk sonrasında nihayet 23 Ağustos 1514'de Qaldırım Ovası'nda Sefovî ordusuyla karşılaştı. Savaş Osmanlı'nın galibiyetiyle sonuçlandı. Bu savaş sonucu İran ordusu yok edildi. Birçok komutan esir alındı. Yavuz Sultan Selim Tebriz'e girdi ve bütün cami, han ve medreseleri tamir ettiren ilk imar halci göndü.

(41)

- Bu safonun birlikte Yavuz Sultan Selim doğu safonuna devam etti ikinci hedefi Memlûkölendi. Bu safonun amacı Memlûkölere Şii lider Şah İsmail ile birleşerek Osmanlı'ya karşı ittifak kurma çabalarını engellemekti. Şah İsmail'i dövre de bulunan Yavuz Memlûkölere 24 Ağustos 1516'da Moridabik ve 28 Mart 1517'de Hıran'ya'da kazandı. safonun ilk yılı. Memlûkölere yıkılmasıyla bütün Akse ülkeleri Osmanlı himayesine girdi. Kutsal emanetler İstanbul'a göndü ve Yavuz Sultan Selim Halife unvanını alarak Osmanlı'nın ilk halifesi oldu.

(51)

- Bu safonun sonucunda Yavuz döneminde büyük önem verilen hedefinin Avrupa olduğunu bildirmişti. Ancak emansız giripçe hastalığına yakalananak Avrupa'yı fethetme hedefine ulaşamadın vefat etti.

(52)

KİŞİLİK ÖZELLİĞİ

- Yavuz gözetilme önem vermeyen sadelği seven bir padişahı. Şatafati ve lüks saraylar yaptırmayan müvazir bir sultan olarak tahta geçti. Bu sadelği oğlu Süleyman ile yaşadığı olayda şöyle anlatır: "Bir defasında oğlu Şehzade Süleyman çok azad bir kabeyle husuruna girmişti; "Süleyman benim ne güvün?" (başta bir rivayete göre "Anam güvünce bir şey bilmemiyim")."
- Sultan Selim Han evliya rüfeti eder oranın sarbafetine katılmayı bulması bir nizamı ayandı. Davamı: "Padişahı: adam olmak bir kuru kağıtlıq -bir veliye bende olmak cümleden ale lmiq" buyurdu.
- Yavuz Sultan Selim'in Şam'da Salihiyyede kütüphanesi. Arabiya yaptırıldı. cami, imaret ve türbeden ve bir de Konya'da Nevai'i tekkesinde yaptırdığı sudan başta bir hayır yapmasına vakit ve zaman müsait olamıyor. Hatta başlattığı caminin bile vakit temaleleri atılabilmek fakat tamamlanamamış.

(53)

KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN

(54)

BABASI	YAVUZ SUDAN SELİM
ANNESİ	HAFSA SUDAN
DOĞUM TARİHİ	1495
ÖLÜM TARİHİ	1566
PADİŞAHLIK SÜRESİ	46 YIL

55

TAHTA GEÇİŞ SÜRECİ

- 1509 yılında Kefe sancakbeyliğine gönderildi. Sancakbeyliği sırasında iyi bir asker ve idare eğimi aldı. Babasının Marzafonî aşinasında Edirne'de kalacak Humdî'deki aşayığı sağladı. Babasının ölümü üzerine 1520 yılında 25 yaşındayken Osmanlı tahtına çıktı.

56

SİYASİ SÜREÇ

- Fetihlerle dolu bir saltanat süresi yaşayan Süleyman aşinasıyla şu fetihleri gerçekleştirdi.
- Belgrad'in fethi 1521
- Rodos'un saptı 1522
- 1526'da yüz bin kişilik ordusuyla Macarlarla karşı Mohaç Meydan Muharebesini gerçekleştirdi. zaferle sonuçlanan bu savaşla birlikte Macaristan'ın başşını Süleyman'a geçti.
- 1529'da Viyana kapılarına kadar dayanıldı fakat mevsim koşulları uygun olmadığı için kuşatma başarısız oldu.

57

- Karalarda dünya egemenliğini sağlayan Kanuni Sultan Süleyman, Babıarca Heynelin Paşa sayesinde de denizlerde Osmanlı Devleti'nin gücünü tüm Avrupa'ya gösteriyordu. Haçlı denizcilerini 27 Eylül 1570'de Prinos'da imha eden büyük bir yare sptığı ve bu büyük zaferle Akdeniz hakimiyetini de göstermiş ve Akdeniz'i Türk gölü haline getirmişti.
- 1543'te Batıdan, Nis ve İstah-Belgrad
- 1551'de Trabzuşağı
- 1555'te Nehriyan olarak fetihlerine devam etti.
- Ardık yaşlanmış 46 yıllık hakimiyetinin sonunda 1566 yılında Zigöver safon aşinasında 72 yaşında iken vefat etmiştir.

58

KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

- Sultan Süleyman Han'ın asil adından daha fazla bilinip, çöhrü olan Kanuni unvanı, öncülü Osmanlı Kanunnamelerini ve diğer icabı düzenli hükümleri Kanunname-i Ali Osman adı altında, İslam hukuku esasları dahilinde toplayıp, tasnif ettirmesinden dolayı varılmıştır. Kanun güzel ahlaklı, kamî, nezaket sahibi, baki addı, ilim erbabı, edeleli ve yalanc, maddî-manevî iyilikleri kişiliğinde berrinden çeşit bir padişahlığı.
- Mevlânâ'nın İsmailî her yerinde camiler, meşşâlar, medreseler, hamamlar ve çeşmeler yaptırdı. Mimar Sinan'ın yaptığı Süleymaniye Camii de bu devirde yapılmış önemli bir mimari eserdir. Koca Mimar Sinan büyük Hakan'a; "Padişahım sana öyle bir cami inşa ettim ki, kıyamete değin ayakta duracak bir mizanete sahiptir" diyerek bu güzel eseri taktim etmiştir.

59

3.SELİM

60

SABASI İS. MUSTAFA
ANNESİ İMİHİTİHAN SULTAN
DOĞUM TARİHİ :1761
ÖLÜM TARİHİ :1808
PADİŞAHLIK SÜRESİ :46 YIL

TAHTA GEÇİŞ SÜRECİ

- Şehzadeliğinde diğer Osmanlı şehzadeleri gibi kıymetli hocalardan fıkıhla da bir eğitim ve öğretim görerek yetişmişti. Yüksek din ve felsefe ilimlerini, Arapça ve Farsça'yı öğrendi. Amcası I. Abdülhamid döneminde hükümetlikarısının konularına da gılcılığını düşünerek, Avrupa devletlerinin siyasetini, idari ve askeri teşkilatlarını öğrenmeye çalıştı. Amcasının vefatı üzerine 28 Mart 1789'da tahta çıktı.

SIYASİ SÜREÇ

- III. Selim Hanın hükümdar olduğu sırada Osmanlı-Rus ve Avusturya savaşları devam etmekteydi. Silivria Kırım'ın Moskof İgaline düşmesi dolayısıyla Selim Han çok üzgüydü. Hazmedemediği bu durumu bir an önce düzeltmek istiyordu. O düşmana haddini bildirmeden ve ecdadının İhni yandı bırakmadan Allahın cennetini almaması ve devletin kuvvet bulmasını niyet eder

Cephede ki askerlere fermanlar göndererek düşmana karşı canderane mücadele edilmedi ve Kırım'dan planlarını izledi. Buna karşılık Osmanlı ordusunun Rusya ve Avusturya cephelelerinde boğun durumunda bulunması sebebiyle adrasam Padşaha "Atarında cennet olacak hal yoktur" diye cevap verdi. Bu haber üzerine daha da kızdıkları Sultan: "Ben kim alıyorum." dediktan sonra, gece gündüz uğraparak gönderdiği buca askerini ne olduğunu sordu. Lakin bu ordu ile safer kazanılmaması mümkün olmadığı anlatılan Selim Han, Avusturya ile 1791'de Zipovi, Rusya ile de 1792'de Yag muahedelerini imzaladı.

- Avrupa'daki gelişmeleri hızla bilen Selim Han acele bir şekilde asker hareketlerine başladı. Devlet adamlarından raporlar halinde askerle ilgili raporlar aldı. Komutanlar maaşlarıyla asker programı oluşturdu. Bu programda asker, mülki, idari, mali ve sosyal hayatı düzenleyen askerler yer almaktaydı. Yapılan askerler şu şekilde ayrılmıştı:
- 24 Temmuz 1792'de İstanbul'a çağırma bağlı modern tarzda Nizam-ı Cedid adıyla yeni bir ordu kurdu.
- 1794'te Mühendishane-i Bina-i Hümayun kurdu.
- Ticari ve İktisadi alanda yenilik yapıtı, zahire nasırlığı kurdu.
- Avrupa devletlerine sürekli elçiler kullandı. 1792'de ilk atama yapıtı. Avusturya, Fransa, Rusya ve İngiltere mektuplarına gönderilen elçiler, bulunduğu ülkelerin haremeleri ve gelişmeleri hakkında bilgiler elde ederek İstanbul'a rapor edecekdiler.

- 3. Selim yaptığı islahatların sonuçlarını kısa bir dönemde görmeye başladı. Misal'i İzzet eden Napolyon'un 17 Mart 1799'da Akko kuşatması Nizam-ı cedid ordusu tarafından durduruldu. Akko önünde ağır bir boğuna uğrayan Napolyon, 22 Ağustos 1799'da Misir'den ayrılmak zorunda kaldı.
- 1801'de Arabistan'da ortaya çıkan vahşetli isyanı bastırıldı.

- Osmanlı ordusu cephelede başarılar elde ederken, İstanbul'da Nizam-ı cedid düşmanları tarafından geydi. Fransa ve İngiltere'nin de desteği ile Osmanlı devlet adamlarının basına dayatılan loğdu. Akıyla büyük bir isyanın başlaması üzerine III. Selim Han Nizam-ı cedid islahatlarını kaldırdığını ilan etti. Ancak bununla yetinmeyen isyançılar Nizam-ı cedid taraftarları devlet adamlarını çöktü ösküler gibi, Selim Han'ı da tahttan indirdiler (28 Mayıs 1807). Kuşuk yarımlı Alomdar Mustafa Paşa kuvvetleriyle gelerek Selim Han'ı tahttan indirerek için Harbete geydi ise de daha önce devlenen asker Sultan'ın çöktü ösküler (28 Temmuz 1808). Laleli Camii yanında babası III. Mustafa Han'ın türbesine defnedildi.

KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

* Solim Han zâtenâi zinasında içerde ve dışarda düşmanlarla uğraşmasına rağmen, Osmanlı topraklarından fazla kayıp olmadı ve ülkede imar faaliyetlerine devam edildi. Başlattığı islahat hareketlerinin tam meyvelerini alacağı sırada şehit edildi. Üsküdar'da Solimiyce ve Çiçekli Camii, Solimiyce Kalesi ve Haydarîade'de Bahriye mektebini yaptırdı. Şair ve hattat olup, şiirlerinde ilhami mahlasını kullanırdı.

7

* Sultan S. Solim'in sırada uğraşması, sanat zevklerinin gözünde farklı bir yoradınmasına vesile olmuştur. Bu görüşte, siyasi hayatı, yenilikçi ruhu edebîyle tahttan indirilmesi ve dramatik sonu, şiirleri, besteleri, buluşları mekamlar ve hatâdâğı muhakemak ki edöli olmuştur. Sultan Solim'in müziğe kâdâsi ve Türk Müziğinin bugün gördüğü seviyede kâdâsi gözerdi edölonası bir göröldü.

8

2. MAHMUT

69

BABASI : I. ABDÜLHAMİT HAN
ANNESİ : İNAKŞ-İ DİL SUDAN
DOĞUM TARİHİ : 1766
ÖLÜM TARİHİ : 1839
PADİŞAHLIK SÜRESİ : 33 YIL

70

TAHTA GEÇİŞ SÜRECİ

* 20 Temmuz 1766 tarihinde doğdu. Küçük yaştan itibaren yüksek din ve fen ilimlerini öğrendi. Amcası S. Solim Han onun yetiştirmesine çok önem verdi.
28 Temmuz 1808'de Alondar Mustafa Paşa vakası üzerine Osmanlı tahtına çıktı.

71

SİYASİ SÜREÇ

* Alondar Mustafa Paşa'yı sadrazamlığa göndirdi. Öncelikle asilci ortadan kaldırdı. Sokbani Cadit adıyla yeni ve modern bir ordu kurdu. Bu gelişmeler karş çıkan yanısırlar 15 Kasım 1808'de büyük bir isyan çıkardı ve Alondar Mustafa Paşa'yı öldürdü. Mahmud Han, yenilikleri durdurmak sonunda kaldı. Bu sırada Ruslar Osmanlı Devleti'ne savaş açarak Eflak, Boğdan, Sıvanbıya ve Dobruca'yı kısa sürede işgal etti. Balkanlarda Sırp ve Hırvat'la Vahhabî isyanları çıktı. Bu isyanlar üzerine Mahmud Han 1812'de Ruslarla Süloq anlaşmasını imzaladı. Sonraki Murşit Paşa, kısa sürede Sırp isyanını bastırdı.

72

* Kavalalı Mehmet Ali Paşa da Vahhabî ayaklanmasını önlemek üzere görevlendirildi. Hicaz'ı işgal eden Vahhabîler Müslümanlara aklı alması için odolar yaptı. Mehmet Ali Paşa, Hicaz'ı Vahhabîlerden temizledi. Zafar haberiyle çok sevilen Mahmut Han, Mısır valisi Mehmet Ali Paşa'ya İhsanlar'da bulundu. Mahmut Han 1821'de ortaya çıkan Mora isyanını kısa sürede bastırarak, ayaklanmanın dâde başını olarak gördüğü Patik Örgeniz'u patikhanenin orta kapısında asırdı. Sultan Mahmut bu olaylar sırasında yonçun ve sipahilerin zorbalıklarının önüne geçilemeyecek bir hal aldığını gördü. Yonçun Ocağı'nın ortadan kaldırılması emrini verdi.

(72)

* Sencaklı çarşık çıkarılıp dinine ve padişaha bağlı olanların onun altında toplanarak mücadeleye girişmesi istendi. Böylece Türk tarihinde çarşık ilk defa kaldırılan bir olayla Padişaha bağlı birlikler halinde bulunuyorlardı. Yonçun ocağının kaldırılması hayırlı bir olay kabul edilerek, Sancı "Yaka-i Hayırcı" adıyla geçti. Mahmut Han büyük bir gayret ve çalışmayla kısa sürede Asakiri Mansure-i Muhammediyye adıyla yeni bir orduya zehip oldu. Topçu, İğme ve Humbaracı ocaklarını ele aldı. Mekteb-i Şahiyye'yi kurdu. İğme ve Çiğdem'in en üst seviyeye çıkarmak için Avrupa'dan hocalar getirdi.

(73)

* Mısır valisi Mehmet Ali Paşa'nın çıkardığı isyan millî olarak ağır bir masrafa halini aldı. Nâkân, bu hadisenin sonabiricinde 1 Temmuz 1829'da hayata geçmesini yumdu. Concazi Çemberiçeğ'ale tarafına defnedildi.

(74)

2.ABDÜLHAMİT

(75)

BABASI	:ABDÜLMECİD HAN
ANNESİ	:İRİ MÜDAN SUDAN
DOĞUM TARİHİ	:1842
ÖLÜM TARİHİ	:1918
PADİŞAHLIK SÜRESİ	:52 YIL

(76)

TAHTA GEÇİŞ SÜRECİ

* Çok iyi bir tahsil gören din ilimlerini ve Fransızca'yı mükemmel bir şekilde öğrendi. Amcası Abdülaziz Han onu Mısır ve Avrupa seyahatlerinde yanında götürdü. Abdülaziz Han'ın tahttan indirilip çarşık edilene, böylece Osmanlı Devleti'nde idareyi dâde geçiren babı kulları İsmail Paşa'ya V. Murad'ın şunununun boşulması üzerine, devlet işlerini karıştırmaması ve yalnız millî meclisin çıkaracağı kanunlara göre hareket etmesiyle, Abdülhamid Han tahttan ilan edildi.

(77)

SİYASİ SÜREÇ

• Tahta çıktığında Osmanlı Devleti tam bir bunalım aşığındaydı. Karadağ ve Sırbistan'da savaş alevlenmiş, dönme, Roma-Katolik ve Giritli ayaklanmalar çıkmış, mali kriz son haddine varmıştı. Bu arada sadrazam Mehmed Paşa ve arkadaşlarını teşvii altına 22 Aralık 1876'da Şerhi Meclisi'ni ilan etti. Ancak gayrimutlakları dahil yer aldığı Meclis-i Mebusan'ın ilk iş Rusya'ya harp ilan oldu. 92 harbi diye tanımlanan bu savaş, Osmanlı Devleti için tam bir felaket getirdi. Ruda İstanbul'dan kurtuldu kadar geldi. Bir milyondan fazla Türk, Bulgaristan'dan İstanbul'a hicret etti. Mürşide İsmail Paşa Sultan Abdülhamid, ilk iş olarak devlet parçalanma ve yolsuzluklara doğru giden Meclis-i Mebusan'ı tasam (12 Şubat 1878) ve devlet idaresini eline aldı. Ayastefanos antlaşması ile Osmanlı Devleti Makedonya, Batı Trakya, Kırım, Kafk, Ardanan ve Batum'u kaybediyordu. Ancak İngiltere ile antlaşan Abdülhamid Han, Körin idaresini onlara bırakmak pahasına, yeniden topladığı Berlin Konferansında kaybedilen toprakların bir kısmını kurtuldu.

(19)

• Yaludilerin Nisrin'de bir cumhuriyet kurma teşebbüslerinin karşısına çıktı. Onların Osmanlı topraklarını bütünüyle aldım tekliflerini reddetti. Bu toprakların kurtulmasını, asla terk edilmeyeceğini söz bir dille bildirdi. Nisrin topraklarının yaludilere bırakılması için girdi teklifler aldı. Doğu Anadolu'da Osmanlı hakimiyetini karşılık Hamidiye alaylarını kurdu ve bölgede esayışi tomin ile Osmanlı hakimiyetini pekiştirdi.

(20)

• Padişah'ın devlet idaresinde nüfuzunu kırmak isteyen babililer (İttihat ve Terakki) monarşiyi kaldırarak 23 Temmuz 1908'de ikinci Meşrutiyeti ilan ettiler. Boylucu ölümlü yıl olmuş olan facialar tolar başladı. 31 Mart Vakası sebebiyle İttihat ve Terakki ilon gırlonlar tarafından saltan indirilerek Abdülhamid Han, Solanik'e gönderildi (27 Nisan 1909). 10 Şubat 1912'de Boylucu Boylucu vefat eden Abdülhamid Han'ın meşru Çarşamba'da doğdu Sultan II. Mahmuç'un türbesindedir.

(21)

KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

• II. Abdülhamid Han'ın güzel ahlakı, dinc olan bağlılığı, edip ve hayatının doruğu, alim ve adaletinin çokluğu, milleti için göçgündüz çalıması, düşmanlarına bıc iyilik yapması, cildor dolusu safı safı anılmaktadır.

(22)

MEVLANA CELALETTİN RUMİ

(23)

BABASI :SAHABEDDİN VELED
ANNESİ :MÜMİNE HATUN
DOĞUM TARİHİ :1206
ÖLÜM TARİHİ :1272

(24)

* Mevlana'nın babası Şah'in iki genceğinden Şahâeddin Valod'dur. "Bilginlerin Sultanı" diye anılır. Annesi Şahî binti Mülkeddin'in kızı Mümine Hatun'dur.

Şahâdu'l-İslam Şahâeddin Valod, bazı siyasi olaylar nedeniyle Şah'den ayrılmak zorunda kaldı. 1215 yılında aile fertleri ve yakın dostlarıyla Şah'den ayrıldı. İki duncâ Nizabur oldu. Nizabur gâhinde tanınmış müsavvir Feridüddin Attar ile karşılaştı.

(25)

* Mevlana küçük yaşına rağmen Feridüddin Attar'ın ilhamını aldı. Aile Nizabur'dan Şahâdu'l-İslam'a ve daha sonra Kûfe yolu ile Kûbe'ye hareket etti.

Hac ferasasını yerine gördükten sonra Şem'a uğradı. Şem'den sonra Malabiya, Brincan, Sivas, Kayseri, Niğde yolu ile Lâzrâdu'ye (Karaman) galdılar.

Karaman'da Sübâyi binti Mûsâ'nın yaşadığı medreseye yerleşti. 1222 yılında Karaman'a gelen aile burada 7 yıl kaldı.

(26)

MEVLANA'NIN AİLE HAYATI

* Mevlana 1225 yılında Şahâeddin Lala'nın kızı Gâfir Hatun ile Karaman'da evlendi. Bu evlilikten Mevlana'nın Sultan Valod ve Alâeddin Çaldibi adlı iki oğlu oldu.

Yıllar sonra Gâfir Hatun'u kaybeden Mevlana bir çocuklu dul olan Kamâ Hatun ile ikinci evliliğini yaptı. Mevlana'nın bu evlilikten de Muza'ffereddin ve binti Âlim Çaldibi adlı iki oğlu ile Melike Hatun adlı bir kızı dünyaya geldi.

(27)

* Bu yıllarda Anadolu'nun büyük bir kısmı Selçuklu Devleti'nin egemenliği altında idi. Konya'da bu devletin baş şehri idi. Konya sanat eserleri ile donatılmış, ilim adamları ve sanatkarlarla doluydu.

Selçuklu Devleti en parlak dönemini yaşıyordu. Devletin hükümdarı Alâeddin Kaykubâd idi. Alâeddin Kaykubâd, Şahâeddin Valod'ı Karaman'dan Konya'ya davet etti ve Konya'ya yerleşmesini istedi. Şahâeddin Valod, Sultanın davetini kabul etti. 3 Mayıs 1225 tarihinde ailesi ve dostları ile Konya'ya geldi. Sultan Alâeddin oranın muhtaşem bir törenle karşıladı ve Altınapa (İplikçi) Medresesi'nin kâmiyatına tahsis etti.

(28)

MEVLANA'NIN TASAVVUF DERSİ

* Şahâeddin Valod ölünce, talebeleri Mevlana'nın çarşısında toplandı. Mevlana'yı babasının tek varisi olarak gördüler. Çarşıdan dönen Mevlana büyük bir bilgin oldu. İlkleri Medresesi'nde dersler verdi. Yaşları kendisini dinlemeye gelenlere dolup taşıyordu. Mevlana 15 Kasım 1244 tarihinde Şems-i Tebrizi ile karşılaştı. Ancak beraberlikleri uzun sürmedi. Şems-i Tebrizi aniden öldü. Mevlana, Şems'in ölümünden sonra uzun yıllar inzivaya çekildi. Daha sonraki yıllarda Şahâeddin Zerkubi ve Muza'ffereddin Çaldibi, Şems-i Tebrizi'nin yârini buldurmaya çalıştı. Hayatını "Hamdim, pişim, yandım" sözleri ile özdüşledi. Mevlana 17 Aralık 1273 tarihinde vefat etti.

(29)

MİMAR SİNAN

(30)

DOĞUM TARİHİ :1488
ÖLÜM TARİHİ :1555

(21)

MİMARLIK SÜRECİ

- 1490 yılında Kayacı'nın Ajlomas köyünde doğdu. 1512 yılında İstanbul'a geldi. Ödruya asker yoldaşları Acemi Oğlanlar Cemal'i na geldi. Çaldıran Savaşı'nda ve Nispetiye Sofrası'nda bulundu. İstanbul'da dönüncü İsmailiye Cemal'i naalındı. Kanuni döneminde 1521'de Bağdat, 1522'de Medya Sofrası'na katıldı, subaylığa yükseldi.

(22)

- 1526'da katıldığı Mohaç savaşı'ndan sonra baş teleniyon oldu. 1529'da Viyana, 1530-1532 arasında Alman, 1532-1535 arasında da Irak, Bağdat ve Tâhira Sofrası'na katıldı. Bu son savafta Van Oulu'nun üstünden geçerek üç gominin yapımını başarıyla tamamladı. Bunun üzerine kendisine Hasid unvanı verildi. 1536'da Pulya Sofrası'na katıldı. 1538'de yer aldığı Moldiva Sofrası'nda Prut İmgesi üstünde yaptığı bir kopyeyle diktaşon üstüne geldi.

(23)

- 1537'de Mimarbaşı Sinan'ın asilması da mimarlık olup bu sayı ile ömüründe bütün öğdiler ortadan kalkmıştı. Bundan sonraki imzası artık "el-fâkir Sinan zomî'mâdîn-i Hâssa" diye bilip biçimli mühürün ortasında, "el-fâkirü'l-hâfir Sinan", çarısında ise "Bend-i miâkîn koline dâd-i mend-i zomî'mâdîn-i Hâssa-muâstâd" ifadesi kullanılmıştır.

(24)

- 45 yaşında Mimarbaşı görevini üstlenen ve vefatına kadar "Kâs-i mimârân" kâğıt Sinan mesleğinde kaydettiği eserleri üç yapıyla tanımlanır: Birincisi "pratik zaim" dediği Şehzade Camii'dir. 1548'de tamamlanan bu külliye ile ilk büyük sultan camisini tamamlamıştı. İkincisi, "kâfâlik zaim" dediği Süleymaniye Külliyesi'dir. 1557'de biten bu yapı ile İstanbul'un ve Osmanlı imparatorluğun en görkemli yapılarından birisini tamamlamıştı. Üçüncüsü "üstelik zaim" dediği yapı ise Edirne'de, II. Solim adına inşa ettirdiği Süleymaniye Camii'dir. Süleymaniye Camii tamamlanırken 63 yaşındaydı ve bundan dolayı "Koca" olarak anılıyordu.
- 1558 yılında 100 yaşındayken vefat etti.

(25)

EVLIYA ÇELEBİ

(26)

BABASI : İBRİHİM MEHMET ZİLİ
DOĞUM TARİHİ : 1611
ÖLÜM TARİHİ : 1682

97

EVLYA ÇELEBİ GEZİYOR

- Davut Mehmet Zili'nin oğlu olarak 1611 doğan Evliya Çelebi, ilk yıllarda eğitimini İspah olarak gördükten sonra bir süre medresede eğitimi aldı, babasından bazı el sanatlarının eğitimini aldı.
- Karun'un Zigvar Sofrası'nda, önemli hizmetleri olan babasının, çevresindeki şahısların maceralarını hikaye ettikleri aile sohbetlerinde bulunduğu zamanda, dünyaya gözünü açmaya başladı. Asıl adı Mehmet olan Evliya Çelebi, yirmili yaşlarını başında, İstanbul'da gördüklerini duyduklarını kaleme almaya başladı.

98

- İstanbul'da eğitim aldığı dört yıl ardından, dayı Malk Ahmed Paşa'nın vasile olmasıyla Sultan IV. Murad'ın hizmetine girerek sipahi olan Evliya Çelebi, padişahın Kovan Sofrası'ndan sonra seraya girdi. Serayda geçirdiği kısa sürenin ardından buradan ayrılarak ilk seyahati olan, Bursa seyahatine çıkan ve daha sonra 1640'ta İsmail, Trabzon ve Girit yolculuklarına çıkan Evliya Çelebi, 1645 yılında, Bahadır Öney'in yanına, Kırım'a gitti. Aynı süre Yeni'nin alınmasıyla sonuçlanan savaşta, Yusuf Paşa'nın yanında görevli bulunan ve 1646 yılında, İstanbul Beylerbeyi Defterdarı olan Mehmet Paşa'nın muhafızı olan Evliya Çelebi, doğu ile birlikte, Azerbaycan ve Gürcistan'ın çeşitli yerlerini gezdi.

99

- Daha sonra Kovan Hanı'na ulaştıkça görevlendirilen ve Boyluca Gümüşhanç, Trabumyordanlı da delegasyon başkanı olan Evliya Çelebi, 1648 sonrasında İstanbul'a geri dönmek Mustafa Paşa ile aynı gitti ve üç yıl bu bölgede incelemler yaptı.
- 1651'den sonra Kumluyu delegasyon başkanı ve bir dönem de Sofya'da bulunan Evliya Çelebi, 1667 - 1670 yılları arasında Avusturya, Amavuduk, Tarsus, Kandıya, Gümlüce ve c. Bolanik yordamlarını yaptı.

100

Hicaz, Misir, Sudan, Habşistan, Dağıstan gibi ülkelere gezilere çıkan ve bu gezilerin başlarında yerel kurtuluş bazı devlet büyükleriyle beraber olan Evliya Çelebi, gezilerde önemli maktuplar götürmek ya da savaşta katılmak gibi çeşitli hizmetlerde bulunuyordu.

101

SEYAHATNAME

- Bütün gezip gördüğü yerleri okuyucuya anlattığı on ciltlik Seyahatname, saduce gözlümlere dayalı aktarılan ve anlatılan içermeli kalmayıp, anahtarlar için önemli inceleme ve yorumlara da olanak sağlayan bu yapıt belirli bir çıkış alanını değil, insanla ilgili olan her şeyi kapsar. Bu yönüyle Seyahatname, Türk kültür tarihi ve gezi edebiyatı açısından önemli bir yere sahiptir.

102

Ek-7: Deney Grubu 2017/2018 Eğitim-Öğretim Yılı Not Dökümü

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Sincan Ahmet Adıgün Ortaokulu Müdürlüğü
2017-2018 DERS YILI SOSYAL BİLGİLER DERSİ 6. Sınıf / L. Şubesi
ÖĞRETİM PUAN ÇİZELGESİ

OKUL NO	ÖĞRENCİNİN ADI SOYADI	SINAVLAR					PROJE					DERS ETKİNLİKLERİNE KATILIM					1. DÖNEM PUANI	SINAVLAR					PROJE					DERS ETKİNLİKLERİNE KATILIM					2. DÖNEM PUANI	YIL SONU PUANI					
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5							
		1	309	59	45				50	50	50							50,000	45	45																			
2	314	55	80				100	95	95						93,000	65	75																		78,333	85,667			
3	438	56	45				50	50	50						50,200	45	45																		46,667	48,434			
4	461	77	85				80	80	80						80,400	58	75																		71,833	76,166			
5	495	61	65				70	70	75						68,200	41	85																		65,000	66,000			
6	640	76	70				80	75	75						75,200	40	90																			70,556	72,878		
7	798	72	80				75	75	80						75,400	72	85																			80,111	78,256		
8	868	55	60				60	60	70						61,000	48	90																			72,667	68,834		
9	878	92	85				100	100	100						95,400	83	90																			89,333	92,367		
10	892	96	100				100	100	100						99,200	65	95																				87,000	93,100	
11	910	85	90				95	95	100						93,800	98	90																				96,000	94,500	
12	956	90	70				90	90	90						86,000	61	90																				82,000	84,000	
13	879	62	55				65	60	65						60,400	28	70																				57,111	58,756	
14	1276	81	95				100	100	100						95,200	100	95																				98,333	96,767	
15	1394	90	85				100	100	100						95,000	79	95																				90,222	92,611	
16	1388	64	55				70	70	70						65,800	10	65																				48,333	57,666	
17	1386	40	50				50	50	55						49,600	35	75																				57,778	53,689	
18	1594	21	40				50	50	50						42,200	22	45																				45,111	43,656	
19	1690	37	55				60	60	65						55,400	30	75																				58,333	56,666	
20	1612	51	55				60	65	65						59,200	45	65																				60,000	59,000	
21	1653	77	95				90	90	95						89,400	79	95																					90,778	90,889
22	1713	80	70				90	95	95						86,000	71	90																					83,111	84,556
23	1752	1	25				50	50	50						35,200	2	35																					29,000	32,000
24	1798	61	55				65	65	65						62,200	46	35																					47,000	54,000
25	1884	40	25				50	50	50						41,400	34	55																					49,667	46,534
26	1836	83	85				85	85	90						85,600	67	75																					77,333	81,666
27	1895	48	55				70	70	70						62,800	32	75																					64,000	63,000
28	1886	60	45				70	70	70						61,000	36	55																					53,667	58,334
29	1894	100	95				100	100	100						99,000	100	100																					100,000	99,000
30	1907	86	80				90	90	85						86,200	64	85																					83,000	84,000
31	1921	61	60				65	65	70						64,200	65	80																					76,667	78,434

Okul
TOKİ0006R1

SEVDA BOĞSÖZ
DERS ÖĞRETİMİ

04.06.2018 09:49:21

Ek-8: Kontrol Grubu 2017/2018 Eğitim-Öğretim Yılı Not Dökümü

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Sincan Ahmet Arıdoğan Ortaokulu Müdürlüğü
2017-2018 DERS YILI SOSYAL BİLGİLER DERSİ 6. Sınıf / H Şubesi
ÖĞRETİM PLANI ÇİZELGESİ

SINIF NO	ÖĞRENCİNİN ADI SOYADI	SINAVLAR					PROJE					DERS ETKİNLİKLERİNE KATILIM					1. DÖNEM PUANI	SINAVLAR					PROJE					DERS ETKİNLİKLERİNE KATILIM					2. DÖNEM PUANI	YIL SONU PUANI		
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5				
		1	306	87	85				80	85	85							80,400	48	80																
2	309	46	70				60	60	70						61,200	61	75			80													71,167	66,134		
3	874	76	96				95	95	95						90,200	84	95																	93,000	91,600	
4	681	80	90				95	95	95						91,000	90	90			90														91,667	91,333	
5	771	8	35				50	50	50						38,600	17	35			G														26,667	32,134	
6	823	8	45				50	50	50						40,600	15	30																	31,667	36,134	
7	847	28	25				50	50	50						40,600	38	45																	47,667	44,134	
8	871	81	60				85	85	85						79,200	29	55			90														56,333	67,666	
9	889	45	45				50	50	50						48,000	45	45																	55,000	51,500	
10	829	31	36				50	50	50						42,200	38	50																	47,667	44,834	
11	838	91	95				100	100	100						97,200	89	95																	94,667	95,333	
12	946	100	100				100	100	100						100,000	91	100																	97,000	98,500	
13	954	52	70				80	80	80						72,400	66	80																	75,889	74,144	
14	915	79	80				85	85	85						82,800	58	90																	79,233	81,066	
15	916	93	80				100	100	100						94,600	94	90																		94,667	94,333
16	987	95	100				100	100	100						99,000	81	100																		93,667	96,333
17	1010	75	95				85	90	90						87,000	64	75																	76,333	81,666	
18	1028	22	60				50	50	55						47,600	56	55																	57,000	52,300	
19	1123																																		0,000	
20	1088	71	50				70	70	60						64,200	71	85																	73,222	71,711	
21	1171	23	30				45	45	45						37,600	10	55																	38,333	37,666	
22	1178	85	70				85	85	85						82,000	66	75																	73,667	77,834	
23	1178	87	85				95	95	95						91,400	81	85																	87,000	89,200	
24	1179	55	60				60	70	70						63,000	48	85																		70,444	66,722
25	1021	100	90				100	100	100						98,000	73	95																	89,333	93,667	
26	1024	61	46				70	70	60						60,200	51	55																	60,889	60,444	
27	1023	98	85				100	100	100						96,600	96	100																		98,667	97,333
28	1021	73	70				100	100	100						88,600	94	100																		98,000	93,300
29	1081	86	75				100	95	95						90,200	75	85																	86,667	88,333	
30	1087	74	90				90	90	90						86,800	45	75																	66,667	76,734	

 GEOKUL
TOKYO006R1

SEVDİ BOĞAZCI
DEĞERLENDİRME

04.06.2018 09:49:21

Özgeçmiş

Kişisel Bilgiler

Adı soyadı: Hakan BİÇER

Doğum tarihi: 10/01/1984

Doğum yeri: Ankara / Polatlı

Adres: 29 Ekim Mahallesi 864. Sokak No: 4/3 Sincan-ANKARA

E-Posta: hknbc@gmail.com

Öğrenim Durumu

2004-2008: Lisans, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü, Afyon

2000-2003: Açıklice,

1995-1998: Polatlı Atatürk Ortaokulu

1989-1995: Malıköy İlkokulu Ankara.

İş Deneyimi

2010- 2016: Milli Eğitim Bakanlığı, Sosyal Bilgiler Öğretmeni.

2016-2019 Milli Eğitim Bakanlığı, Okul Müdürlüğü.